

RAPPORT 2020:27

Uppdrag att genomföra kompetensinsatser kring plan- och bygglagen åren 2017–2020

Slutrapport

Uppdrag att genomföra kompetensinsatser kring plan- och bygglagen åren 2017–2020

Titel: Uppdrag att genomföra kompetensinsatser kring plan- och byggla-
gen åren 2017–2020

Rapportnummer: 2020:27

Utgivare: Boverket, december 2020

Upplaga: 1

Tryck: Boverket

ISBN tryck: 978-91-7563-728-0

ISBN pdf: 978-91-7563-729-7

Diarienummer: 4756/2016

Rapporten kan beställas från Boverket.

Webbplats: www.boverket.se/publikationer

E-post: publikationsservice@boverket.se

Telefon: 0455-35 30 00

Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

Rapporten finns i pdf-format på Boverkets webbplats.
Den kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Förord

Boverket fick i slutet av år 2016 i uppdrag av regeringen (dnr N2016/07801/PBB) att genomföra kompetensinsatser för att främja en mer enhetlig och effektiv tillämpning av plan- och bygglagen. Kompetensinsatserna har pågått under åren 2017–2020.

Det övergripande målet med uppdraget, kallat Boverkets PBL kompetens, har varit att insatserna ska bidra till en effektiv och enhetlig tillämpning av plan- och bygglagen vilket i sin tur ska bidra till ökat bostadsbyggande i en hållbar samhällsutveckling.

Regeringsuppdraget PBL kompetens avslutas i december 2020. I denna slutrapport redovisar Boverket hur uppdraget genomförts samt vilka resultat som uppnåtts. Ansvarig uppdragsägare för regeringsuppdraget är Maria Petersson. Slutrapporten är författad av uppdragsledare Therese Byheden, uppdragsledare PBL kunskapsbanken Lina Magnusson, utbildningsansvarig Viveka Zetterberg, Civilingenjör Mårten Lindström och övriga medarbetare i kansliet för Boverkets PBL kompetens.

Karlskrona december 2020

Anders Sjelvgren
generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	7
Om regeringsuppdraget	9
Bakgrund	9
Målgrupper	10
Aktiviteter	11
Organisation	11
Uppdragets mål och syfte	12
Vad har uppnåtts – resultat och effekter	16
Resultat	16
Måluppfyllelse	17
Mervärden	29
Effekter och långsiktighet	30
Samhällsekonomisk nytta	32
Vad vi har gjort	34
Utbildning	34
Stärka nätverk	53
Vägledning	61
Hur vi har arbetat	67
Organisation och styrning	67
Arbetsätt	68
Digital plattform för vägledning och utbildning	71
Snabb omställning till digital process på grund av Coronapandemin	77
Kommunikation och information	77
Utveckling framåt	81
Behov av utveckling efter uppdragets slut	81
Framtidsscenarier	83
Bilaga 1 Konferenser, seminarier och fysiska utbildningar	86
Boverkets konferenser, seminarier och fysiska utbildningar	86
Deltagande i andra organisationers nätverksträffar	89
Bilaga 2. Aktiviteter för att nå "övriga berörda aktörer"	95
Inledning	95
Samhällsbyggnadssektorn – en bred sektor med många aktörer	95
Målgruppens utgångsläge	96
Insatser för att nå ut till samhällsbyggnadsbranschen	97
Seminarier och workshoppar för att öka förståelse och bygga nätverk	101
Resultat – en faktor som ska mätas över lång tid	102
Samhällsbyggnadsbranschen – branschstruktur och branschföreningar, en fördjupad beskrivning	103
Bilaga 3 Målmatris för PBL kompetens	108
Bilaga 4 Steg-för-steg till digital utbildning	109
Inledning	109
1. Beställning av projekt och utse projektledare	109
2. Forma arbetsgrupp	110
3. Lärandemål, kursplan och lektionsplaner	111
4. Pilotkurs	112

5. Utvärdering och anpassningar	113
6. Grovmanus.....	114
7. Detaljmanus e-learning och manus filminspelning.....	116
8. Produktion och filminspelning	118
9. Granskning och kvalitetssäkring	120
10. Marknadsföring.....	121
11. Utvärdering.....	121
12. Förvaltning.....	121
Utvärdering av arbetet.....	122

Sammanfattning

Under åren 2017–2020 har Boverket haft regeringens uppdrag att genomföra kompetensinsatser för att främja en mer enhetlig och effektiv tillämpning av plan- och bygglagen. Uppdraget, benämnt PBL kompetens, består av tre delar.

1. PBL-utbildning för anställda i kommuner och på länsstyrelser samt övriga berörda aktörer.
2. Vidareutveckling av nätverk för PBL-experten.
3. Utveckling av ytterligare vägledningar om hur PBL-systemet bör tillämpas.

För att kunna mäta om de uppsatta målen för uppdraget uppfylls har indikatorer kopplats till den målmatrix som tagits fram för uppdraget. Alla resultatmål som satts upp i målmatrixen bedöms vara helt eller till stora delar uppnådda. Bland annat genom att uppdraget gjort det lättare för kommuner och länsstyrelser att bygga kompetens och introducera nya medarbetare. Enligt enkäter och intervjuer som gjorts med målgrupperna har många offentliga och privata aktörer nytta av de digitala vägledningarna och utbildningarna i sitt dagliga arbete. Utbildningar och vägledningar ses som aktuella, även om innehållet på PBL kunskapsbanken inte är fullständigt komplett. Detta bidrar till en mer enhetlig tillämpning av PBL i hela landet. En samhällsekonomisk analys har också tagits fram för regeringsuppdraget. Resultaten från analysen visar att PBL kompetens är samhällsekonomiskt lönsamt.

Uppdraget bedöms också ha skapat flera mervärden. Exempelvis att Boverkets medarbetare uppfattas som närvarande och lyhörda samt att uppdraget har möjliggjort en aktiv samverkan mellan organisationer som lett till ökat målgruppsfokus, snabbare processer och ökad nytta för målgruppen.

En mängd aktiviteter och insatser har genomförts inom uppdragets tre delar. Totalt har fem digitala introduktionsutbildningar för nya handläggare samt ytterligare fyra omfattande kurspaket producerats. Därutöver har 9 kortare webbutbildningar, 23 webbseminarier samt 19 fysiska utbildningar genomförts. I arbetet med att stärka nätverk har 46 nätverksträffar genomförts i egen regi varav Boverkets digitala PBL-dagar år 2020 lockade cirka 900 deltagare. Representanter från regeringsuppdraget har också medverkat i ytterligare 110 möten arrangerade av samverkanspartners. På PBL kunskapsbanken har 20 nya vägledningpaket publicerats.

Vidare har befintliga vägledningar uppdaterats och förbättrats. Under de senaste åren har också särskilda insatser genomförts för att – utöver kommuner och länsstyrelser – nå samhällsbyggnadsbranschen.

Arbetet i uppdraget har letts av ett kansli och genomförts av en mängd olika arbetsgrupper. På grund av coronapandemin som utbröt i mars 2020 ställdes allt arbete i uppdraget snabbt om till ett digitalt arbetssätt. Mycket av materialet var redan digitalt tillgängligt. Det fanns också redan väl upparbetade arbetssätt för att ta fram digitalt material. Därför gick omställningen relativt smidigt.

Uppdraget har lagt grunden för en systematisk och långsiktig kunskapshöjning på nationell nivå. I slutrapportens beskrivning av långsiktiga effekter framgår dock att effekternas omfattning beror mycket på möjligheten till fortsatt förvaltning av det som hittills byggts upp. Bland annat behöver framtagna utbildningar och vägledningar kunna hållas aktuella vid större regelförändringar.

PBL kompetens har tagit fram tre framtida scenarier med olika grad av finansiering för möjligheten till upprätthållande, aktualisering och vidareutveckling av kompetenssatsningen.

1. Ett scenario bygger på att ingen ytterligare finansiering tillkommer.
2. Det andra scenariot bygger på en finansiering motsvarande 10 miljoner kronor per år.
3. Det tredje scenariot bygger på fortsatt finansiering motsvarande nuvarande uppdrag.

Om regeringsuppdraget

I slutet av år 2016 gav regeringen Boverket i uppdrag att genomföra kompetensinsatser kring plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Kompetensinsatserna har genomförts under åren 2017–2020. Uppdraget är en förlängning och utvidgning av tidigare regeringsuppdrag om kompetensinsatser kring PBL¹, som genomfördes under åren 2014–2016.

Syftet med regeringsuppdraget, kallat Boverkets PBL kompetens, var att bidra till en mer enhetlig och effektiv tillämpning av PBL i hela landet. En enhetlig tillämpning av lagen underlättar ett hållbart bostadsbyggande och skapar på sikt såväl tidsvinster som ekonomiska vinster i olika delar av samhällsbyggnadsprocessen. Enhetlig tillämpning stärker också kvaliteten och rättssäkerhet samt främjar likvärdiga beslut och processer nationellt.

Bakgrund

Det aktuella uppdraget och de resultat som redovisas i denna rapport har sin bakgrund långt innan uppdraget tog sin nuvarande form.

År 2013 fick Boverket regeringens uppdrag att utreda hur en introduktionsutbildning i PBL för nya handläggare inom kommuner och länsstyrelser kunde utformas. Rapporten redovisade resultat från enkäter med chefer, medarbetare och intressenter i den privata sektorn och ett djupgående förslag framtaget vid gemensamma workshoppar med dels målgrupperna själva, nya handläggare och inspektörer, dels med erfarna PBL-tjänstemän med förståelse för behov hos nyanställda. De önskemål och krav som framkom och som presenterades i rapporten var dels en gemensam grund i PBL – om systemet, rollerna, angränsande regelverk samt om intressen och krav i PBL – dels sammanhållna utbildningar riktade till de olika yrkesroller som handlägger i olika steg av PBL-processerna. Därutöver framkom önskemål på fördjupningskurser i enskilda frågor, särskilt där det upplevdes att vägledning och utbildningar saknades. Vid tidpunkten år 2013 var särskilt området byggprocess och byggregler efterfrågat.

Målgruppernas förväntningar var att digitala utbildningar skulle utgöra stommen i utbudet för att vara tillgängliga för alla oavsett tid och plats. Det framfördes även att fysiska träffar för nätverk och personliga kontakter var ett nödvändigt komplement, liksom fortsatt utveckling av

¹ Regerings dnr S2014/02439/PBB.

vägledning i PBL kunskapsbanken. Rapporten ledde till regeringsuppdraget att utveckla kompetensinsatser i PBL under åren 2014–2016. I praktiken hade Boverket två år för att slutföra uppdraget samt att allt fokus lades på webbutbildningar i PBL. Det utformades introduktionsutbildningar dels för förtroendevalda, dels för tjänstemän som mötte den behovsanalys som gjorts i tidigare uppdrag. Utbildningen Att arbeta med PBL, som först publicerades år 2015, är ständigt aktuell och används av kommuner, myndigheter och i diverse högskole- och yrkesutbildningar. Under åren 2015–2016 utformades även ett tiotal webbkurser i särskilt efterfrågade ämnen. Exempelvis buller i PBL, klimatanpassning i planeringen, ändring och ombyggnad samt brandskydd.

När uppdraget avslutades fanns ett fortsatt behov av vägledning och utbildning inom området men också ett behov av att i större grad nå ut till en bredare målgrupp inom samhällsbyggnadssektorn. Uppdraget att genomföra kompetensinsatser under åren 2017–2020 är en förlängning samt utvidgning av det arbete som bedrevs i regeringsuppdraget om kompetensinsatser kring PBL under åren 2014–2016.

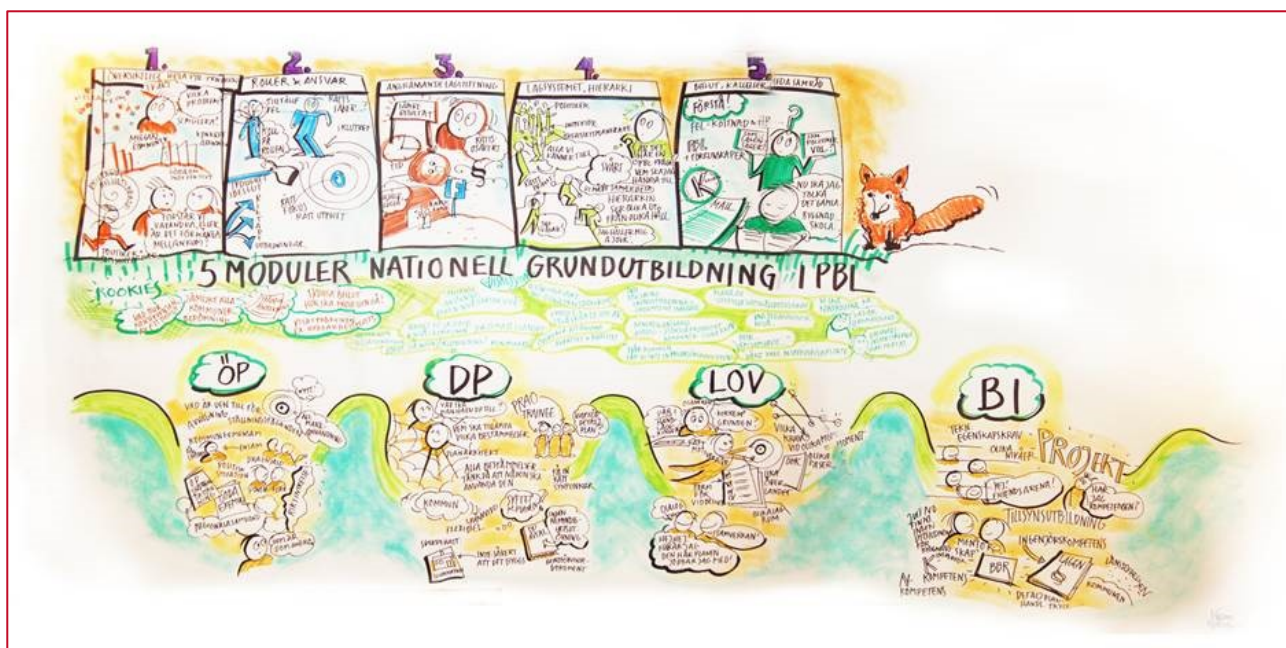

Bild 1. Resultat av inventering av utbildningsbehov för nya handläggare vid workshop 2013. Illustration: Karin Grönberg

Målgrupper

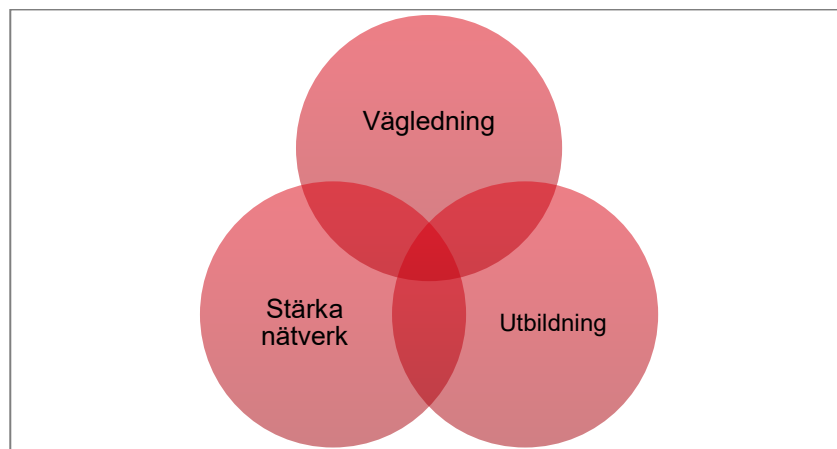
Uppdraget PBL kompetens under åren 2017–2020 har varit att genomföra kompetensinsatser om PBL riktade till en bred målgrupp, bestående av hela samhällsbyggnadssektorn. Med samhällsbyggnadssektorn avses

offentliga och privata aktörer som aktivt medverkar i genomförandet av olika typer av planerings- och byggprojekt. Kommunernas och länsstyrelsernas tjänstemän som handlägger PBL-ärenden är en utpekad målgrupp i uppdraget och därtill kommer många tjänstemän och förtroendevalda som är involverade i PBL-processerna. I den del av sektorn som vi benämner samhällsbyggnadsbranschen finns till exempel arkitekt- och teknikkon-sultföretag, offentliga och privata byggherrar, fastighetsägare, bostadsutvecklingsföretag, byggföretag, installationsföretag. Samhällsbyggnadsbranschen består av tiotusentals företag med totalt cirka en halv miljon människor anställda.

Aktiviteter

Kompetensinsatserna består av tre delar, som även visas tydligt i figur 1.

1. PBL-utbildning för anställda i kommuner och på länsstyrelser samt för övriga berörda aktörer.
1. Vidareutveckling av nätverk för PBL-experten.
2. Utveckling av ytterligare vägledningar om PBL-systemets tillämpning.

Figur 1. Uppdragets tre delar överlappar delvis varandra. Illustration: Boverket

De tre delarna överlappar delvis varandra. Exempelvis genom att textbaserade vägledningar används som underlag till utbildningar eller att en utbildningsträff samtidigt utvecklar ett nätverk.

Organisation

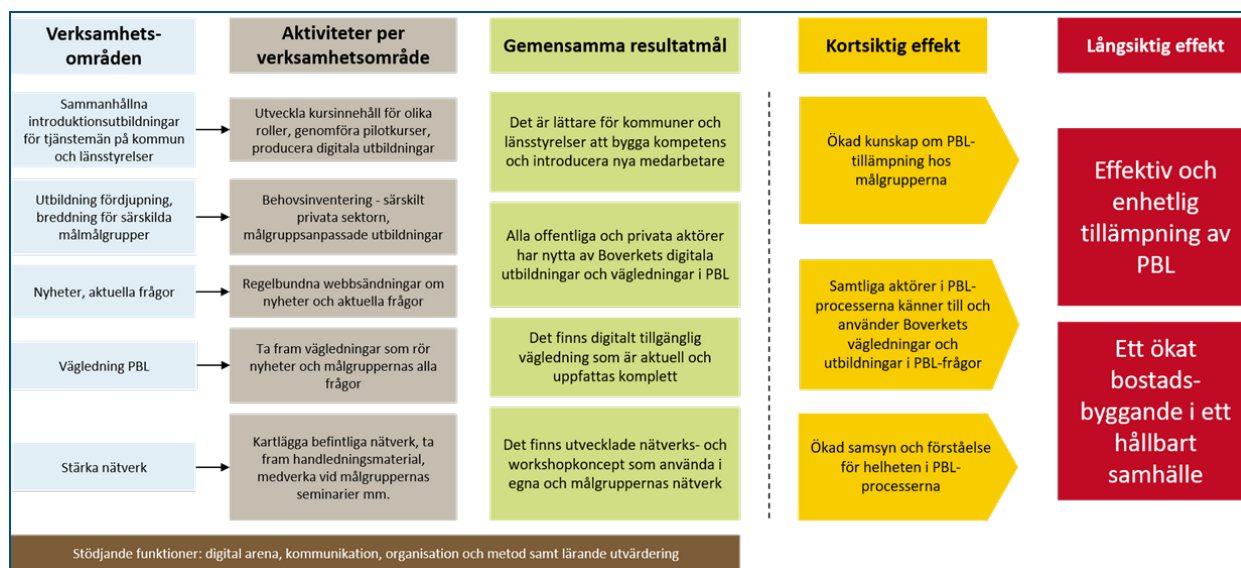
Uppdraget har genomförts i nära samverkan med länsstyrelserna, Lantmäteriet och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Arbetet med att planera och genomföra uppdraget har letts av ett kansli med

representanter från Boverket, samverkansorganisationerna och samhällsbyggnadsbranschen.

Två referensgrupper – myndighetssamverkan PBL och kvalitetutvecklingsmöten – har under hela uppdraget bistått Boverket i arbetet med att identifiera behov av betydelse för kompetensinsatsernas utformning.

Uppdragets mål och syfte

Regeringsuppdragets långsiktiga mål om effektiv och enhetlig tillämpning av PBL och uppdragets tre delar var givna från start. Eftersom distansen mellan genomförda aktiviteter och synlig samhällseffekt är stor behövde arbete och ambitioner preciseras närmare. För att säkerställa att arbetet skett i linje med regeringsuppdragets syften, mål och krav på genomförande arbetade regeringsuppdragets kansli fram en målmatris (se figur 2). I målmatrisen har kansliet gemensamt brutit ner uppdraget i mindre delar och formulerat delmål. Detta har gjort det enklare att löpande följa upp genomförandet, resultaten, att göra omprioriteringar och kontrollera att delmålen tillsammans lett mot de övergripande målen.

Figur 2. Målmatris för PBL kompetens. En större version finns i bilaga 3. Illustration: Boverket

I målmatrisen beskrivs PBL kompetens verksamhetsområden och vilka aktiviteter som skulle genomföras per verksamhetsområde.

Verksamhetsområden	Aktiviteter per verksamhetsområde
Sammanhållna introduktionsutbildningar för tjänstemän på kommun och länsstyrelser	Utveckla kursinnehåll för olika roller, genomföra pilotkurser, producera digitala utbildningar

Utbildning fördjupning, breddning för särskilda målgrupper	Behovsinventering – särskilt privata sektorn, målgruppsanpassade utbildningar
Nyheter, aktuella frågor	Regelbundna webbsändningar om nyheter och aktuella frågor
Vägledning PBL	Ta fram vägledningar som rör nyheter och målgruppens alla frågor
Stärka nätverk	Kartlägga befintliga nätverk, ta fram handledningsmaterial, medverka vid målgruppens seminarium mm

Målmatriken beskriver vidare vilka gemensamma resultatmål aktiviteterna förväntades leda till.

Gemensamma resultatmål
Det är lättare för kommuner och länsstyrelser att bygga kompetens och introducera nya medarbetare
Alla offentliga och privata aktörer har nytta av Boverkets digitala utbildningar
Det finns digitalt tillgänglig vägledning som är aktuell och uppfattas komplett
Det finns nätverks- och workshopkoncept som användas i egna och målgruppens nätverk

Målmatriken beskriver digital arena, kommunikation, organisation och metod samt lärande utvärdering som stödjande funktioner för genomförandet.

Målmatriken beskriver vidare kortsiktiga och långsiktiga effekter av genomförandet av uppdraget.

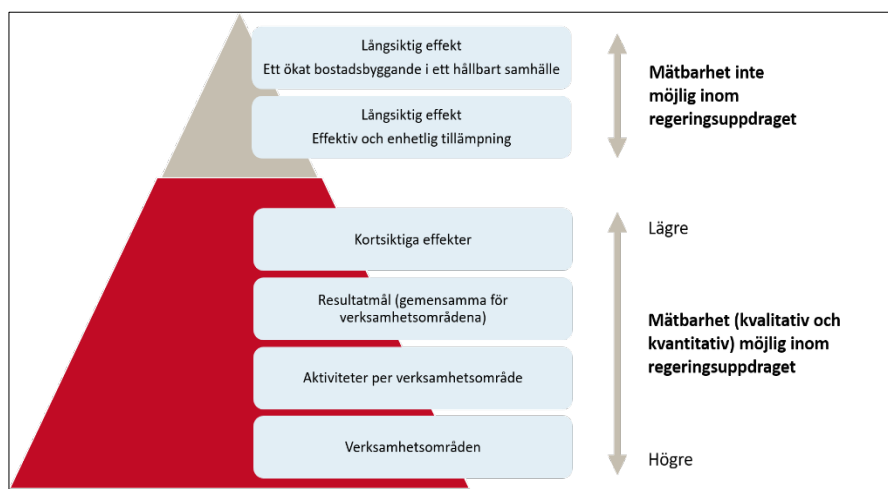
Kortsiktig effekt	Långsiktiga effekter
Ökad kunskap om PBL-tillämpning hos målgrupperna	Effektiv och enhetlig tillämpning av PBL
Samtliga aktörer i PBL-processerna känner till och använder Boverkets vägledningar och utbildningar i PBL-frågor	Ett ökat bostadsbyggande i ett hållbart samhälle
Ökad samsyn och förståelse för helheten i PBL-processerna	

Målmatriken har tillämpats systematiskt och varit ett stöd för arbetet inom uppdraget. Strukturen har bland annat varit styrande för följande delar.

- Formulering av förslag till aktiviteter.
- Prioritering av aktiviteter inom de olika verksamhetsområdena och, på aggregerad nivå, även mellan verksamhetsområdena i verksamhetsplaneringen.
- Uppföljning av genomförda aktiviteter inom respektive verksamhetsområde.
- Utvärdering av arbetet med regeringsuppdraget i stort.
- Bedömning av måluppfyllelse i förhållande till regeringsuppdraget.
- Bedömning av nyttor.

Målmatriisen synliggör också hur det var tänkt att regeringsuppdraget skulle bidra till förändring, det vill säga uppdragets effektkedja. Aktiviteterna inom respektive verksamhetsområde leder fram till gemensamma resultat, som i sin tur leder till de utpekade kortsiktiga och långsiktiga effekterna. En tydlig effektkedja underlättar resultat- och effektbedömning i en insats som denna kompetenssatsning där effekterna har en kvalitativ karaktär eller bedöms bli synliga först efter lång tid och därför är svåra att mäta omedelbart efter insatsen.

Mätbarheten i olika delar av uppdraget illustreras som en pyramid (se figur 3). I botten av pyramiden återfinns de verksamhetsområden som uttryckts i regeringsuppdragets målmatriis. I nästa nivå återfinns de aktiviteter som genomförts i syfte att nå de för samtliga verksamhetsområden gemensamma resultatmålen som återfinns ytterligare ett steg upp i pyramiden. Under förutsättning att regeringsuppdraget kan uppvisa god uppfyllnad av resultatmålen, att arbetet sker med god kvalitet och att inga ”glapp” i kedjan uppstår längs vägen så går det att göra en sannolikhetsbedömning om i vilken grad insatsen leder till de långsiktiga effektmålen som återfinns i toppen av pyramiden.

Figur 3. Illustration av möjligheterna att mäta regeringsuppdragets effekter. Illustration: Boverket

De kortsiktiga effekterna är möjliga att mäta inom regeringsuppdraget. De långsiktiga effekterna, det vill säga de övergripande målen för regeringsuppdraget, visas som en särskild kategori i figuren, den grå toppen av pyramiden. Anledningarna till detta är främst att många faktorer som kan antas ha en påverkan på det övergripande målet delvis ligger utanför Boverkets rådighet att påverka. Ett komplext system av påverkansfaktorer har inflytande över bostadsbyggandet och möjligheten att tillämpa PBL effektivt. Ett exempel är rådande konjunkturläge.

Vad har uppnåtts – resultat och effekter

I följande kapitel beskrivs det samlade resultatet av PBL kompetens, samt hur resultatet bidrar till det långsiktiga effektmålet: att bidra till en enhetlig tillämpning av plan- och bygglagen samt ett ökat bostadsbyggande i ett hållbart samhälle.

Resultatbeskrivningen utgår från data som samlats in löpande under uppdragets genomförande. Detta är exempelvis aktivitetsrapporter, utvärderingsenkäter, intervjuer med målgrupper och nätverkskontakter, samt statistik över deltagare, användare och besökare. Analysen bygger vidare på tidigare analyser som redovisats i tidigare årsrapporter.

Resultat

Uppdragets samlade resultat visar att arbetet i Boverkets PBL kompetens har genomförts i enlighet med regeringsuppdraget.

Riktade insatser inom tre utpekade delar

Under den period som uppdraget pågått (åren 2017–2020) har en mängd aktiviteter och insatser genomförts, varav de flesta inte hade kommit till stånd utan uppdraget PBL kompetens. Dessa insatser är således direkta resultat av uppdraget. Det kan konstateras att de genomförda insatserna mycket väl återspeglar de tre huvudsakliga delar som initialt planerades i uppdraget; vägledning, utbildning och nätverk.

- **Vägledning:** Det har publicerats 20 nya vägledningspaket samt gjorts löpande uppdatering och förbättring av befintliga vägledningar.
- **Utbildning:** Det har producerats fem digitala introduktionsutbildningar för nya handläggare samt ytterligare fyra omfattande kurspaket. Därutöver har det genomförts 9 kortare webbutbildningar, 23 webbseminarier och 19 fysiska utbildningar.
- **Stärka nätverk:** Det har i egen regi utförts 46 nätverksträffar för cirka 1 500 deltagare samt av samverkanspartners genomförts ytterligare 110 möten.

För att få en överblick över samtliga möten och träffar som ingått i genomförandet, så hänvisas till den detaljerade lista som finns i bilaga 1. Vidare finns mer ingående beskrivningar av övrigt innehåll i uppdragets olika insatsområden och aktiviteter i kapitlet ”Vad vi har gjort”.

Kunskapsspridning om både PBL och Boverket

Genom aktiviteterna har de utpekade målgrupperna erbjudits enhetlig information och kunskap om PBL. Utöver detta har målgrupperna också fått ökad kännedom om Boverket och ökad kännedom om var enhetlig kunskap i PBL-frågor kan sökas digitalt. PBL kompetens har varit ett viktigt ansikte utåt för Boverkets kontakt med målgrupperna.

Kvalitet och nöjdhet hos mottagarna

Ett viktigt övergripande resultat är också målgruppens positiva mottagande. I samband med att insatser genomförts har kansliet varit noga med att alltid göra någon form av deltagarutvärdering – allt från en enkel muntlig fråga till deltagarenkäter eller uppföljande intervjuer. Sammanfattningsvis visar utvärderingarna på en stor nöjdhet hos deltagarna. Detta indikerar och bekräftar dels att insatsernas kvalitet varit god, dels att deltagarna upplevt ett behov av stöd och kunskap i PBL-frågor.

Måluppfyllelse

I matrisen nedan finns en samlad bedömning av hur PBL kompetens har presterat i förhållande till de mål som kansliet inledningsvis formulerade för uppdraget. Matrisen visar att uppdraget i stort har uppnått det som var avsett. Samtliga mål är, utifrån de valda indikatorerna, helt eller delvis uppnådda i slutet av år 2020.

Matrisen ger en sammanfattande överblick, men ska läsas och förstås tillsammans med de mer utförliga kommentarer som finns i de efterföljande texterna

Så redovisas måluppfyllelsen	
	Målvärdet är uppnått
	Målvärdet är delvis uppnått
	Målvärdet är inte uppnått

Tabell 1. Beskrivning av hur måluppfyllelsen redovisas i PBL kompetens målmatris.

Det är lättare för kommuner och länsstyrelser att bygga kompetens och introducera nya medarbetare

Måluppfyllelse		Indikatorer	Utfall			Målvärde	
			2018	2019	2020	2019	2020
		Direkta besparingar för kommuner och länsstyrelser avseende utbildning (tkr)	11 000	10 000	25 410	10 000	13 000
		Introduktionsutbildningar finns för de fem mest relevanta kommunala yrkeskategorierna (%)	20%	60%	100%	80%	100%
		Antal länsjurister som har utbildats i PBL	85	30	37	30	30
		Introduktionsutbildningarna är anpassade efter målgruppernas behov och håller hög kvalitet (%)	-	90%	90%	90%	90%
		Chefer inom målgrupperna anser att introduktionsutbildningarna är till nytta för verksamheten (%)	-	80%	80%	90%	90%

Alla offentliga och privata aktörer har nytta av Boverkets digitala utbildningar och vägledningar i PBL

Måluppfyllelse		Indikatorer	Utfall			Målvärde	
			2018	2019	2020	2019	2020
		Det finns utbildningar och vägledningar som är relevanta för samtliga offentliga aktörer som omfattas av uppdraget (%)	35%	65%	85%	70%	90%
		Det finns utbildningar och vägledningar som är relevanta för samtliga privata aktörer som omfattas av uppdraget (%)	50%	60%	80%	65%	80%
		Ökning av antalet besök på Kunskapsbanken i förhållande till föregående år (%)	39%	42%	43%	40%	30%
		Målgrupperna uppfattar digitala utbildningar och vägledningar som användbara (%)	-	75%	88%	90%	90%
		Ökning av det totala antalet deltagare, samtliga utbildningar, i förhållande till föregående år (%)	63%	186%	145%	130%	150%

Det finns digitalt tillgänglig vägledning som är aktuell och uppfattas komplett

Måluppfyllelse		Indikatorer	Utfall			Målvärde	
			2018	2019	2020	2019	2020
		Ökning av antalet besök på PBL kunskapsbanken i förhållande till föregående år (%)	38,7%	42,0%	43,6%	45%	50%
		Antal sidor/artiklar etc. i PBL Kunskapsbanken i förhållande till föregående år (%)	8%	4%	1%	5%	5%

	Användare uppfattar innehållet i PBL kunskapsbanken som aktuellt (%)	-	-	66%	-	65%
---	--	---	---	-----	---	-----

Det finns förutsättningar för aktiva och växande PBL-nätverk

Måluppfyllelse	Indikatorer	Utfall			Målvärde	
		2018	2019	2020	2019	2020
	 Nätverkskoncept finns för samtliga relevanta målgrupper i uppdraget (%)	20%	50%	100%	50%	100%

Tabell 2. PBL kompetens målmatris.

Mål 1: Det är lättare för kommuner och länsstyrelser att bygga kompetens och introducera nya medarbetare

Målet bedöms som uppnått.

PBL kompetens har producerat den digitala introduktionskursen ”Ny på jobbet som...” för fem av de mest relevanta målgrupperna; detaljplanehandläggare, bygglovshandläggare, PBL-administratörer, byggnadsinspektörer och översiktsplanerare.

Sammanfattande erfarenheter av introduktionsutbildningar Ny på jobbet...

Uppdraget var att underlätta för kommunerna att introducera nya medarbetare för mer effektiv och enhetlig tillämpning. Genom att var och en har tillgång till samma kvalitetssäkrade information inriktad på hur man gör bedömningar med utgångspunkt i regler finns förutsättningar att nå rätt effekt. Mottagandet har varit mycket positivt från handläggare och chefer. En annan god effekt kommer av att även yrkesverksamma i den privata sektorn söker sig till Boverkets introduktionsutbildningar och att utbildningarna också används inom universitet, högskolor och yrkeshögskolor vilket medför att användningen av gemensamt kunskapsinnehåll breddas.

Totalt har samtliga ”Ny på jobbet...” påbörjats av cirka 3 000 användare fram till och med mitten av oktober 2020². Det finns också goda skäl att anta att utbildningarna ofta genomförs av flera kollegor tillsammans, vilket gör att spridningen sannolikt är större än vad som framgår av användarsiffrorna.

² Antal kursstarter per den 12 oktober 2020 av deltagare med användarkonto i LMS i kurserna Ny på jobbet som detaljplanehandläggare, lovhandläggare, översiktsplanerare, byggnadsinspektör samt inom PBL administration. Kurserna publicera de mellan december 2018 och maj 2020.

För att utbildningen ska bidra till den tänkta kunskapshöjningen krävs att deltagarna inte bara uppfattar innehållet som intressant utan också som relevant och användbart i det egna yrkesutövandet. För att säkerställa detta uppmanas varje deltagare att svara på frågan om de tycker att ”Jag kommer att ha nytta av utbildningen i min yrkesroll”. Glädjande nog har cirka 90 procent av de som svarat uppgett att de har stor eller mycket stor nytta av utbildningen i sitt arbete.³

En jättebra utbildning som jag skulle rekommendera alla som arbetar med byggprocesser att gå.

Deltagare i Ny på jobbet-utbildning i utvärderingsenkät

Bra upplägg med att ha olika folk som pratar varvat med filmer, slides och frågor. Olikheten gjorde att koncentrationen hölls uppe. (...) Upplevs förtroendeingivande att ha med även jurist, bygglovshandläggare och lantmätare med i panelen, de som märker hur planer faktiskt funkar.

Deltagare i Ny på jobbet-utbildning i utvärderingsenkät

Även chefer inom de primära målgrupperna är en viktig målgrupp, vilkas uppfattning om utbildningen spelar roll för spridning, användning och för hur innehållet kan omsättas i praktiken. År 2019 genomfördes intervjuer med chefer i offentlig verksamhet för att undersöka vilka nyttor och vilket behov dessa ser av Boverkets webbutbildningar.

Alla nya går introduktionsutbildningen, särskilt om man inte har någon erfarenhet av PBL. Det är ovanligt att hitta erfarna handläggare idag. Vi ser det som ett jättebra tillskott. Tid avsätts och de får gå igenom utbildningen själva, ställa frågor och ha självstudier. Det är ett bra sätt att introducera nya utan att belasta verksamheten.

Intervju med chef i kommun

Samtliga intervjuade menar att det finns ett behov av nationellt likvärdiga introduktionsutbildningar för nyanställda. Exempel på nyttor som olika chefer framhåller är:

- Webbaserad utbildning är en stor nytta för kommuner med dåliga förbindelser till storstäder då det sparar resurser.

Vi har inte råd att åka till Stockholm varje gång vi skulle behöva.

Intervju med chef i kommun.

- Bidrar till enhetlighet och säkrare processer då samtliga får tillgång till samma grundläggande utbildning om reglerna. Dels nya handläggare på kommuner, dels andra myndigheter, konsulter och entreprenörer som är delaktiga i processerna.

³ De som svarar 4 eller 5 på påståendet ”Jag kommer att ha nytta av utbildningen i mitt arbete.”, där 1 är instämmer inte alls och 5 är instämmer helt.

Medborgarnytta och lugn i organisationen. För medborgare blir det samma behandling oavsett handläggare.

Intervju med chef i kommun.

De webbaserade utbildningarnas tillgänglighet har också bidragit till att de kunnat nyttjas oavsett reserestriktioner i samband med coronapandemin under år 2020.

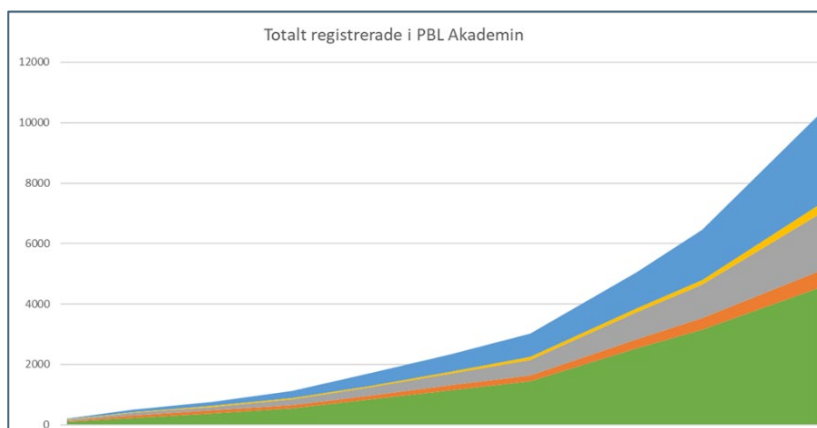
Mål 2: Alla offentliga och privata aktörer har nytta av Boverkets digitala utbildningar och vägledningar i PBL

Målet bedöms som i huvudsak uppnått.

Ambitionen att skapa nytta för ”alla” gör att målet är svårt att uppnå, med en stor och heterogen målgrupp. Det är däremot tydligt att PBL kompetens har arbetat aktivt med att tillgängliggöra utbildningar och vägledningar som har relevans för en bredd av målgrupper och behov, inom såväl offentlig som privat sektor. Majoriteten av användarna som nåtts inom både privat och offentlig sektor intygar att utbildningar och vägledningar skapar nytta. PBL kunskapsbanken har en tyngdpunkt på material som riktas mot kommuner och länsstyrelser, men materialet kan även vara till nytta för privata aktörer i samhällsbyggnadsbranschen. Utmaningen har varit att nå ut till grupper inom det privata som inte har som rutin att vända sig till Boverket och PBL kunskapsbanken och PBL akademin. En kraftig tillströmning under år 2020 till webb utbildningarna i kategorin ”Övriga” visar emellertid att informationsspridningen börjar ge resultat.

Totalt antal registrerade användare	Kommun	Annan myndighet	Konsult	Länsstyrelse	Övriga	Summa
2016-01-01	93	34	43	9	32	211
2016-12-31	386	91	121	34	140	772
2017-12-31	853	132	271	48	418	1 722
2018-12-28	1 439	201	516	91	775	3 022
2020-01-10	3 147	378	1 119	156	1 661	6 461
2020-10-31	4 558	559	1 884	319	3 024	10 344

Tabell 3. Antal registrerade användare uppdelat på organisationer. Ökningen har under uppdragsperioden varit stor i samtliga kategorier och mest markant i kategorin ”övriga”, vilken omfattar privata sektorn och studenter.

Figur 4 Utveckling av totalt antal registrerade användarkonton i Boverkets lärplattform för webbutbildningar 1 januari 2016–31 oktober 2020. Grönt fält avser användare från kommun, orange fält annan myndighet, grått fält konsult, gult fält länsstyrelser och blått fält övriga (inklusive privata bolag och studenter).

Kunskapsbanken bidrar till nytta i det dagliga arbetet

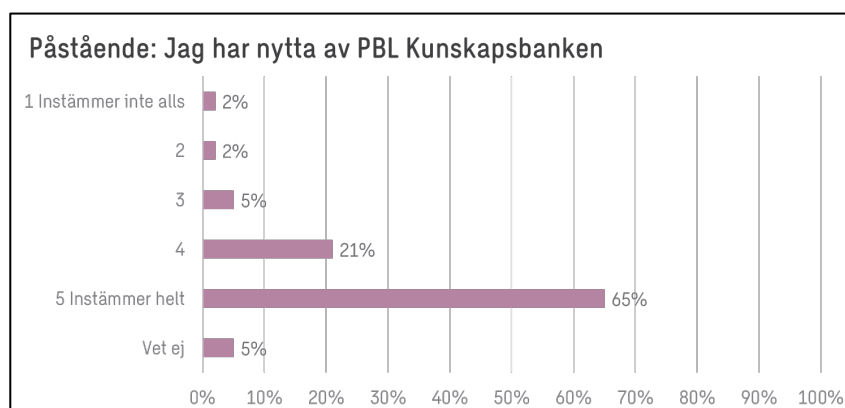
En utvärdering av PBL kunskapsbanken genomförd våren 2020 visar att de skriftliga vägledningarna i kunskapsbanken i dagsläget är uppskattade och skapar nytta för målgruppen.

Baserat på 14 intervjuer med yrkesprofessionella användare av PBL kunskapsbanken, från både offentlig och privat sektor, har det framkommit att samtliga respondenter upplever att kunskapsbanken bidrar till nytta i deras dagliga arbete. Intervjurespondenterna använder handboken från enstaka tillfällen till varje dag, där kunskapsbanken lyfts som ett värdefullt stöd i olika typer av situationer. Bland annat används handboken för att tolka situationer med kollegor, som förberedelse inför samråd, för att svara på frågor när privatpersoner ringer till kommunen och som neutralt stöd i situationer där exploatör och kommun har olika synsätt i frågor.

Kunskapsbanken skapar ett värde för oss som ibland har olika synsätt i relationen mellan exploatör och kommun. Det är värdefullt att få en vägledning när man har funderingar kring frågor.

Intervju med affärsutvecklare i privat bolag

Den kvalitativa datainsamlingen kompletterades av en enkät som fanns tillgänglig att besvara för besökare av PBL kunskapsbanken. Underlaget i den kvantitativa datainsamlingen består av 431 fullföljda enkätsvar. De svarande fick svara på påståendet ”Jag har nytta av PBL kunskapsbanken” på en femgradig skala där 1 betyder instämmer inte alls och 5 betyder instämmer helt. Totalt gav 76 procent betyget 4 och 5 på skalan.

Figur 5. Enkätundersökning om PBL kunskapsbanken år 2020.

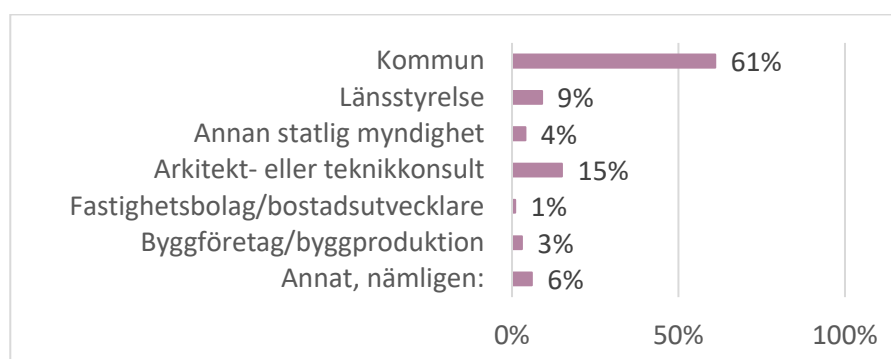
Antalet användare i PBL kunskapsbanken från privat sektor har ökat

I utvärdering av PBL kunskapsbanken framkommer det att handboken används i större utsträckning av offentlig sektor jämfört med privata aktörer. Privata aktörer använder kunskapsbanken främst vid specifika frågor eller i situationer där det finns meningsskiljaktigheter mellan kommun och privata aktörer. I den sistnämnda situationen används kunskapsbanken för att inhämta vägledning i specifika frågor.

För oss hjälper det ganska direkt att få vägledning om hur vi kan driva en fråga och hur den övergripande myndigheten rekommenderar att en fråga ska tolkas. Det kan hjälpa oss i argumentationen vid utvecklingen av ett projekt. Sen når vi inte alltid fram, då det hänt att kommunen ändå tolkar på annat sätt.

Affärsutvecklare i ett privat bolag

Av de 431 användare som besvarade enkäten om kunskapsbanken besöker 81 procent kunskapsbanken i sin yrkesroll. Fördelningen inom yrkesroll framgår av figur 6 nedan.

Figur 6. Fördelning mellan svarande på enkät år 2020. Fråga: Jag arbetar inom...

Tittar man närmare på de privata användarna så går det dock att utläsa en betydande förändring. Besökare från branschen har historiskt varit få i förhållande till det totala antalet besökare. En uppgång åren 2019 och 2020 kunde dock utläsas i förhållande till tidigare år. De enskilda

siffrorna är fortfarande väldigt låga, till exempel hade ett arkitektkonsultbolag 9 241 besök år 2019, vilket endast utgör 0,6 procent av de totala besöken på webbplatsen (1,5 miljoner besök). Men tittar man på hur de olika företagen besökte PBL kunskapsbanken år 2018 i förhållande till år 2020 så har de nio största företagen från branschen ökat sina besök med minst 30 procent, vissa har till och med fördubblat sina besök. Detta tyder på att trenden för branschen är ökande.

Webbaserad utbildning för en bredd av målgrupper

Förutom de fem introduktionskurserna för handläggare på kommun och länsstyrelser har en lång rad utbildningar för varierande målgrupper som finns tillgängliga på webben producerats. Fyra omfattande ämnes- eller målgruppsspecifika webbutbildningar har tagits fram, till exempel för privatpraktiserande arkitekter och förtroendevalda. Vidare har en rad kortare webbutbildningar gjorts. I december år 2020 finns det cirka 55 timmar PBL-utbildning på Boverkets webbplats, varav 44 timmar producerats i uppdraget under åren 2017–2020. Omdömena från dem som lämnar enkätsvar är generellt mycket höga, både vad gäller att de tillför ny kunskap som att deltagaren bedömer sig komma att ha nytta av utbildningen i sin yrkesroll.

Det är bra att Boverket gör utbildningarna – annars riskerar man ineffektivt arbete i kommunerna. Detta är också gratis och professionellt upplagt. Flera hundra politiker i landet behöver sånt här för att göra ett bra jobb inför en ny mandatperiod. Det är kostnadseffektivt för landets kommuner!

Förtroendevald politiker, mindre ort

Webbutbildning	Jag kommer att ha nytta av utbildningen i mitt arbete (4 eller 5 av 5)
Ny på jobbet som DP-handläggare	91%
Ny på jobbet som lovhandläggare	92%
Ny på jobbet som översiktsplanerare	84%
Ny på jobbet som byggnadsinspektör	91%
PBL för privatpraktiserande arkitekter	83 %
PBL och kulturvärlden	81%
Byggregler i kök och bad	75%
Att arbeta med PBL ⁴	81%
Byggregler inomhusmiljö: Fukt	89%

Tabell 4. Enkätsvar hela utbildningen ackumulerat från EsMaker den 2 november 2020.

⁴ Lanserad år 2015. Ackumulerade enkätsvar efter uppdatering i maj 2018.

Under rubriken PBL play finns en rad kortare filmer som antingen producerats för ett särskilt behov eller som inslag i webbutbildningar som klippts ut och tillgängliggjorts. Dessa kortfilmer är delvis även länkade till ett för ämnet motsvarande avsnitt på PBL kunskapsbanken. PBL play syftar bland annat till att kursledare på högskolor, yrkesutbildningar och i utbildningsföretag enkelt ska kunna använda inslag från Boverket i sin undervisning och att utbildningarna därmed kommer till nytta för varierade målgrupper.

Vi använder oss regelbundet av Boverkets webbutbildningar och material på PBL kunskapsbanken i vår yrkesutbildning för lovhandläggare. Vi vill verkligen att våra studerande ska utveckla en god förmåga att självständigt söka information och hålla sig uppdaterade inom deras kommande yrkesområde. (...) Där är Boverket den bästa källan som vi använder i våra utbildningar.

Utbildningsledare för yrkeshögskoleutbildning

Webbseminarier och korta filmer är lättillgängliga för många

I intervjuer med målgruppsrepresentanter och kvalitetsnätverket beskrivs Boverkets webbseminarier och korta informationsfilmer som lättillgängliga och användbara för den som har svårt att avsätta tid för utbildning och kompetensutveckling. Tack vare ett kortare format kan dessa få plats i ett pressat arbetsschema och även genomföras utan att det krävs chefsbeslut. De som intervjuats menar också att länkar till webbseminarier och filmer är väl lämpade för att spridas i sociala medier, inom branschnätverk eller på arbetsplatser.

Det vet jag sedan tidigare från min tid som chef att det är svårt att avsätta tid och skicka någon på utbildning. Därför är det väldigt viktigt med de korta filmade föreläsningarna och webbseminarierna som riktar sig direkt till handläggare och inte kräver godkännande av chefen.

Intervju med representant från byggbranschen

Riktade insatser till branschen

PBL kompetens har under den senare delen av uppdraget fokuserat mer och mer på att nå ut till privata aktörer. Det har dels tagits fram utbildningar och vägledningar som riktar sig specifikt till privata aktörer, dels har PBL kompetens anordnat både fysiska och digitala möten med utbildningsföretag, vilka är en viktig kanal ut till branschen. Kansliet bedömer dock att det fortfarande bara är en liten del av branschen som nåts. Vidare att det finns behov av fortsatta riktade insatser när det gäller att öka kännedom och upplevd nytta hos byggherrar, byggföretag, arkitekter, teknikonsulter med flera. Detta bekräftas i intervjuer med regeringsuppdragets kvalitetsnätverk och representanter från verksamma i samhällsbyggnadsbranschen.

Jag tror också att kunskapen om vad som finns att hämta på Boverket är relativt låg inom branschen. Teknikkonsulter specialiserar sig ofta i delar av plan- och byggprocessen. Det kan handla om allt ifrån konstruktion, projektering, utredningar,

energiberäkningar och mycket mer. Många olika konsultinsatser behövs för att komma fram till färdig produkt och det kan vara knepigt för en enskild konsult att se helheten och förstå hur de olika processer är beroende av varandra.

Intervju med egenföretagare inom bygg- och fastighet

Jag har ett nyhetsbrev från Boverket, men inför den här intervjun gick jag in och tittade på Kunskapsbanken och PBL Akademin, det kände jag inte alls till tidigare. Det fanns ju väldigt mycket som jag kan ha användning för och som jag kommer att ta del av! Svensk byggtjänst kommer och informerar oss regelbundet och de använder ofta material från Boverket. De borde ta med mer om Kunskapsbanken och webbutbildningarna, de har ju kontaktytan med Boverket så borde inte vara så svårt.

Intervju med projektledare på privat bolag

Ökad tillgänglighet ökar nyttan

För att nå målet om att alla ska få nytta av insatserna krävs också aktiva insatser för ökad tillgänglighet. Under år 2019 gjordes betydande förbättringar på Boverkets webbplats för att öka tillgängligheten och sökbarheten till det material som tas fram i regeringsuppdraget för alla målgrupper. De förändringar som gjorts har lett till att kansliet inte längre tar emot lika många frågor om var målgruppen kan hitta till exempel utbildningar och vägledningar.

Mål 3: Det finns digitalt tillgänglig vägledning som är aktuell och uppfattas komplett

Målet bedöms som delvis uppnått.

Målet bör dock uppfattas som ett processmål som kräver kontinuerligt arbete under lång tid framåt. PBL kompetens har möjliggjort en viktig insats för att bygga upp en grund, vilken dock kräver fortsatt förvaltning och uppdatering. Förändringar i lagstiftning och omvärldsfaktorer gör att vägledningarna behöver ständig uppdatering och aktualitetsprövning för att målgrupperna ska uppfatta materialet som pålitligt och användbart.

Under senare halvan av år 2020 fick ett 60-tal webbsidor släckas ner som handlar om planbestämmelser detaljplan. Detta på grund av att vägledningen blev inaktuell då ny föreskrift och nya allmänna råd trädde i kraft. För målgruppens del innebär detta således avsaknad av vägledning, vilket medförde att de fick svårare att utföra sitt arbete. Planer finns på att färdigställa vägledning under år 2021 i Boverkets uppdrag att verka för en enhetlig digital tillämpning av PBL.

Antal besök på PBL kunskapsbanken har ökat

Antalet besök har ökat stadigt under de åtta år PBL kunskapsbanken varit i drift. Ökningen år 2020 kommer troligen av att det lanserades flera stora vägledningspaket under året samt att fler marknadsföringsinsatser om PBL kunskapsbanken har genomförts.

	2020	2019	2018	2017	2016
Startsidan	94 963	81 712	66 473	79 187	81 008
Alla sidor	1 991 752	1 549 242	1 091 351	786 982	553 491

Tabell 5. Antalet besök på PBL kunskapsbanken under åren 2016–2020. Startsidan samt alla sidor. Statistik hämtad den 25 november 2020.

Tidigare år har antalet besökare på startsidan inte ökat i samma takt som under år 2020. Detta har bekräftat beteendemönstret att de flesta besökarna hittar till sidorna via en sökmotor, exempelvis Google, eller att besökarna helt enkelt använder egna bokmärken i stället för att först passera PBL kunskapsbankens startside. Åren 2019 och 2020 innebar dock ett trendbrott. Tänkbar orsak kan vara att hela PBL kunskapsbanken, inte bara enskilda vägledningar, har marknadsförts betydligt mer år 2019. Besökarna har därför googlat på PBL kunskapsbanken alternativt klickat sig in via boverket.se och på så sätt hamnat på startsidan.

PBL kunskapsbanken uppfattas som aktuell men inte fullständigt komplett

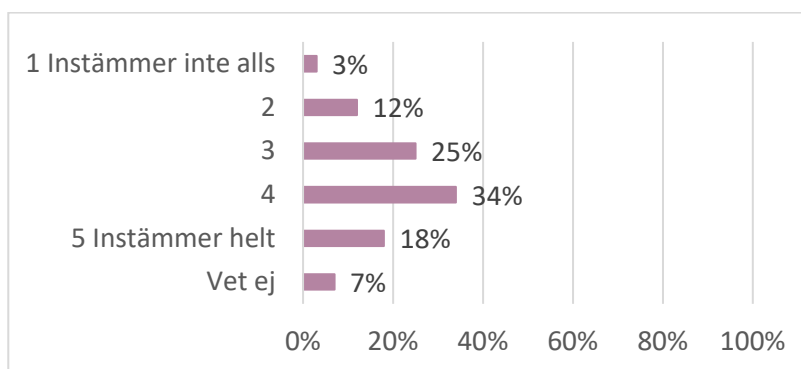
Intervjuer med användare visar att innehållet uppfattas som lättillgängligt men lyfter även ett antal utvecklingsområden. Bland annat uttrycks en önskan om en smartare sökfunktion. Flertalet respondenter menar att det är enklare att googla sig till rätt sida på PBL kunskapsbanken än att använda handbokens sökfunktion. Flertalet respondenter önskar fler rättsfall samt tydlig information om förändringar av författningar och byggregler.

När jag skickar en kollega, beställare eller kund till Kunskapsbanken så brukar jag förklara vart de ska söka. Då märker jag att det är svårt att förklara om de inte får direktlänk. Sökfunktionen är svår, ibland kanske man inte lyckas söka på rätt ord. Man måste kunna matcha orden från lagboken ibland för att hamna rätt.

Intervju med tillgänglighetskonsult på privat bolag

I enkäten gav 66 procent betyget 4 och 5 på påståendet ”PBL kunskapsbanken innehåller aktuell information”; där 1 betyder instämmer inte alls och 5 betyder instämmer helt. På frågan om användarna saknar något innehåll i kunskapsbanken svarade 35 procent ”ja”, 21 procent svarade ”nej” och 44 procent svarade ”vet ej”.

Hur påståendet ”PBL kunskapsbanken innehåller information inom alla områden som jag behöver” besvarades framgår av figur 7 nedan.

Figur 7. Påstående: PBL kunskapsbanken innehåller information inom alla områden som jag behöver.

PBL kunskapsbanken bidrar till en enhetlig tillämpning av PBL i landet

Av intervjuer och enkätsvar framgår att 87 av de intervjuade samt 73 procent av enkätsvaren anser att handboken bidrar till en enhetlig tillämpning av PBL. De intervjuerespondenter som är tveksamma till detta, arbetar inom privat sektor och menar att en enhetlig tillämpning av PBL förutsätter att samtliga aktörer inom processen utgår från kunskapsbankens innehåll. Detta resonemang utvecklas ytterligare i avsnittet nedan.

Att jag läser samma sak som handläggarna, gör att jag får en uppfattning om vad man haft för avsikt att reglera i t.ex. en detaljplan.

Intervju med tekniskt råd, Mark- och miljödomstol

Utan Kunskapsbanken hade man behövt chansa och göra en egen tolkning, eller så får man belasta handläggarna mer. Då hade man hade behövt kontakta kommunen oftare. Nu kan man själv reda ut. Det är nyttigt, en fördel.

Intervju med arkitekt, egenföretagare

Mål 4: Det finns utvecklade nätverks- och workshopskoncept som används i egna och målgruppernas nätverk

Målet bedöms som uppnått.

PBL kompetens har under uppdraget genomfört och testat ett antal olika nätverkskoncept. Vid uppdragets slut finns nu färdiga koncept för spridning, "PBL och kulturvärden" och "Att samverka i bostadsprojekt". Dessutom finns ett framtaget diskussionsmaterial kopplat till utbildningarna "Ny på jobbet...". Nätverkskonceptet "Knäckfrågor i lov- och byggprocessen" finns som arbetsmaterial och kan användas av Boverket. Tyvärr är dock detta material ännu inte så bearbetat så att andra kan använda materialet självständigt.

Utifrån intervjuer med kvalitetsnätverk och offentliga chefer samt enkätsvar från nätverksdeltagare bedöms nätverksarbete vara en viktig insats för att främja tvärssektoriella samtal, förståelse för helheten och en positiv arbetskultur som är öppen för ny kunskap och enhetlig tillämpning av PBL. Nätverksarbetet kompletterar utbildningar och vägledningar och

bidrar till gynnsamma förutsättningar för att kunskapen ska kunna omsättas i praktiken. Även deltagarna i nätverken instämmer i att behovet finns och att nätverksträffarna fyller ett viktigt syfte. Vid en enkätuppföljning efter en nätverksträff utifrån konceptet ”Att samverka i bostadsprojekt” svarade 90 procent av deltagarna att de anser att det finns ett generellt behov av ökad samsyn mellan parterna inom bostadsbyggandet. 100 procent av deltagarna svarar därefter att den aktuella nätverksträffen bidrog helt eller delvis till att skapa ökad samsyn mellan de som närvarade. I samband med en nätverksträff utifrån konceptet ”Knäckfrågor i lov- och byggprocessen” uttalar sig flera deltagare positivt till initiativet och Boverkets roll.

De medarbetare i kansliet som arbetat med nätverksträffarna lyfter också nätverken där Boverket medverkar som en viktig insats för att möta målgruppen i samtal som rör specifika regioner eller situationer, att generellt bygga relationer och skapa förtroende hos målgruppen och inte minst att kompetensutveckla Boverkets medarbetare.

Mervärden

Utöver de resultat som är direkt kopplade till målen så har PBL kompetens dessutom lett till flera mervärden. Dessa mervärden kommer både målgruppen och Boverket till del.

Proaktiv målgruppskontakt

Möjligheten att testa nya arbetssätt och vara proaktiv i kontakten med målgrupperna har varit uppskattad från både medarbetare och målgrupp. Intervjuer visar att Boverkets närvaro och aktiva medverkan vid pilotutbildningar, i samtalsforum och på nätverksträffar har bidragit till att Boverkets medarbetare uppfattas av målgruppen som närvarande och lyhörda. Medarbetarna själva upplever också att dessa möten med målgruppen bidragit till utveckling.

Aktiv samverkan

Samverkan mellan myndigheter och andra organisationer var en del av uppdraget, som PBL kompetens valde att lägga stor vikt vid. Samverkan utökades även till att inkludera branschen. Uppdraget har möjliggjort en aktiv samverkan som utmynnat i samskapande, erfarenhetsutbyte och förankring mellan organisationer (både inom kansliet och genom kvalitetsnätverket). Arbetssättet har lett till ökat målgruppsfokus och snabbare processer, vilket ökat nyttan för målgruppen.

Digital kompetensutveckling

Valet att fokusera på digitalt kunskapsmaterial och digitala processer bidrog till att PBL kompetens kunde fortgå utan större avbräck i samband med coronapandemin. Dessutom har uppdraget säkrat intern kompetensutveckling inom digitala produktioner.

Effekter och långsiktighet

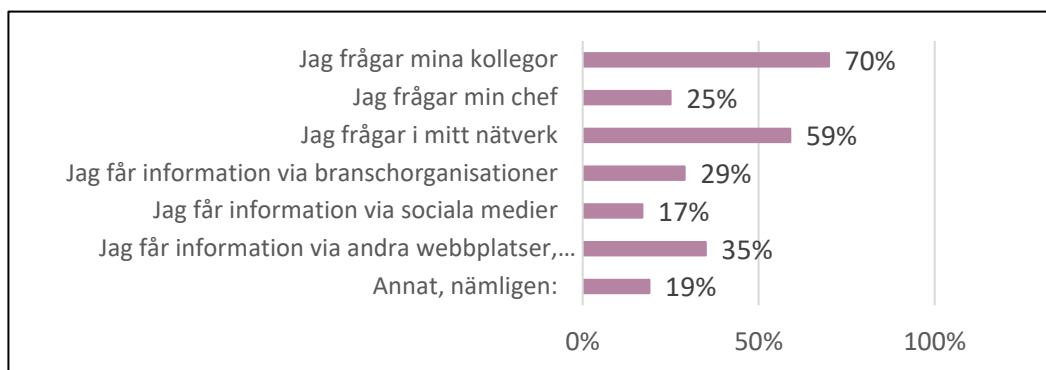
När det gäller att bedöma uppdragets långsiktiga effekter kan det vara värdefullt att också se tillbaka på de tidigare insatser som Boverket gjort i liknande syfte.

Vi har gjort en hel del arbete innan nuvarande uppdrag, som inte har fått alls lika stor uppmärksamhet. Men det är först nu vi kan börja skörda frukterna av det.

Medarbetare i PBL kompetens kansli

Slutsatsen av resonemanget är att arbetet med PBL kompetens bygger på långsiktighet och återkommande insatser, där det som görs nu kan skapa förutsättningar för genombrott och effekter flera år efter insatsen. För att säkerställa långsiktiga effekter av PBL kompetens är det avgörande att det sker en fortsatt förvaltning och målgruppsanpassade kommunikationsinsatser. Det behöver finnas en förståelse för hur sökbar information ständigt behöver uppdateras och granskas för att vara aktuell, användbar och attraktiv för målgrupperna, eftersom information är en färskvara.

En utmaning för långsiktigheten ligger i målgruppernas beteende och i den arbetskultur som finns i målgruppernas organisationer. En öppen enkät till PBL kunskapsbankens användare visar att viktig källa till information och kunskap är andra kollegor.

Figur 8 Fråga: Vilka övriga informationskällor (förutom PBL kunskapsbanken) använder du för att hitta information om PBL-frågor? Flera svar var möjliga.

Med detta som utgångspunkt finns det några delar av uppdraget som kan framhållas som särskilt avgörande för att nå de långsiktiga effekterna om en enhetlig tillämpning av PBL.

Att uppdraget nått nyutbildade

En utmaning som framhålls i intervjuer med nyckelpersoner i målgruppen är att många beslut styrs av arbetsplatskulturen, snarare än av aktuell kunskap. Att PBL kompetens har tagit fram så många introduktionsutbildningar för nya på jobbet betyder att det finns möjlighet att bryta en tradition av att ”ärva” felaktig kunskap från kollegor och i stället skapa en vana att söka aktuell kunskap ur en och samma källa. Nyutbildade är en nyckelgrupp inom målgruppen eftersom effekten av introduktionsutbildningarna har potential att ge ringar på vattnet under de kommande åren. Detta i takt med att fler använder utbildningarna och att de som gått hittills tar med sig kunskaperna när de blir mer etablerade i sina yrkesroller.

Att uppdraget nått många

Resultatet i enkätfrågan tyder på att kunskap i stor utsträckning ”vandrar” från kollega till kollega och att personliga yrkesnätverk är viktiga källor till information. Det betyder i sin tur att Boverkets information om PBL behöver nå ut till många individer. Den totala målgruppen är mycket omfattande och att nå alla är svårt. Att antalet besök på PBL kunskapsbanken och individer som gått digitala utbildningar har ökat kraftigt tack vare PBL kompetens är dock en god förutsättning för vidare spridning och bestående resultat.

Att uppdraget initierat nätverk och dialog

I intervjuer med målgrupper framgår att många upplever sig vara ensamma i sin roll. Boverkets pilotutbildningar, samtalsforum och nätverks-träffar har bidragit till nya kollegiala kontakter på individnivå. Nätverks-träffar som samlat olika aktörer har också bidragit till en större ömsesidig förståelse för varandras ståndpunkter och beslut. De relationer och dialoger som uppstått på lokal nivå kan ha potential att leva vidare även efter uppdragets avslut.

Att uppdraget aktivt sökt upp privata aktörer

De offentliga målgrupperna har varit lättare att nå, men för att skapa mer enhetliga beslut krävs samsyn mellan privata och offentliga aktörer.

Det vi uppfattar från byggherresidan är att olika kommuner tillämpar PBL på olika sätt. Även särkrav som inte ens regleras i PBL – det är utmaningen för oss, att det inte är förutsägbart. Då vill man leta efter information som visar på hur de gjort på andra ställen, det är till exempel intressant med domar... ”Hur tillämpas olika saker? Har det kommit någon dom på det?” Stöd för frågor på det sättet.

Projektutvecklare, privat bolag

I intervjuer med branschföreträdare lyfts exempelvis PBL kunskapsbanken som en möjlighet att inhämta neutrala vägledningar och stöd som underlag i diskussioner mellan kommuner och privata bygg- eller

fastighetsbolag. Att PBL kompetens inlett ett arbete med riktade insatser mot privata aktörer är positivt för ett långsiktigt avtryck.

Samhällsekonomisk nytta

Det framgår alltså att kompetensinsatserna tas emot väl hos målgruppen och att nyckelpersoner i kvalitetsutvecklingsnätverket bekräftar att behovet av insatsen är stort. Därför är uppfattningen i kansliet att PBL kompetens bidrar med en tydlig nytta genom den kunskapshöjning som sker hos målgrupperna. Att översätta kunskap i pengar är alltid osäkert, men det är trots allt möjligt att föra ett resonemang kring vilka ekonomiska nyttor som PBL kompetens bidrar till.

Utifrån hänsyn till ekonomi och resurseffektivitet har PBL kompetens främst bidragit till nedanstående fem områden⁵.

Kommunal kompetensutveckling till lägre kostnader

Boverkets digitala introduktionsutbildningar för kommunernas handläggare av PBL-ärenden bidrar till kostnadsbesparing för kommuner och länsstyrelser. Kommunernas plan- och byggavdelningar och länsstyrelserna har ofta en ansträngd personalsituation som kan underlättas om medarbetarna kan kompetensutvecklas till låg kostnad och med tidsmässig flexibilitet. Intervjuer med chefer bekräftar att kostnader för resor och arbetstid är ett hinder för att utbilda personalen. Sannolikt får inte alla nyanställda som är i behov av introduktionsutbildning tillräcklig utbildning på grund av kostnader i tid och pengar kopplat till fysisk utbildning. Med webbutbildningar ökar chanserna för fler att få god utbildning och kompetensutveckling, vilket ökar effektiviteten i de offentliga aktörernas arbetsprocesser.

Resurseffektivt med fritt tillgänglig vägledning och utbildning

Oavsett roll och arbetsgivare har alla aktörer som tillämpar PBL tillgång till samma material från ansvarig myndighet, Boverket. I och med att staten tillgängliggör materialet på lika villkor för alla aktörer erhålls en kollektiv nytta. Dels i att enskilda aktörer inte behöver lägga resurser på att utveckla motsvarande kompetens, dels att enhetlighet stärker möjlighet till likartade tolkningar av reglerna. Det skapar i sin tur bättre förutsättningar för snabb, effektiv och rättssäker handläggning.

⁵ Det som beskrivs här är endast en sammanfattning. Ett mer utförligt resonemang finns i Boverkets rapport 2020:1 Uppdrag att genomföra kompetensinsatser kring plan- och bygglagen, delrapport 2019. Bilaga 2.

Snabbare, säkrare och mindre kostsamma processer med kunskap och dialog

Den största samhällsnyttan av Boverkets kompetensinsatser i PBL uppnås emellertid sannolikt genom att tolkning och tillämpning av PBL samt tillhörande regler blir mer förutsebar och rättssäker. På så sätt kan långdragna processer undvikas. Mot bakgrund av att ett försenat eller stoppat bostadsprojekt kan ha direkta kostnader på miljontals kronor, i stora projekt två- eller tresiffriga miljonbelopp, (förutom uteblivna bostäder) är den potentiella samhällsnyttan av PBL kompetens stor.

Minskade kostnader för byggsador

Boverkets byggsadeutredning⁶ har identifierat kostnader på i storleksordningen 50–100 miljarder kronor årligen (beroende på hur man räknar och vad som inkluderas) förorsakade av fel under byggprocessen. Med vägledning och utbildning om byggregler och processer har PBL kompetens en roll i att minska samhällskostnaderna för byggfel vilket skulle kunna ge stora samhällsvinster.

Kompetenssatsning lönar sig samhällsekonomiskt

I årsrapporten för PBL kompetens år 2019⁷ presenterades ett räkneexempel som visar samhällsekonomiska kostnader och intäkter för PBL kompetens. Analysen omfattar identifiering av kostnader och intäkter, kalkyl för de kostnader och intäkter som kan värderas i pengar samt en känslighetsanalys som visar hur resultatet förändras om några nyckelparametrar ändras.

Den samhällsekonomiska analysen visar att en kompetenssatsning som PBL kompetens är samhällsekonomiskt mycket lönsamt.

⁶ Boverkets rapport 2018:36 Kartläggning av fel, brister och skador inom byggsektorn.

⁷ Boverkets rapport 2020:1 Uppdrag att genomföra kompetensinsatser kring plan- och bygglagen, delrapport 2019. Bilaga 2.

Vad vi har gjort

I följande kapitel beskrivs vilka aktiviteter som genomförts i uppdragets tre delar – utbildning, stärka nätverk och vägledning – under uppdragets fyra år.

Utbildning

Tyngdpunkten inom uppdraget har varit att producera webbaserad utbildning, tillgänglig för alla. Produktionerna har bestått av sammanhållna webbutbildningar med flera avsnitt för fördjupad förståelse, webinarier om aktualiteter och kortare kurser om avgränsade områden. Alla digitala utbildningar som tagits fram av PBL kompetens har gjorts tillgängliga i PBL kunskapsbanken under den särskilda utbildningsportalen PBL akademien.

Under uppdraget har även fysiska utbildningstillfällen genomförts i regi av PBL kompetens. Bland annat pilotutbildningar inför framtagandet av webbutbildningar. PBL kompetens har också bidragit med föreläsningar i högskole- och universitetsutbildningar.

Introduktionsutbildningar Ny på jobbet som...

Bakgrund

Under regeringsuppdraget för kompetensinsatser i PBL under åren 2014–2016 tog Boverket fram en introduktionsutbildning riktad till samtliga yrkeskategorier som är involverade i PBL-processen, ”Att arbeta med PBL”. Denna utbildning ger en generell förståelse för PBL-systemet, lagen PBL, roller och ansvar samt intressen och krav i PBL. Däremot omfattar den inte hur man i olika roller löser sina uppgifter och detta behov har mötts genom en serie utbildningar ”Ny på jobbet som detaljplanehandläggare”, ”Ny på jobbet som bygglovhandläggare” osv. Produktionen av denna serie utbildningar har tagit en stor andel av regeringsuppdragets resurser och dessa kurser är också de mest spridda.

Inriktning och format

Introduktionsutbildningarna riktar sig till tjänstemän som är nya i rollen som PBL-handläggare men som har utbildning och/eller erfarenhet som ger adekvat bakgrund för yrkesrollen. Innehållet är utvalt utifrån lärandemål med starkt fokus på förståelse för rollen, uppgiften och vikten av att göra bedömningar och ta beslut med utgångspunkt i regler.

Utbildningarna omfattar 7–16 lektioner och innehåller föreläsningar och paneldiskussioner, praktiska exempel med filmade reportage samt e-learningmoduler med text och grafik för beskrivningar och övningar.

De olika formaten ger variation och syftar till att hålla intresset uppe. Vidare bidrar bredden av medverkande med olika roller till dynamik samt möjlighet att belysa flera perspektiv på en fråga.

Utbildningarna kan genomföras individuellt men lämpar sig också att följa gemensamt på en arbetsplats eller i ett nätverk. För att underlätta för reflektion och erfarenhetsutbyte har diskussionsfrågor kopplade till varje lektion formulerats och publicerats i anslutning till lektionerna.

Ny på jobbet som detaljplanehandläggare

Utbildningen Ny på jobbet som detaljplanehandläggare publicerades i december 2018. Den består av elva lektioner och totalt cirka åtta timmar utbildning. De första sex lektionerna handlar om rollen som detaljplanehandläggare samt arbetet i och mellan de olika processtegen från att starta planarbete till granskning och att avsluta. Den andra delen behandlar planbestämmelser och hur man reglerar med dem och formar planen.

Användarkonton Boverkets lärplattform (LMS)⁸ som startat och/eller slutfört utbildningen: 1 246 stycken.

Totalt antal besök som inte är inloggade LMS: 3 567 stycken⁹.

Av dem som svarat på enkäter uppger 92 procent att de är nöjda med utbildningen som helhet med betygen fyra eller fem på en femgradig skala.

Publikationsnamn	Utvärdering - Ny på jobbet som DP-handläggare, hela
Namn	Anonym
Datum	2020-06-12 13:16:53
Jag arbetar inom:	Kommun
Hur lång erfarenhet har du av detaljplanering?	1–2 år
Vilka lektioner har du genomfört?	Alla lektioner

⁸ Med Boverkets lärplattform avses den hyrda yta i verktyget GO vilken Boverket använt genom upphandlat avtal med anlitad leverantör under åren 2014–2020. Genomgående i rapporten kommer uttrycket LMS (Learning Management System att användas).

⁹ Deltagarstatistik redovisas för samtliga webbutbildningar från publiceringsdagen till och med den 31 oktober 2020.

Hur nöjd är du med utbildningen som helhet? 1 är lägst betyg och 5 är högst betyg.	5
Utbildningen har bidragit med ny kunskap/höjd kunskapsnivå.	4
Jag kommer att ha nytta av utbildningen i mitt arbete.	5
Utbildningen var tilltalande i sin utformning och enkel att genomföra.	5
Här kan du lämna kommentarer och förbättringsförslag.	Bra upplägg med blandning mellan information, exempel, tillämpning och diskussioner. Bra att det gick att dela upp den.

Figur 9. Exempel på ett enkätsvar gällande Ny på jobbet som detaljplanehandläggare från verktyg EsMaker 12 juni 2020.

Nedan följer några citat hämtade från enkäter¹⁰ gällande utbildningen:

Bra upplägg med att ha olika folk som pratar varvat med filmer, slides och frågor. Olikheten gjorde att koncentrationen hölls uppe. Bara lektion 10 om administrativa bestämmelser som kändes något tungt, men var mycket intressant för min del. Upplevs förtroendeingivande att ha med även jurist, bygglovshandläggare och lantmätare med i panelen, de som märker hur planer faktiskt funkar.
Deltagare i Ny på jobbet som detaljplanehandläggare

Tack, jag är jättenöjd och har lärt mig mycket!
Deltagare i Ny på jobbet som detaljplanehandläggare

Uppskattade att tittandet på videor bryts upp med övningsuppgifterna när man får tänka själv och checka av att man hängt med.
Deltagare i Ny på jobbet som detaljplanehandläggare

Ny på jobbet som lovhandläggare

Utbildningen Ny på jobbet som lovhandläggare publicerades i maj 2019. Den består av nio lektioner och totalt cirka sex timmar utbildning. Utbildningen ger bland annat kunskap om lovhandläggarens roll och ansvar i lovprocessen samt hur plan- och bygglagstiftningen ska tolkas och tillämpas. Utbildningen går också igenom formella krav och förutsättningar för en rättssäker ärendehantering samt presenterar exempel på arbetssätt som bidrar till en effektiv handläggning.

¹⁰ Från enkäter EsMaker rapportverktyg den 12 juni 2020.

Användarkonton LMS som startat och/eller slutfört utbildningen: 1 007 stycken.

Totalt antal besök som inte är inloggade LMS: 1 646 stycken.

Utbildningen för lovhandläggare har en hög andel studerande bland dem som deltar med användarkonto och som svarar på enkäter där många anger att kursen rekommenderats av lärare.

Av dem som svarat på enkäter uppger 93 procent att de är nöjda med utbildningen som helhet med betygen fyra eller fem på en femgradig skala. Nedan följer några citat hämtade från enkäter gällande utbildningen:

Tack för utbildning! det känns som en enkel utbildning, tycker jag. säkert, finns mycket mera på kommunerna om man jobbar som lovhandläggare. Men det är nyttigt även för arkitekten som ritar bygglovs A-handlingar.

Deltagare i Ny på jobbet som lovhandläggare

Ett mycket bra upplägg, hade dock gärna sett fler "testfrågor" som jag tycker varit mycket bra för att kontrollera så att man förstått saker korrekt och i syfte att repetera sina kunskaper. Något annat som hade varit bra hade varit om det funnits lite länkar någonstans om man vill läsa mer om något speciellt ämne.

Deltagare i Ny på jobbet som lovhandläggare

Bra utbildning om själva grunden i bygglovshandläggning. Tror verkligen att det kan bidra till att få upp nivån på kåren!

Deltagare i Ny på jobbet som lovhandläggare

En väldigt bra och konkret utbildning. Bra jobbat!

Deltagare i Ny på jobbet som lovhandläggare

Ny på jobbet för dig inom PBL-administration

Utbildningen Ny på jobbet för dig inom PBL-administration publicerades i december 2019. Den består av åtta lektioner och totalt cirka fem timmar utbildning. Efterfrågan på utbildning i just PBL-administration framkom tydligt från chefer på kommuner och den färdigställdes under ledning av en jurist på SKR. Utbildningen tar upp byggnadsnämndens service och ansvar, hur uppgifter hanteras från det att ärendet kommer in till kommunisering och expediering samt vid överklagande.

Användarkonton LMS som startat och/eller slutfört utbildningen: 359 stycken.

Totalt antal besök som inte är inloggade LMS: 943 stycken.

Av dem som svarat på enkäter uppger 91 procent att de är nöjda med utbildningen med betygen fyra eller fem på en femgradig skala¹¹. Nedan följer två citat hämtade från enkäter gällande utbildningen:

¹¹ EsMaker rapportverktyg, lektion 1 den 2 november 2020.

Det skulle vara bra att kunna spara ner de listor som sätts samman under lektionerna, så att man kan kolla på dem om funderingar dyker upp senare i arbetet.

Deltagare i Ny på jobbet inom PBL-administration

Bra, lärorikt det blir en bra repetition om man jobbat ett tag. Tror nyanställda e den en fullträff för.

Deltagare i Ny på jobbet inom PBL-administration

Ny på jobbet som översiktsplanerare

Utbildningen Ny på jobbet som översiktsplanerare publicerades i januari 2020. Den består av tio lektioner och totalt cirka fem timmar utbildning. I utbildningen går man igenom översiktsplanens funktion och innehåll samt det kontinuerliga arbetets olika skeden. I utbildningen framhålls också den komplexitet som översiktsplanering innebär där olika allmänna intressen ska vägas mot varandra. Den artikulerar översiktsplanerarens roll samt andra aktörers roller och ansvar i översiktsplaneringen samt ger insikt om betydelsen av dialog och arbetet som genomförs i det tidiga skedet för en effektiv process.

Användarkonton LMS som startat och/eller slutfört utbildningen:
297 stycken.

Totalt antal besök som inte är inloggade LMS: 576 stycken.

Av dem som svarat på enkäter uppger 84 procent att de är nöjda med utbildningen med betygen fyra eller fem på en femgradig skala. Nedan följer ett citat från enkät gällande utbildningen:

Jättebra introduktion till översiktsplanering. Eftersom jag jobbat ett tag med ÖP känner jag igen det mesta men det var en bra repetition. Det enda jag hade velat ha mer information om är den delen som handlar om genomförande. I vår kommun har vi aldrig sett översiktsplanen som en genomförandeplan. Vi brukar säga att vi tillämpar den. Vi väljer inte ut åtgärder från ÖP som sedan genomförs. Men ni pratar om att man ska ta fram åtgärder som genomförs. Det vore intressant att veta mer om vilka åtgärder det kan vara.

Deltagare i Ny på jobbet som översiktsplanerare

Ny på jobbet som byggnadsinspektör

Del 1 av utbildningen Ny på jobbet som byggnadsinspektör publicerades i april 2020 och del 2 i maj 2020. Den består totalt av sexton lektioner och totalt cirka nio timmar utbildning. Del 1 behandlar roller och ansvar samt byggprocessen enligt PBL. Del 2 behandlar mer ingående utformningskrav och tekniska egenskapskrav samt Boverkets bygg- och konstruktionsregler. Lektionerna som behandlar kontrollplan och kontrollansvarigas roll bygger på den nya och omfattande vägledning som Boverket publicerade år 2020.

Användarkonton LMS som startat och/eller slutfört utbildningen:
590 stycken.

Totalt antal besök som inte är inloggade LMS: 954 stycken.

Av dem som svarat på enkäter uppger 91 procent att de är nöjda med utbildningens första del med betyget fyra eller fem på en femgradig skala¹². Inte oväntat uppfattar de som har mer än två års erfarenhet av yrket att nyttan är mindre än de som är nya i rollen (den primära målgruppen). De som anger högst nytta är de som arbetat ett–två år. I tabell 4 nedan framgår mer detaljer om enkätsvaren.

	<ett år	1–2 år	> två år
Betyg 1–5	%	%	%
1	0	0	0
2	0	0	0
3	17,6	16,7	83,3
4	41,2	16,7	0
5	41,2	66,7	16,7
Totalt	100	100	100

Tabell 6. Fördelning av svar på frågan: Jag kommer att ha nytta av utbildningen i mitt arbete. 1 instämmer inte alls och 5 instämmer helt. Fördelat efter: Hur lång tid som byggnadsinspektör? Från EsMaker 14 oktober 2020.

Citat från enkäter om utbildningen:

Vi har genomgått utbildningen hela avdelningen. Även för en med 12 års erfarenhet har det gett en del, även om mycket varit självklarheter.

Deltagare i Ny på jobbet som byggnadsinspektör

Jag tycker att utbildningen känns väldigt bra, så här långt i utbildningen så känns det som om det var detta jag hade behövt när jag började för ett antal år sedan. I innehållet så var det inga nyheter för mig men bra påminnelser. Bra pedagogiska bilder.

Deltagare i Ny på jobbet som byggnadsinspektör

Titta tillsammans!

Metodiken har varit att bygga webbutbildningarna på en kursplan med lärandemål som fokuserar på att stärka förståelse för rollen, ge färdigheter i att göra bedömningar samt att driva ärenden och processer. Målsättningen har varit att forma lektionerna för att stimulera till att titta gemensamt i arbetsgrupper eller nätverk. Det är också idealiskt att även mer erfarna kolleger deltar för att diskutera erfarenheter med nya handläggare. Boverket har inte följt upp hur deltagandet genomförts, annat än via oregelbundna enkäter, intervjuer och inspel.

Vi delade upp kursen så att vi tog ett lektionspass per gång under en månads tid. Viktigt att man avsätter lite mer tid än det som anges för lektionen, så att man hinner prata om frågorna och exemplen. Jag med min erfarenhet kunde leda lektionen och tillsammans med de två nya handläggarna gav det oss väldigt mycket. Vi kunde också direkt

¹² EsMaker rapportverktyg den 2 november 2020.

plocka upp egna frågor som vi arbetade med.¹³
Bygglovschef, Västsverige

Utbildningsinsatser för breddning, fördjupning och särskilda målgrupper

Vid sidan av introduktionsutbildningarna har fyra kurspaket med en serie lektioner producerats. Därutöver har också tre kortare utbildningar gjorts.

PBL på rätt sätt: introduktion i plan- och bygglagen för förtroendevalda

Särskilt utpekat i regeringsuppdraget var att i samverkan med SKR utforma en utbildning för förtroendevalda i kommunerna. Detta mot bakgrund av att nya nämnder hade tillträtt efter valet år 2018.

Utbildningen, som publicerades i januari 2019, består av sju avsnitt som tar cirka 15 minuter vardera att genomföra. Utbildningen har inslag av föreläsningar med experter från både SKR och Boverket inklusive gemensamma framträdanden av organisationernas ledargestalter och chefsjurister. Därutöver finns reportage från och intervjuer med förtroendevalda från åtta kommuner. Upplägget är designat för att kommunen ska kunna genomföra ett avsnitt i taget på nämndmötena med både nya och gamla byggnadsnämndsledamöter samt med förvaltningens tjänstemän. Ett alternativ är annars att avsätta en utbildningsdag samt komplettera webbkursen med kommunens egna exempel och viktiga frågor. Naturligtvis är det också möjligt att genomföra utbildningen enskilt.

Användarkonton LMS som startat och/eller slutfört utbildningen:

1 331 stycken.

Totalt antal besök som inte är inloggade LMS: 5 203 stycken.

Intervjuer med förtroendevalda som gått webbutbildningen ”PBL för förtroendevalda” menar att det finns ett stort behov av utbildning eftersom omsättningen på kommunpolitiker är stor och många behöver introduceras för att hålla kunskapen inom området aktuell. Webbutbildningen har gett överblick och kunskap på en lagom nivå, även om vissa deltagare menar att det även finns behov av fördjupad kunskap. Majoriteten (75 procent) som i enkätutskick svarat att de tagit del av utbildningen menar att de kommer att ha nytta av utbildningen i sitt politiska uppdrag.

Vi är lekmän, medan tjänstemännen har ju kunnandet. Genom utbildningen är det lättare att förstå och ta rätt beslut. Utbildningen ger samtidigt stöd och förståelse vid dialog med tjänstemännen; vad är möjligt och inte möjligt, vad lagen säger.

Intervju med förtroendevald

Bra att Boverket gör utbildningarna – annars riskerar man ineffektivt arbete i kommunerna. Detta är också gratis och professionellt upplagt. Flera hundra politiker i landet

¹³ Bygglovschef Västsverige citerad i Boverkets artikel En god investering i tid.

behöver sånt här för att göra ett bra jobb inför en ny mandatperiod. Kostnadseffektivt för landets kommuner!

Intervju förtroendevald, mindre ort

PBL och kulturvärden

PBL kompetens har i samverkan med länsstyrelserna utformat en webbaserad utbildning om PBL och kulturvärden efter ett initiativ från länsstyrelsernas Kulturmiljöforum. Även Riksantikvarieämbetet och SKR har varit delaktiga i att sätta ramarna för arbetet.

Utbildningen publicerades i januari 2020 och innehåller sex avsnitt om 20–30 minuter vardera. Huvudmålgrupp för utbildningen är kommunernas plan- och bygglovhandläggare där länsstyrelserna tar en aktiv roll med workshoppar för länets kommuner för att fördjupa diskussion om tillämpningen. Utbildningen är även intressant för länsstyrelsens handläggare och aktörer i privata sektorn med uppdrag inom planering och kulturmiljö.

Utbildningen omfattar föreläsningar, reportage och filmer som illustrerar regler och ger vägledning bland annat med exempel från olika delar av landet. Webbutbildningen kompletteras med ett handledningsmaterial för workshoppar.

Användarkonton LMS som startat och/eller slutfört utbildningen:
844 stycken.

Totalt antal besök som inte är inloggade LMS: 1 542 stycken.

Länsstyrelsernas plan för att under år 2020 anordna regionala workshoppar om PBL och kulturvärden har i stor omfattning skjutits upp på grund av coronapandemin, men en del har genomförts digitalt. Länsstyrelsen i Kronobergs läns kommunkonferenser om planering och kulturmiljö, både för år 2020 och 2021, utgår från webbutbildningen. Ett annat exempel är Örebro län som i oktober 2020 genomförde en digital workshop utifrån utbildningen och handledarmaterialet. Här deltog 41 personer från samtliga kommuners plan- och byggförvaltningar, representanter för Örebro läns museum, Region Örebro och länsstyrelsen.

Ett viktigt mål har varit att lokala möten med länets kommuner ska komplettera webbutbildningen. Detta för att kunna knyta till regionala situationer och erfarenheter och därmed fördjupa lärandet och kompetenshöjningen.

Utbildningen var bra och lättförståelig. I min kommun kollade både bygglovshandläggare, planhandläggare och stadsarkitekt var för sig. Därefter har vi haft gemensamma diskussioner. Avsnitten har varit lagom långa, vilket gör att man har tid att avsätta för att kolla på ett eller flera avsnitt åt gången. Kanske att det kunde ha varit lite mer övningsobjekt likt webbutbildningen "ny på jobbet" eller förslag på diskussionsfrågor.

Annars bra och lärorikt!

Deltagare i utbildningen PBL och kulturvärden i utvärderingsenkät

PBL för arkitekter

Utbildningen PBL för arkitekter har planerats och tagits fram i samverkan med Sveriges arkitekter och publicerades i april 2020. Utbildningen har fem lektioner och totalt cirka fyra timmars utbildning. Dessa innehåller föreläsningar och panelsamtal med experter från olika sak- och intresseområden, e-learning samt övningar.

Syftet med utbildningen är att underlätta för arkitekter i privat verksamhet att förstå och hitta i byggregelsystemet. Exempelvis vad som krävs för bygglov och hur reglerna tillämpas vid ändring och ombyggnad.

Användarkonton LMS som under fem månader startat och/eller slutfört utbildningen: 266 stycken.

Totalt antal besök som inte är inloggade LMS: 569 stycken¹⁴.

Utbildningen får högre betyg från arkitekter och konsulter än från kommunanställda, vilket är som sig bör eftersom den är riktad till privatpraktiserande arkitekter. Totalt 74 procent anger att de kommer att ha stor eller mycket stor nytta av kursen efter att ha genomgått alla fem lektioner.

Hej! Tack för en pedagogisk webutbildning. Vissa moduler varje mer utmanande än andra. Bygglov och anmälan exempelvis var svår. Också modul 4- när jag besvarar vad som räknas som ombyggnad, ändrad del eller tillbyggnad.

Deltagare i utbildningen PBL för arkitekter i utvärderingsenkät

Byggnadsnämndens PBL-tillsyn

PBL kompetens har i samverkan med länsstyrelserna och SKR utformat en webbaserad utbildning om byggnadsnämndernas tillsyn enligt plan- och bygglagstiftningen. Behovet av en sådan utbildning framkom tydligt i de enkätundersökningar och intervjuer med chefer och handläggare på kommuner som genomförts under uppdraget.

Utbildningen publicerades i december 2020 och består av åtta lektioner och totalt cirka 4,5 timmars utbildning. Utbildningen är en påbyggnadsutbildning (fördjupad utbildning) till introduktionsutbildningarna ”Ny på jobbet som lovhandläggare” och ”Ny på jobbet som byggnadsinspektör”.

Ett av syftena med utbildningen är att underlätta och snabba upp processen för byggnadsnämnderna att introducera medarbetare inom PBL-tillsyn och därigenom understödja en rättssäker och effektiv hantering av PBL-ärenden i hela landet. Målet är att kursdeltagaren efter slutförd kurs,

¹⁴ I november 2020 skickades information till cirka 1 500 arkitektkontor, vilket förväntas öka kännedomen och deltagarantalet.

ska ha en förståelse för hur de uppgifter som en tillsynshandläggare typiskt sett ställs inför kan lösas.

Utbildningen omfattar föreläsningar, reportage, paneldiskussioner och webbutbildningsmoduler. Dessa går igenom de handläggningsmoment och verktyg som en tillsynshandläggare behöver för att kunna handlägga tillsynsärenden på ett effektivt och rättssäkert sätt.

Eftersom utbildningen publicerades i december 2020 har ingen statistik hunnits genereras inför denna slutrapport. Projektet påbörjades i februari 2020 och mot bakgrund av detta hölls endast ett pilotkurstillfälle. Då deltog cirka 30 personer digitalt och fysisk från en kommun i Stockholmsregionen. Av dem som svarat på utvärderingsenkäten uppger 100 procent att de är nöjda med utbildningen med betyg fyra eller fem på en femgradig skala.

Byggregler kök och bad

Den första delen av utbildningen, avsnitten Introduktion och Kök, publicerades i februari 2018. Den andra delen, Bad, publicerades i september 2020.

Syftet med utbildningen ”Byggregler i kök och bad” har varit att underlätta för leverantörer och genomförare att förstå vilka byggregler som gäller i just dessa utsatta utrymmen. En dylik utbildning var ett önskemål från branschen. Den utformades bland annat med hjälp av en pilotutbildning i samverkan med branschorganisationen.

Användarkonton LMS som startat och/eller slutfört utbildningen:
772 stycken.

Totalt antal besök som inte är inloggade LMS: 1 479 stycken.

Av dem som svarat på enkät anser 75 procent att de kommer att ha nytta eller stor nytta av utbildningen i sitt arbete¹⁵.

Skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö

De avsnitt som berör byggregler inomhusmiljö från utbildningen ”Ny på jobbet som byggnadsinspektör” har paketerats om till en särskild serie kursavsnitt som publicerades separat i juni 2020. Aktiviteten genomfördes gemensamt med Boverkets uppdrag att stärka arbetet för en god inomhusmiljö. Avsnitten är cirka 15–20 minuter långa.

Syftet är att nå en bredare målgrupp inom samhällsbyggnadsbranschen och att kunna sprida enskilda avsnitt till de målgrupper som berörs.

¹⁵ Från EsMaker rapportverktyg den 2 november 2020.

Avsnitten behandlar regler enligt kravet på skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö och omfattar områdena Luft, Ljus, Termiskt klimat, Fukt, Vatten och avlopp, Utsläpp till omgivningen samt Skydd mot skadedjur.

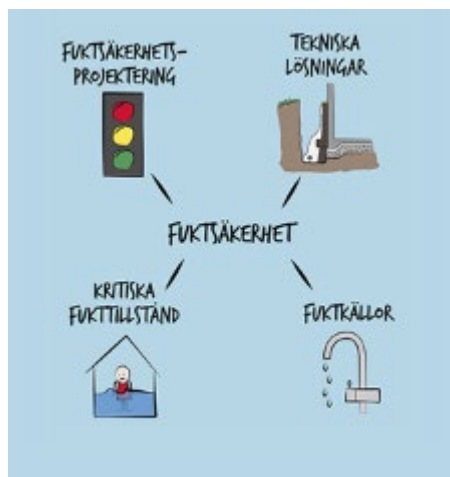

Bild 2. Illustration från webbkurs om fukt som är en av sju avsnitt om byggregler för god inomhusmiljö som är tillgängliga som separata moduler. Illustration: Boverket.

Publikationsnamn	Utvärdering av webbutbildningen – Skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö_Luft
Namn	Anonym
Datum	2020-07-01 22:08:17
Jag arbetar inom:	Studerande
Hur nöjd är du med lektionens innehåll som helhet? 1 är lägst betyg och 5 är högst betyg.	5
Jag kommer att ha nytta av lektionen i mitt arbete. 1 instämmer inte alls och 5 instämmer helt.	5
Hur fick du information om utbildningen?	MOVANT SKOLA I BROMMA
Här kan du lämna kommentarer och förbättringsförslag.	Jag har lärt mig massor av kunskaper som inte ha i mitt hemland. Tack

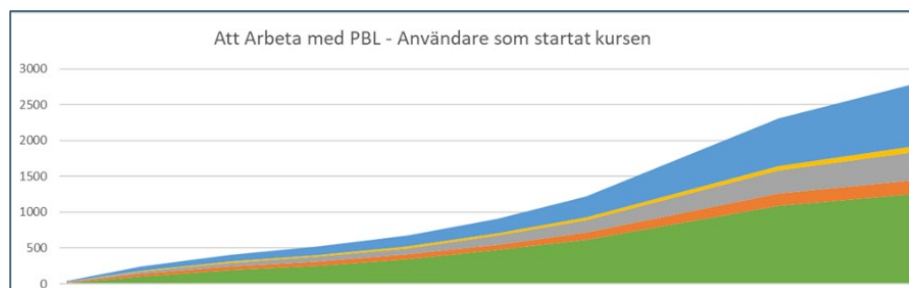
Figur 10. Exempel på ett enkätsvar gällande avsnitt Luft. EsMaker den 1 juli 2020.

Juridisk metod - Att hitta och använda regler för planering och byggande

Utbildningen Juridisk metod - Att hitta och använda regler för planering och byggande publicerades i juni 2020. Den är 20 minuter lång. I utbildningen gör två av Boverkets jurister en systematisk genomgång av regler, andra rättskällor samt vägledning genom en guidning på olika webbplatser med beskrivning och förklaringar. Syftet är att ge en samlad bild av hur och var man hittar underlag för att göra rättssäkra bedömningar. Målgruppen är bred, men i första hand vänder den sig till icke-jurister på kommuner och myndigheter. Avsnittet finns också som ett inslag i utbildningen PBL för arkitekter.

Tidigare producerade webbutbildningar har förvaltats och uppdaterats

Under regeringsuppdraget åren 2014–2016 producerades totalt 11 timmar webbutbildningar fördelat på 13 moduler. De flesta är aktuella och många har uppdaterats under detta uppdrag. Flera av de äldre utbildningarna är i högsta grad efterfrågade och lockar nya deltagare. Till exempel har deltagare i utbildningen ”Ändring och ombyggnad” ökat med 50 procent från december 2019 till 31 oktober 2020¹⁶. Introduktionsutbildningen ”Att arbeta med PBL” har under de tio första månaderna år 2020 haft en 25-procentig ökning och efter att en mer omfattande uppdatering gjordes i juni 2018 har deltagarantalet ökat med 310 procent till 3 543 registrerade personer. I tillägg har 24 747 inloggningar av icke registrerade användare gjorts på ”Att arbeta med PBL”. Ökningen för de äldre utbildningarna speglar att kännedomen om och intresset för Boverkets webbutbildningar tilltar med tiden.

Figur 11. Grafen visar ackumulerat antal deltagare i utbildningen Att arbeta med PBL från den 1 januari 2016 till oktober 2020. Grönt fält avser användare från kommun, orange fält annan myndighet, grått fält konsult, gult fält länsstyrelser och blått fält övriga (inklusive privata bolag och studenter).

¹⁶ Statistik LMS: Den 31 december 2019; totalt 1232 deltagare. Den 31 oktober 2020; totalt 1 853 deltagare.

Webbseminarier om nyheter och aktuella ämnen

Boverket har sedan år 2011 regelbundet genomfört webbseminarier om PBL. Kanalen har allt mer blivit väl inarbetad och uppskattad hos målgrupper inom kommuner och länsstyrelser. Inom uppdraget har 23 webbseminarier genomförts om regeländringar, nyheter, särskilt efterfrågade ämnen samt ny vägledning på PBL kunskapsbanken. Med relativt sett korta ledtider att genomföra produktionen, lämpar sig webbseminarierna för att belysa aktuella frågor.

Seminarierna är fritt tillgängliga via Boverkets webbplats även efter sändning. Målgruppen har successivt breddats från handläggare på kommuner och länsstyrelser till att omfatta även privata sektorn. Ett typiskt seminarium varar cirka en timme. Det innehåller en variation av föreläsningar av sakfrågeexperter och jurister, reportage från kommuner, andra myndigheter och organisationer som redovisar exempel på tillämpning och i den mån det är relevant, innehåller diskussionspaneler och frågor som deltagarna (tittarna) skickat in under sändning via chattfunktion.

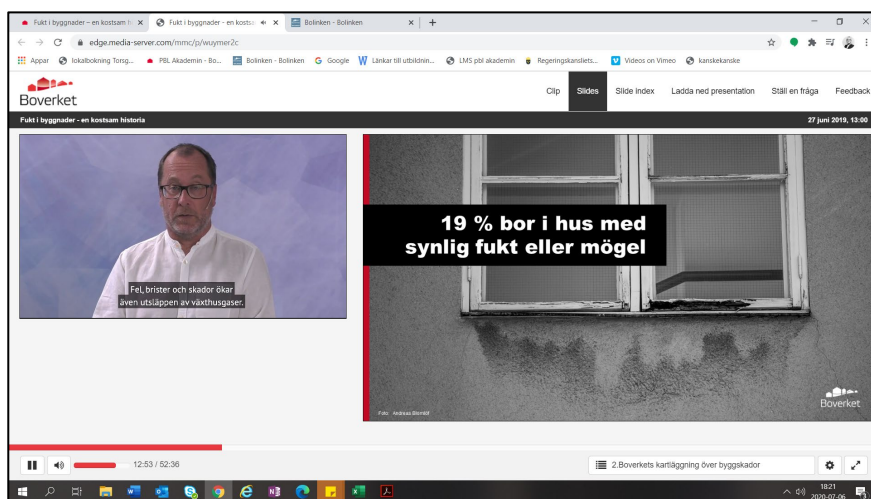

Bild 3. Boverkets Mats Sjökvist föreläser i webbseminariet Fukt i byggnader – en kostsam historia från den 27 juni 2019.

Deltagarstatistiken delas upp i dels antal uppkopplingar under direktsändning, dels antal uppkopplingar för de som sett sändningen i efterhand. Antal personer som följer seminariet gemensamt är okänt men tidigare genomförda enkäter visade att i snitt fyra personer per uppkoppling deltar i direktsändning. Exempel finns från såväl kommuner som länsstyrelser som samlat både lov- och planavdelning för att följa ett seminarium med efterföljande diskussion.

Värt att notera är att under 2020 har webbseminarierna haft fler tittare än vanligt. En av flera möjliga anledningar till detta kan vara den rådande Coronapandemin vilket medfört att många arbetat på distans och därmed

har haft ökade möjligheter att ta del av Boverkets digitala webbseminarier.

Under åren 2017–2020 har 22 webbseminarium sänts och publicerats i PBL akademien. Nedan följer en beskrivning av de 22 webbseminarierna:

Gammalt och nytt om tidsbegränsade bygglov

Webbseminariet sändes den 23 maj 2017 och hade 364 uppkopplingar under perioden maj–december 2017.

Regeländringar 1 juli

Webbseminariet sändes den 28 juni 2017 och hade 1 379 uppkopplingar under perioden juli–december 2017.

Byggfrågor i fokus

Webbseminariet sändes den 26 oktober 2017 och hade 335 uppkopplingar under perioden oktober–december 2017.

Klimatpåverkan och anpassning i översiktsplanering

Webbseminariet sändes den 30 november 2017 och hade 240 uppkopplingar under perioden november–december 2017.

Samlat grepp om digital tillämpning av PBL

Webbseminariet sändes den 31 mars 2018 och hade 198 uppkopplingar i direktsändning. Den 31 december 2018 hade totalt 566 uppkopplingar gjorts i efterhand, totalt 764 uppkopplingar.

Återställa kontor till bostäder, installera vedspisar – vad gäller?

Webbseminariet sändes den 26 april 2018 och hade 114 uppkopplingar i direktsändning. Den 31 december 2018 hade totalt 348 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 462 uppkopplingar.

PBL-nyheter & regeländringar

Webbseminariet sändes den 28 juni 2018 och hade 424 uppkopplingar i direktsändning. Den 31 december 2018 hade totalt 1 391 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 1 815 uppkopplingar.

Att göra miljöbedömning i översiktsplan och detaljplan

Webbseminariet sändes den 27 september 2018 och hade 186 uppkopplingar i direktsändning. Den 31 december 2018 hade totalt 707 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 893 uppkopplingar.

Reglera med planbestämmelser

Webbseminariet sändes den 18 oktober 2018 och hade 203 uppkopplingar i direktsändning. Den 31 december 2018 hade totalt 632 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 835 uppkopplingar.

När krävs det lov eller anmälan?

Webbseminariet sändes den 8 november 2018 och hade 149 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade 394 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 543 uppkopplingar.

Hur utnyttjar vi resurserna i rivningsavfall bäst?

Webbseminariet sändes den 4 december 2018 och hade 129 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade 358 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 487 uppkopplingar.

Kontinuerlig översiktsplanering

Webbseminariet sändes den 13 december 2018 och hade 109 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade 224 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 333 uppkopplingar.

Nya regler för energiprestanda och energideklarationer

Webbseminariet sändes den 14 februari 2019 och hade 404 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade 637 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 1 041 uppkopplingar.

Fukt i byggnader – en kostsam historia

Webbseminariet sändes den 27 juni 2019 och hade 406 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade 185 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 591 uppkopplingar.

PBL-nyheter och regeländringar

Webbseminariet sändes den 27 juni 2019 och det saknas uppgifter om hur många som var uppkopplade vid direktsändningen. I oktober 2020 hade dock totalt 1 472 uppkopplingar gjorts.

Framtiden med enhetliga digitala detaljplaner

Webbseminariet sändes den 25 september 2019 och hade 310 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade 528 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 838 uppkopplingar.

Prövning av bygglov

Webbseminariet sändes den 28 november 2019 och hade 262 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade 591 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 853 uppkopplingar.

Klimatdeklarationer

Webbseminariet sändes den 26 mars 2020 och hade 401 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade 101 uppkopplingar gjorts i efterhand, vilket gav totalt 502 uppkopplingar.

Regelförändringar för översiktsplanering

Webbseminariet sändes den 3 juni 2020 och hade 245 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade det gjorts totalt 3 155 uppkopplingar.

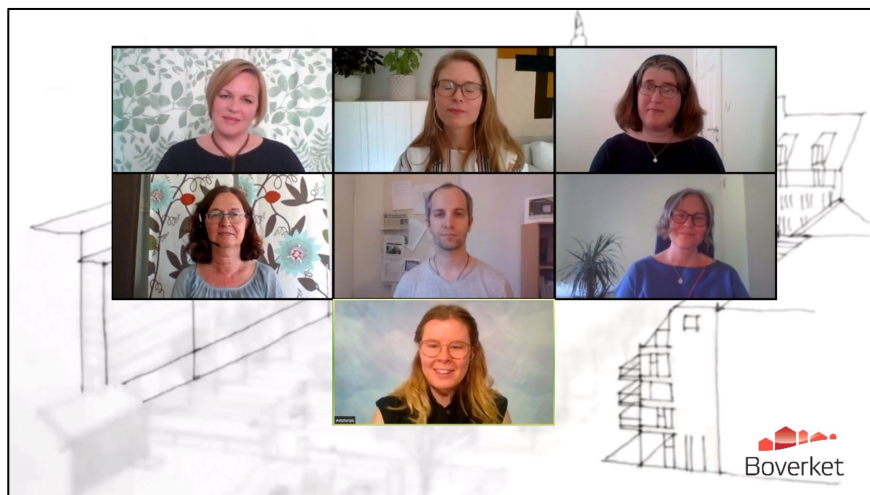

Bild 4. Webbseminariet Nya regler i översiktsplaneringen genomfördes den 3 juni 2020 i en annorlunda form med anledning av reserestriktioner på grund av coronapandemin. Samtliga medverkande samt produktionsteamet medverkade från sina lokala arbetsplatser, inte i gemensam studio. Foto: Ulrika Wilke

Nya energiregler 2020

Webbseminariet sändes den 3 september 2020 och hade 207 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade det gjorts totalt 2 204 uppkopplingar.

Föreskrifter för detaljplan,

Webbseminariet sändes den 1 oktober 2020 och hade 201 uppkopplingar i direktsändning. I oktober 2020 hade det gjorts totalt 584 uppkopplingar.

Kontrollplan enligt PBL

Webbseminariet sändes den 5 november 2020 och hade 220 uppkopplingar i direktsändning. I slutet av november 2020 hade det gjorts totalt 435 uppkopplingar.

PBL nano

PBL nano är korta, textbaserade utbildningar om ”sådan du inte visste att du behövde veta om tillämpningen av plan- och bygglagen”. Syftet har varit att lyfta nischade frågor och skapa nyfikenhet med konkreta och överraskande perspektiv för att locka till läsning. Dessa görs då inte

utifrån en persons huvudintresse utan för att öka den allmänna förståelsen för PBL-frågor. Sedan år 2018 har PBL nano utkommit cirka en gång per månad och i oktober 2020 hade denna utbildningsvariant 1 077 prenumarer.

Exempel på ämnen som behandlats i PBL nano är följande: Jäv, Gamla planer, gamla bestämmelser, Skadestånd, Ingripanden enligt 11 kap. PBL, Villkor och upplysningar i lov samt Retroaktiva krav.

PBL play

Kortare informations- och utbildningsfilmer publiceras på en egen webbsida i PBL akademien, kallad PBL play. Syftet har varit att tillfredsställa efterfrågan på korta, avgränsade informationsfilmer. Detta genom att publicera intressanta klipp från producerade utbildningar och webbseminarier. Målet har också varit att kursarrangörer eller mötesledare enklare ska kunna använda ett inslag i egna utbildningar. PBL kompetens har därför uppmuntrat till att komma med förslag och önskemål på klipp.

Filmerna i PBL play sorteras under följande kategorier: Om PBL, Planering, Lov- och byggprocessen samt Regler om byggande. I november 2020 finns cirka 100 titlar som är publicerade i PBL play.

På PBL play har PBL kompetens även publicerat tre speciellt framtagna informationsfilmer. Dessa beskrivs nedan:

Rätt, snyggt och snabbt!

Kortfilmen Rätt, snyggt och snabbt! handlar om att bygga bra bostäder med tidsbegränsade bygglov. Filmen svarar på frågor som Var kan dessa bostäder byggas? När uppfylls kraven för tidsbegränsade bygglov för bostäder? Hur kan dessa bostäder byggas?

Över gränsen

Utbildningsfilmen Över gränsen är framtagen av Boverket och Lantmäteriet. Filmen har tagits fram för att medvetandegöra problem som kan uppstå tidigt i planprocessen, där det är viktigt att upprätta en dialog mellan planarkitekt och upprättaren av grundkartan

Får jag bygga

Den fyra minuter långa animerade filmen Får jag bygga som är aptitretare till broschyren "Får jag bygga". Informationen vänder sig till allmänheten och är ett stöd för kommunernas bygglovsavdelningar för att klargöra hur reglerna kring lov- och byggande gäller i hela landet.

Fysiska utbildningar

Under uppdragstiden har en rad fysiska utbildningar också genomförts i regi av PBL kompetens. Framför allt så kallade pilotutbildningar som varit en del av arbetet i framtagning av webbutbildningar, men också kurser för länsjurister. PBL kompetens har även deltagit med föreläsningar i kurser och utbildningar anordnade av högskolor, universitet och SKR.

PBL kompetens har även bjudit in till en rad dialogmöten med inslag av utbildning. Eftersom syftet för dessa i första hand har varit samverkan så redovisas de aktiviteterna under rubriken Stärka nätverk.

Femton pilotkurser för 440 deltagare

Pilotutbildningarna har letts och genomförts av den arbetsgrupp som utvecklat utbildningen. Oftast med en kombination av sakter experter från Boverket, kommuner, länsstyrelser, jurister och en moderator. Under dessa tillfällen har 5–15 föreläsare medverkat, beroende på ämnets bredd och karaktär.

Sammanlagt tolv tvådagars pilotutbildningar för totalt 350 deltagare i målgruppen nya handläggare genomfördes åren 2017–2018. En endagsutbildning med Trä- och möbelföretagen genomfördes för leverantörer av kök- och badinredning. Två endagsutbildningar för totalt ett femtiotal arkitekter genomfördes i samverkan med Sveriges Arkitekter. Slutligen genomfördes en tvådagars pilotkurs för trettio deltagare i PBL-tillsyn i juni 2020.

PBL för länsjurister

En tvådagars utbildning riktad särskilt till jurister vid landets länsstyrelser har genomförts vid fyra tillfällen för sammanlagt drygt ett hundra länsjurister från samtliga 21 länsstyrelser. Utbildningens inriktning är de bestämmelser som huvudsakligen är av betydelse för länsjuristens arbete med överklagade kommunala beslut enligt PBL.

Syftet med dessa utbildningar har varit att förmedla en fördjupad förståelse av PBL samt att ge en gemensam grund för länsjuristerna vid prövningen av överklagade kommunala beslut. Det övergripande kursinnehållet diskuterades och utformades i samråd med länsjuristerna i samband med en länsjuristkonferens i Göteborg i oktober 2017. Det närmare innehållet arbetades därefter fram genom medverkande från Boverket, länsstyrelsen, SKR, Domstolsverket och Finansdepartementet.

I november 2020 genomfördes en förkortad version som webbutbildning för cirka 40 länsjurister och föreläsningarna till utbildningen är nu tillgängliga digitalt i PBL Play på PBL kunskapsbanken.

Föreläsningar detaljplanering, programmet Fysisk planering, Blekinge Tekniska Högskola

Under vårterminerna 2017–2020 har experter på detaljplanering från PBL kompetens hållit föreläsningar för studenter i årskurs tre på kandidatprogrammet för Fysisk planering på Blekinge Tekniska Högskola. Föreläsningarna hölls inom kursen Detaljplanering och översiktlig planering. Man fokuserade framför allt på reglering med detaljplan, men tog också upp bland annat plan- och bygglagstiftningen, planeringssystemet och planprocesserna. Föreläsningarna kompletterades med diskussioner och övningar. PBL kompetens deltog också med handledning, där studenterna kunde diskutera och få hjälp med övningsuppgifter.

Syftet med föreläsningarna och handledningen var att öka studenternas förståelse för hur de ska kunna göra juridiskt hållbara detaljplaner, olika möjligheter till reglering i detaljplanerna och dess konsekvenser samt kommunernas ansvar för bland annat genomförande och underhåll. Syftet var även att öka förståelsen för detaljplanesystemet som helhet. Varje år har omkring 40–50 studenter deltagit i föreläsningarna och vid handledningstillfällena.

Föreläsningar detaljplanering, distansutbildning - Detaljplanering - Grundkurs, Blekinge Tekniska Högskola

Under höstterminen 2020 har experter på detaljplanering från PBL kompetens hållit föreläsningar för studenter i distanskursen Detaljplanering – Grundkurs på Blekinge Tekniska Högskola. Föreläsningarna tog bland annat upp lämplighetsprövning, reglering med detaljplan, planbeskrivning och planprocesserna. Föreläsningarna kompletterades med övningar och PBL kompetens deltog också med handledning där studenterna kunde diskutera och få hjälp med övningsuppgifter.

Syftet med föreläsningarna och handledningen var att ge studenterna grundläggande förståelse för planeringssystemet och hur de ska kunna göra juridiskt hållbara detaljplaner. Vid föreläsningarna och handledningstillfällena deltog 72 studenter från olika delar av landet.

Föreläsningar om tolkning av detaljplan - Civilingenjörs- och fastighetsutvecklingsprogrammet, Kungliga Tekniska Högskolan

Under höstterminen 2020 har experter från PBL kompetens hållit föreläsningar för civilingenjörs- och fastighetsutvecklings-studenter på Kungliga Tekniska Högskolan. Föreläsningarna tog bland annat upp tolkning av PBL, hur PBL kunskapsbanken, planbestämmelsekatalogen och planenlighetsguiden kan användas i den praktiska tillämpningen samt byggnadsnämndens PBL-tillsyn.

Vid föreläsningarna deltog 140 studenter.

Föreläsningar detaljplanering, SKR:s årliga detaljplanekonferens

PBL kompetens har under åren 2017–2020 deltagit i SKR:s årliga detaljplanekonferens. Föreläsningarna har bland annat tagit upp hur planbestämmelser kan användas som verktyg i detaljplaneringen, undersökning och miljöbedömning samt föreskrifter och allmänna råd för detaljplanering. Föreläsningarna har varvats med diskussioner och övningar.

Syftet med konferenserna har varit att ge vägledning till kommunerna i aktuella frågor som rör detaljplanering samt tillfälle till kunskapsinhämtning, inspiration och nätverkande för den som arbetar med detaljplanering. Vid varje tillfälle har ungefär 80–100 kommunala handläggare och chefer deltagit.

Föreläsningar plangenomförande, Lantmäteriprogrammet, Uppsala Universitet

I september 2020 har experter på detaljplanering från PBL kompetens hållit föreläsningar för studenter på Lantmäteriprogrammet vid Uppsala universitet. Föreläsningarna fokuserade på plantolkning och tog bland annat upp principer och exempel för plantolkning, gamla och nya planer och hur de tolkas samt vad som omfattas av begreppet mindre avvikelser.

Syftet med föreläsningarna var att ge studenterna förståelse för kommunens respektive lantmätarens arbete och ansvar vid framtagande och tolkning av detaljplaner samt vad olika regleringar kan få för konsekvenser. Vid föreläsningarna deltog 17 studenter.

Fysiska utbildningar också nätverksbyggande

PBL kompetens har också träffat och samlat hundratals personer vid fysiska utbildningar, vilka i sig även haft en nätverksbyggande funktion. Exempelvis startade flera grupper vid pilotutbildningarna ”Ny på jobbet...” egna Facebookgrupper, för att fortsätta diskutera och stötta varandra i PBL-frågor.

Stärka nätverk

I uppdragsbeskrivningen specificeras att Boverket aktivt ska verka för att utveckla och upprätthålla ändamålsenliga PBL-nätverk och bland annat delta i träffar som anordnas av samverkansparter, till exempel länsstyrelserna, Lantmäteriet och SKR. Aktiviteterna kan indelas i tre huvudsakliga områden; anordnade av möten i egen regi, deltagande i andra arrangörers nätverksmöten och slutligen framtagande av stödmaterial för att underlätta för regionala och lokala nätverksmöten.

Förenklat kan man dela upp begreppet nätverk i dels de som syftar till att personer ur samma yrkeskategori har ett forum för att utbyta erfarenheter

och lärdomar, dels de som syftar till att intressegrupper med olika roller möts och får ta del av varandras perspektiv och behov för ökad ömsesidig förståelse för konfliktområden. För det första syftet har PBL kompetens deltagit i andra arrangörers möten samt utvecklat stödmaterial för workshops. För det andra syftet har egna dialogkoncept och av Boverket arrangerade möten genomförts. För båda syftena har tre nationella konferenser, PBL kompetensdagar, anordnats.

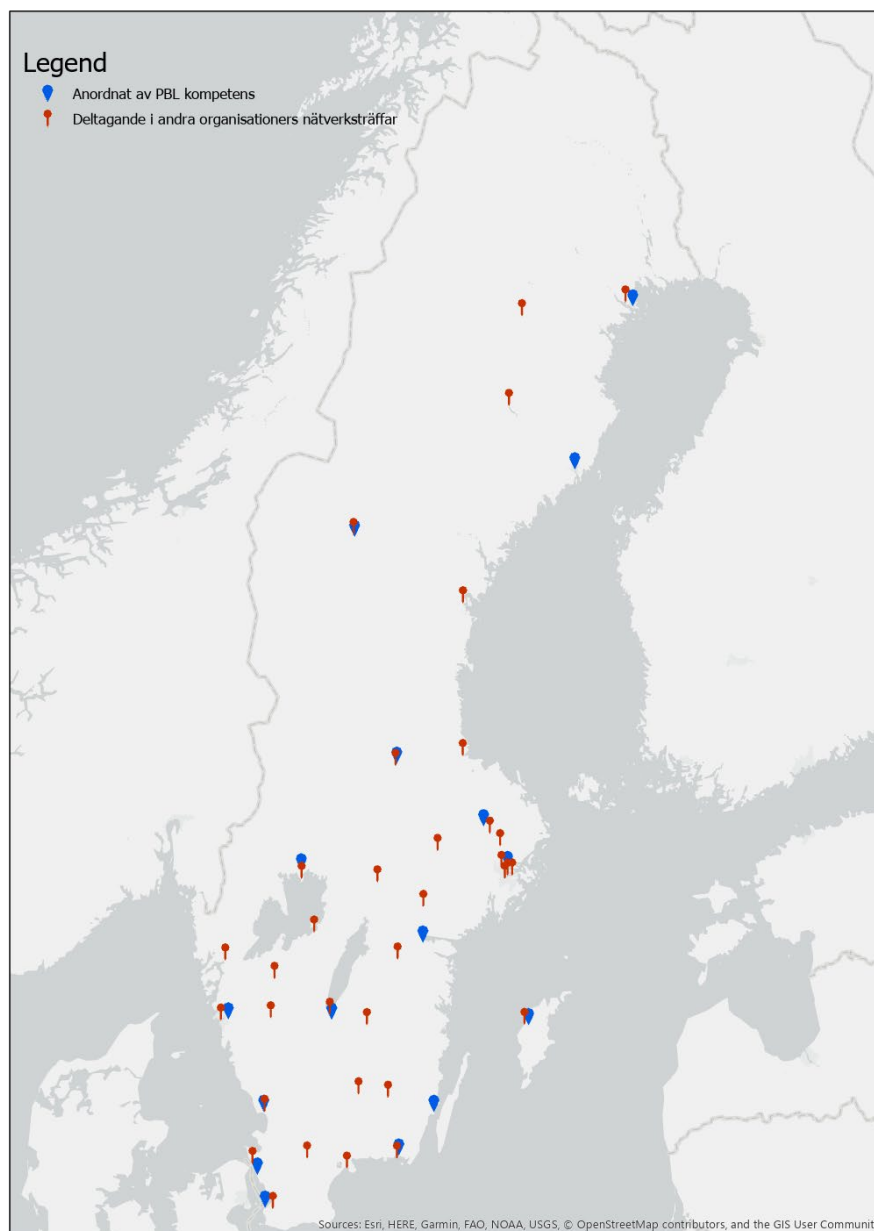

Bild 5. PBL kompetens har både anordnat och deltagit i andra organisationers nätverksträffar över hela Sverige. Illustration: Boverket.

Under år 2020 har PBL kompetens drastiskt minskat sin medverkan vid andra arrangörers möten. Detta med anledning av inställda evenemang i

spåren av coronapandemin. I stor utsträckning har Boverkets egna arrangemang kunnat ställas om till digitala möten. Under första halvåret 2020 ställde dock andra arrangörer in de flesta planerade mötena.

PBL kompetensdagar

Åren 2017, 2018 och 2020 har PBL kompetens anordnat konferenser för flera hundra deltagare vilket följer en tradition för årliga Boverkskonferenser för PBL-kollektivet i hela landet. Syftet är att erbjuda fördjupad kompetensutveckling och tillfälle att stärka kontakter och nätverk. Föreläsningar av Boverkets rättschef, domare från Mark- och miljööverdomstolen samt experter i särskilda frågor har varvats med tillfälle till expertledda diskussionsgrupper på 15–20 teman i vitt skilda ämnen.

Konferenserna under åren 2017 och 2018 gick av stapeln i Stockholm respektive i Malmö. Där genomfördes gruppdiskussionerna med så kallade tysta föreläsningar, inspelade som poddar på cirka 10 minuter. Deltagarna lyssnade på sitt valda tema innan en gruppdiskussion tog vid kring runda bord. Några röster från utvärderingarna:

Jag tycker det var väldigt bra och intressant att lyssna på föredragen som hölls av de olika juristerna. Personligen var det en ögonöppnare för mig vilket bidrar till en utvecklad uppfattning om PBL och dess tillämpning.

Att få veta hur Boverket tänker framåt, spaningar och vad som är på gång.

Lärorika dagar, samt ett ypperligt tillfälle att lära känna nytt folk från branschen, vilket jag uppskattar.

Bild 6. PBL kompetensdagar i Malmö, november 2018. Foto: Charlotte Nilsson

Konferensen år 2020 planerades att genomföras fysiskt i Stockholm. På grund av rådande restriktioner för folksamlingar ställdes dock arrangementet om till en helt digital konferens. Programmet bestod bland annat

av föreläsningar om nya rättsfall, digitaliseringens nytta samt den pågående bygglovsutredningen. Kunskapsseminarier i mindre grupper genomfördes på 16 olika ämnen. Cirka 900 personer deltog i konferensen.

Anordnande av möten för att stärka nätverk i en region

PBL kompetens har under uppdragstiden utvecklat och genomfört en rad dialogmöten som också kan betraktas som utbildning. Dessa möten har dock haft som övergripande mål att vara en dialog mellan olika aktörer i samhällsbyggnadssektorn samt att underlätta för kontakt och nätverkande i regionen. Dialogmötena har genomförts med hjälp av kommuner eller kommunala nätverk och med stöd av regionala branschorganisationer. Två arbetsgrupper har utvecklat och genomfört möten på två olika teman.

Generella lärdomar från dessa möten är bland annat följande.

- Det är positivt att Boverket varit den som har bjudit in.
- Det krävs stor omsorg på inbjudningar, framför allt för att motivera representanter från näringslivet att delta och för en jämn fördelning av deltagare.
- Det är viktigt med en noggrann utformning av mötet där regionala aktörer tar en aktiv roll.
- Det är en viktig framgångsfaktor att mötena leds av professionella dialogledare.

Att samverka i bostadsprojekt – En dialog om utmaningar och framgångsfaktorer i processen att få fram nya bostäder

Vid nio tillfällen runt om i landet har heldagsmöten på tema ”Att samverka i bostadsprojekt” genomförts med 30–50 deltagare per tillfälle. Inbjudna har varit kommunala tjänstemän, förtroendevalda, länsstyrelser, fastighetsutvecklare och byggföretag. Syftet med seminarierna har varit att bidra till en positiv och effektivare bostadsutveckling framåt. Dels genom att belysa och diskutera hur styrande regelverk och avtal sätter ramarna för byggandet, dels genom ökad insikt och förståelse kring ansvar och roller mellan aktörerna som deltar – kommunen, länsstyrelsen och näringslivet.

Bakgrunden till aktiviteten med dessa heldagsmöten var att regeringen i uppdragsbeskrivningen hänvisade till Planprocessutredningens betänkande¹⁷ med en rekommendation om gemensamma utbildningstillfällen. Detta för aktörer med olika roller i samhällsbyggnadsprocessen i syfte att

¹⁷ Bättre samarbete mellan stat och kommun – vid planering för byggande (SOU 2015:109).

underlätta och påskynda planprocesserna. Professor Thomas Kalbro, fick av PBL kompetens i uppdrag att tillsammans med SKR, Boverket och en professionell dialogledare utveckla och leda seminarier med målet att också utveckla ett koncept som stöd för regionala företrädare att hålla motsvarande möten.

Nedan följer några synpunkter från deltagare i seminarierna:

En nyckelframgång för att lyckas är att vi jobbar tillsammans med plan och genomförande. Att vi krokarm och som stad står med enad front och gemensam ingång. Både som politiker och tjänstemän. Det är både en utmaning och framgångsfaktor i en större stad som vår med ett förvaltningsövergripande perspektiv.

Exploateringschef, kommun

Det jag tar med mig från dagen är vikten av samverkan, tidig dialog, både internt och externt. Att involvera varandra tidigt och vara öppna för kompromisser. Att undvika prestige i projekten utan att försöka börja med att formulera en gemensam målbild och sen hitta förutsättningarna för att nå dit.

Projektsamordnare i Samhällsbyggnadsförvaltning

Den grund ni lägger som föreläsare är viktig för att vi som är marknaden ska få ökad insyn i PBL och bättre förstå kommunens och länsstyrelsens olika roller. Det är svåra frågor att hantera. Exempelvis att kommunen har så brett ansvar och att jag som byggherre måste förstå vem jag pratar med och hålla isär vilka olika roller/mandat det finns inom kommunen när jag pratar med bygglov, mark/exploatering eller plan. Alla har de olika roller i processen. Den viktigaste framgångsfaktorn som jag hör är att vi alla vill samma sak. Den här dagen är ett bra exempel på hur vi kan öka dialogen mellan oss. Ett genuint intresse för dessa frågor måste också finnas, det är svårt men så kul att arbeta med.

Affärsområdesansvarig hos bostadsutvecklare

Knäckfrågor i lov- och byggprocessen – En dialog om förståelse för bedömningar av kraven i PBL och byggregler

Inriktning på dialog i lov- och byggskedena har varit syftet med fem helagsmöten för vardera ett fyrtiotal deltagare genomförda i Uppsala, Luleå, Göteborg och Falun. Syftet med workshopparna har varit att identifiera knäckfrågor och vad respektive part behöver få ökad förståelse för och kompetens om när det gäller bygglovs- och byggprocessen. Upprinnelsen till dessa möten var att deltagare på en NKI-konferens (nöjd kund index) efterlyste mer dialog där Boverket tillsammans med branschföreträdare och kommuner skulle gå igenom punkter där branschen upplever att kommuner och tjänstemän gör olika bedömningar och försvårar effektivt bostadsbyggande. Det ledde till ett samarbete med det kommunala sjustadsnätverket för att anordna en första dialog i Uppsala år 2018.

De som deltagit har varit kommuners bygglovsavdelningar, såväl offentliga som privata byggherrar och byggföretag samt respektive länsstyrelse. Från Boverket har experter på olika delar av BBR och EKS medverkat. De frågor som behandlats har bland annat handlat om ansvar och roller, kontrollansvariga och kontrollplaner samt regelverk för buller, brandskydd, energi, tillgänglighet, bostadsutformning samt inomhusmiljö.

Erfarenheterna är att konstruktiva dialoger på detaljnivå ger ökad insikt om de olika perspektiv som olika roller ger. Vidare, till en ökad möjlighet till större förståelse för ”de andras” perspektiv och förutsättningar i processen. Dialogerna kan också ge konkreta idéer om hur regelverket och informationen om detta kan förtydligas och förenklas. Byggherrar efterfrågar ett läge där olika byggnadsnämnder tolkar regelverket på ett så likartat sätt som möjligt.

Nedan följer en synpunkt från en deltagare i ett av seminarierna:

En givande dag med samtal för samsyn och samverkan mellan kommuner, Boverket, byggbolag och byggherrar
Bygglovschef, kommun

Bild 7. Dialogmöte om knäckfrågor i lov- och byggprocessen. Foto: Sofia Jonsson.

Deltagande i befintliga PBL-nätverk

I uppdragsbeskrivningen anger att Boverket ska bidra till nätverkande i träffar anordnade av samverkansorganisationer. Vidare att Boverket också på ett medvetet och strukturerat sätt ska använda sina kontakter via nätverk till att fånga upp utbildningsbehov och att identifiera behov av anpassning av den utbildning som genomförs till särskilda grupper av mottagare.¹⁸

Boverket PBL kompetens har under åren 2017–2019 deltagit vid 46 nationella och regionala möten i syfte att sprida kunskap om PBL vägledning och utbildningar, bidra till god dialog mellan deltagarna samt att inhämta önskemål och utvärdering om aktiviteterna från målgrupperna. I många fall medverkade också Boverket med utbildningsinslag inom efterfrågat område. I bilaga 1 anges orter för mötena och deltagarantal.

För det sista verksamhetsåret 2020 hade PBL kompetens planerat för att prioritera aktiv medverkan i ett stort antal träffar, seminarier och

¹⁸ Uppdragsbeskrivningen den 14 december 2016 N2016/07801/PBE s. 3.

konferenser med länsstyrelser och i yrkesnätverk samt på konferenser. I några fall har digitala möten genomförts, medan de flesta ställts in på grund av pandemin.

Länsstyrelsernas regionala träffar

Kansliet har i första hand etablerat en dialog med länsstyrelser om de PBL-nätverksträffar de ansvarar för. Att utnyttja dessa tillfällen har tillsammans med SKR identifierats som den viktigaste åtgärden för att samlat nå handläggare på kommuner och länsstyrelser vid fysiska träffar. De flesta länsstyrelser organiserar regelbundet regionala träffar och kommuniserar där i första hand med kommunerna men även med regioner, andra myndigheter, byggherrar, utförare och konsulter. Åren 2018–2019 deltog PBL kompetens aktivt på flera av länsstyrelsernas regionala nätverksträffar. Detta för att informera om tillgänglig vägledning, utbildning och andra aktiviteter samt för att ta del av målgruppernas omdömen och vidare behov.

Många olika forum för PBL-nätverk

PBL kompetens har under åren 2017–2019 även medverkat i en lång rad träffar som anordnats av organisationer för i stort sett samma typer av målgrupper som vid länsstyrelsernas regionala träffar men inriktat på olika yrkeskategorier. Till exempel Samhällsbyggarna, Sveriges Stadsbyggare, Sveriges Stadsarkitekt Förening, länsstyrelsernas plan- och bostadsdagar respektive kulturmiljödagar, FSBS och FSBI. Därutöver har PBL kompetens även deltagit på detaljplanekonferenser anordnade av SKR samt vid diverse workshoppar organiserade av regionala förbund, till exempel Bygg- och miljösamverkan.

Lantmäteriets dialogseminarium ”Workshop för framtiden” anordnades under år 2019 på ett tjugotal orter där Boverket medverkade vid samtliga tillfällen. Workshopen var en aktivitet inom Lantmäteriets regeringsuppdrag att driva en kompetenssatsning om digitaliseringens möjligheter i plan- och byggprocessen under åren 2018 – 2020. Boverkets medverkan var ett led i att stärka samordningen mellan myndigheterna i deras respektive kompetensuppdrag om plan- och byggprocessen för kommuner.

Koncept för workshoppar och nätverksmöten

Handlednings- och diskussionsmaterial

I planen för uppdraget¹⁹ -som myndigheten gav in till regeringen - anger Boverket att de webbaserade introduktionsutbildningarna ska

¹⁹ Boverkets plan för uppdrag att genomföra kompetensinsatser kring plan- och bygglagen 2017-2020 den 17 februari 2017 dnr 4756/2016.

kompletteras med material för att underlätta att anordna träffar som anknyter till webbkurserna. Syftet är att underlätta och inspirera till att fördjupa lärandet genom reflektion och att knyta utbildningens innehåll till egna exempel och erfarenheter, vilket ger förutsättningar för stärkt kompetens.

För utbildningen ”PBL och kulturvärden” har en detaljerad handledning utvecklats parallellt med webbutbildningen för att utgöra stöd för, i typfallet länsstyrelsen, att anordna gemensamma möten för kommuner med utgångspunkt i webbutbildningen. Förslag till agenda, handledning för mötesledare och förslag på diskussionsfrågor och praktikfall omfattas.

Diskussionsfrågor är också framtagna till varje lektion av introduktionsutbildningarna ”Ny på jobbet som detaljplanehandläggare”, ”Ny på jobbet som översiktsplanerare”, ”Ny på jobbet som lovhandläggare”, ”Ny på jobbet inom PBL-administration” och ”Ny på jobbet som byggnadsinspektör”. I jämförelse med ”PBL och kulturvärden” är dessa frågor mer fristående och det finns ingen utpekad roll eller organisation som förväntas vara mötesledare. Frågorna är formulerade för att kunna diskuteras både på en arbetsplats eller i ett nätverk, men kan även användas för att reflektera enskilt.

Lektion 1
Rollen som lovhandläggare

1. Hur ser din kommun ut? Är det en liten eller en stor kommun? Diskutera hur man kan arbeta internt med kunskapsutveckling – stöd från kollegor, tid att ta del av utbildningar m.m. Finns det några nätverk med handläggare från andra kommuner som du kan bli en del utav?

Bild 8. Exempel på diskussionsfråga till lektion 2, Ny på jobbet som lovhandläggare. Illustration: Boverket.

Koncept och innehåll för dialogmöten Att samverka i bostadsprojekt

Utifrån erfarenheterna av nio genomförda dialogmöten har arbetsgruppen utvecklat ett material som kan användas av arrangörer som vill anordna motsvarande träffar regionalt. Syftet är återigen att underlätta för att bjuda in brett till dialog kring plan- och byggfrågor i regionen. Detta för att öka förståelsen för varandras ansvar och roller samt hur avtal och regler påverkar förutsättningarna för ett bostadsprojekt.

Materialet innehåller korta, filmade föreläsningar som utgångspunkt för dialog om frågor kring framgångsfaktorer och hinder för en effektiv bostadsbyggnadsprocess. Därutöver finns en komplett dagordning och idé för körschema från start till mål. Exempel på förberedelser, till exempel inbjudningar, rutiner för god fördelning mellan deltagare, att ha medverkande som kan berätta om erfarenheter (av god samverkan) från både företag och kommun. För att utforma ett situationsanpassat program och leda mötet rekommenderas en rutinerad mötesledare med neutral roll. På grund av pandemin har inte materialet kunnat testas och utvärderas enligt planen men materialet finns tillgängligt på Boverkets webbplats. Vidare har PBL kompetens informerat om detta via SKR, länsstyrelserna, regionerna och vissa branschorganisationer.

Boverkets material för utbildningsföretag inom PBL och byggregler

Något vid sidan av rubrik Stärka nätverk presenteras här de fyra seminarier för utbildningsföretag som PBL kompetens anordnat för att via dessa representanter nå målgrupper inom den privata sektorn. Till seminarierna har cirka 30 företag varit inbjudna, av dessa har cirka 20 varit med på något eller flera seminarier. Anteckningar från seminarierna har sänts ut också till företag som inte har kunnat delta. Boverket har härigenom etablerat en dialog med utbildare i PBL och fått indirekta kontakter med tusentals kursdeltagare, som nu tar del av Boverket utbud på kompetensutvecklingsområdet. Att Boverket på egen hand skulle nå ut till dessa hade varit mycket resurskrävande och hade inte kunnat ge samma resultat.

Seminarierna har främst bestått av allmän information om PBL kompetens-uppdraget, presentation av nyheter på PBL kunskapsbanken samt en bred diskussion om utbildningsföretagens möjligheter att fritt utnyttja Boverkets utbildningsmaterial. Vidare har det lyft fram förslag på filmer, webbutbildningar och vägledningar. Boverket har även på utbildningsföretagens förslag tagit fram en del material, till exempel korta filmklipp, som kan användas i utbildningsföretagens egna kurser. Eftersom de närvarande utbildningsföretagen konkurrerar med varandra har det vid seminarierna också getts möjlighet till individuella möten med representanter för Boverket, för de företag som haft någon idé som man inte vill delge sina konkurrenter.

Vägledning

All Boverkets vägledning om PBL publiceras i den digitala webbhandboken PBL kunskapsbanken. Handboken lanserades år 2011 och vänder sig till yrkesverksamma. Vid lanseringen var yrkesverksamma de som

arbetade i kommun eller länsstyrelse. I och med att regeringsuppdraget pekade ut branschen som en viktig målgrupp innefattas nu även denna.

Inom ramen för Boverkets PBL kompetens har myndigheten kompletterat och fördjupat den vägledning som Boverket redan tillhandahåller inom ramen för PBL kunskapsbanken. Detta för att säkerställa att PBL kunskapsbanken ger svar på alla vanligt förekommande frågeställningar om hur PBL-systemet bör tillämpas. Under åren för regeringsuppdraget visar statistiken på ett ökat användande av PBL kunskapsbanken, från samtliga målgrupper. De intervjuer och enkäter som har genomförts för att utvärdera användandet och kvaliteten av PBL kunskapsbanken pekar även på att målgruppen upplever handboken som värdefull och användbar.

Vägledningarna har vid behov tagits fram genom samverkan med andra relevanta myndigheter. Den största delen av materialet har dock tagits fram av Boverkets egna sakterter och jurister enligt myndighetens verksamhetsledningsprocess för publicering av webbtexter i handbok. Processen har dock inte tagits fram i samband med uppdraget PBL kompetens, utan fanns redan tidigare.

De olika textpaket med vägledning som tagits fram i regeringsuppdraget

Tack vare regeringsuppdraget har Boverket kunnat utöka PBL kunskapsbanken och även genomföra fler riktade marknadsföringskampanjer till målgrupperna. Vid regeringsuppdragets början planerades vilka vägledningar som uppdraget skulle ta fram och varje år har en översyn av planen gjorts för att se till att rätt vägledningar skrivs. Så gott som varje år har det även tillkommit vägledningar i form av lagändringar som skett i PBL, PBF eller i angränsande lagstiftning. Under åren har 21 vägledningar publicerats i PBL kunskapsbanken. Nedan följer en beskrivning av dessa vägledningar samt ytterligare en där arbetet pågår och slutförs 2021:

Vägledning till BBR och EKS

Drygt hundra webbtexter med vägledning till Boverkets byggregler samt konstruktionsregler publicerades i april 2017. Dessa riktades bland annat till den för uppdraget nya målgruppen, branschen.

Planbestämmelser för användning av kvartersmark

En mycket efterfrågad vägledning till Boverkets allmänna råd om planbestämmelser som publicerades i juni 2017.

Ändringar i PBL och PBF ikraftträdande den 1 januari och 1 juli 2017

En utförlig vägledning om vilka nyheter i PBL och PBF som trädde i kraft den 1 januari respektive 1 juli 2017.

Bygglov för anläggningar

Vägledning dels om de lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2017 dels om övriga bygglov för anläggningar som det tidigare inte funnits vägledning om i PBL kunskapsbanken.

Byggprodukter och motordrivna anordningar

År 2018 publicerades vägledning om byggprodukter och marknadskontroll i PBL kunskapsbanken. Delar av vägledningen var tidigare publicerad på annat ställe på Boverkets webbplats. Samtidigt publicerades även vägledning om motordrivna anordningar.

Bygglov och bygglovsbefriade åtgärder

De mest besökta sidorna på PBL kunskapsbanken samt de vanligast förekommande frågorna till Boverket handlar om frågor som rör bygglov. Till exempel frågor om när bygglov och vad som gäller för de olika bygglovsbefriade åtgärderna. Ny samt uppdaterad vägledning om detta publicerades därför år 2018.

Ändringar i PBL och PBF år 2018

Under år 2018 skedde flera ändringar i PBL och PBF. Vidare skedde även ändringar i annan lagstiftning, till exempel förvaltningslagen och kommunallagen, som gav följdändringar i PBL. Detta medförde ändringar i nedanstående sex områden, vilket innebar att befintliga vägledningar behövde uppdateras samt helt ny vägledning publiceras.

- Verkställighet på PBL kunskapsbanken
- Kommunal avtalssamverkan
- Hantera klimatförändringar
- Solceller och solfångare
- Detaljplanekravet
- Reduktion av avgift

Planbestämmelser för detaljplan

År 2018 publicerades en komplett vägledning om planbestämmelser för detaljplan i PBL kunskapsbanken, vilket varit mycket efterfrågat av målgruppen. I slutet av juni 2018 publicerades också en ny version av e-tjänsten Planbestämmelsekatalogen på PBL kunskapsbanken. En reklamfilm togs fram i samband med detta som extra marknadsföring. Filmen publicerades på Boverkets Youtube-kanal och spreds via sociala medier.

Översiktsplanering

Vägledningen på PBL kunskapsbanken om översiktsplanering hade inte uppdaterats på flera år. Men år 2018 skedde ett stort arbete med att skriva

om och uppdatera denna vägledning. Bland annat togs en processbild fram för att illustrera processen och ge stöd i arbetet. Även miljöbedömningen integrerades i vägledningen.

Krav på byggnadsverk, tomter med mera

Under år 2018 uppdaterades PBL kunskapsbanken med vägledning till alla bestämmelser i 8 kap. PBL, om krav på byggnadsverk, tomter med mera. Bland annat tillkom det vägledning om kravet på god form, färg och materialverkan.

Miljöbedömningar

Boverket har tagit fram vägledning om miljöbedömningar enligt 6 kap. miljöbalken samt miljöbedömningsförordningen (2017:966). Båda började gälla i januari 2018. Vägledningen togs fram i dialog med Naturvårdsverket.

Prövning av lov och förhandsbesked

Boverket får många frågor om hur själva prövningen av lovärenden ska gå till. I juni 2019 färdigställdes texter som handlar om prövning av bygglov inom detaljplan, inom områdesbestämmelser samt utanför detaljplan och områdesbestämmelser. Då publicerades även vägledning om prövning av tidsbegränsade bygglov.

Överklagande av detaljplan och lovbeslut

I slutet av juni 2019 publicerades vägledning om överklagande av detaljplan, områdesbestämmelser, lov och förhandsbesked. Vägledningen innehåller till exempel kommunens hantering vid överklagande, instansordning samt vem som har rätt att överklaga.

Förbud mot egna krav

PBL innehåller begränsningar av kommunens möjligheter att ställa egna krav på byggnadsverks tekniska egenskaper. Boverket har därför tagit fram vägledningen om detta.

Ändringar i PBL och PBF 2019

Under år 2019 skedde lagändringar i PBL och PBF. Ändringen innebar ett undantag från krav på bygglov för altaner till en- och tvåbostadshus. Det infördes även undantag från kravet på anmälan. I samband med detta publicerades ny vägledning och befintlig vägledning om reglerna uppdaterades.

EKS Boverkets konstruktionsregler

Boverket ändrade sina föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder) EKS. Ändringarna började gälla den 1 juli 2019. I samband med detta uppdaterades befintlig vägledning om reglerna.

Planenlighetskraven

Våren 2020 publicerades vägledning om prövning av planenlighet inom detaljplan och områdesbestämmelser. Tidigare saknades helt vägledning om detta på PBL kunskapsbanken, vilket varit mycket efterfrågat och efterlängtat av målgruppen.

Handläggarstöd "Planenlighetsguiden"

Boverket publicerade planenlighetsguiden i juli 2020. Guiden är ett arbetsverktyg för byggnadsnämndernas handläggare som syftar till att underlätta bygglovsprövningen. Guiden är ett stöd vid prövningen av kravet på planenlighet.

Lagändringar i PBL år 2020

Under år 2020 skedde lagändringar i PBL. I april 2020 ändrades 3 kap. och ändringarna gällde bland annat översiktsplanering och detaljplaneprocessen. Då ändrades även storleken för attefallshuset (som komplementbostad). I augusti 2020 ändrades storleken för samtliga attefallshus samtidigt som det gjordes vissa ändringar när det gäller bygg- och rivningsavfall. Vägledningen uppdaterades utifrån dessa ändringar

Kontrollplan och kontrollansvariga

En av de mest efterfrågade vägledningarna och de vanligaste frågorna till Boverket rör kontrollplanen och dess innehåll. Boverket uppdaterade därför sin vägledning om kontrollplan i augusti 2020. Syftet med uppdateringen var att byggherrens och byggnadsnämndens resurser ska läggas på rätt saker, så att kontrollsystemet bidrar till att minska förekomsten av fel, brister och skador.

Förvaltning av PBL kunskapsbanken

År 2020 skapades även en särskild aktivitet som hade till syfte att uppdatera befintliga texter på PBL kunskapsbanken. Detta arbete har skett löpande under hela uppdraget, men inte i lika hög takt som under år 2020. Uppdatering har bland annat skett gällande temana Kulturmiljö och Rivningsavfall.

Tolkning av plan (färdigställs år 2021)

År 2020 skulle även publicering av vägledning om Tolkning av detaljplan ha skett. Vägledningen är påbörjad men kommer – med anledning av omfördelning av resurser under den pågående coronapandemin – att publiceras först år 2021.

PBL kunskapsbankens besökare och de mest besökta sidorna

Antalet besökare i PBL kunskapsbanken har ökat varje år sedan handboken lanserades år 2011. I och med regeringsuppdraget har mer

marknadsföring kunnat ske vilket har gjort att antalet besök stigit i en snabbare takt. I utvärderingen av PBL kunskapsbanken har det även framkommit att mer än hälften (54 procent) besöker PBL kunskapsbanken varje vecka.

Så här säger en handläggare i en kommun om PBL kunskapsbanken:

Min bibel, alltid öppet i minst ett fönster. Tack

PBL kunskapsbanken, tillsammans med hela Boverkets webbplats, använder ett verktyg för analys och statistik av webbplatsen. Det som går att utläsa är att de mest populära sidorna på PBL kunskapsbanken är Attefallshus, Räcken och ledstänger, Bygglovsbefriat skärmtak och Planbestämmelsekatalogen. Läs mer om detta i kapitlet Vad har uppnåtts – resultat och effekter.

Hur vi har arbetat

Organisation och styrning

Kansliet till PBL kompetens

Arbetet med PBL kompetens har letts av ett kansli som ansvarat för prioritering, planering och utformning av aktiviteterna i uppdraget. Kansliets sammansättning har förändrats något under åren men har hela tiden bestått av en blandning av kompetenser och roller med representanter från Boverket, länsstyrelserna, SKR, Lantmäteriet och byggbranschen. Kansliet har bestått av uppdragsledare, experter, projektledare, jurister, kommunikatör och administratör.

Kansliet har haft cirka sex gemensamma arbetsmöten per år. Under åren 2019–2020 har kansliet även haft korta digitala avstämningsmöten varannan vecka.

Arbetsgrupper

Aktiviteterna i uppdraget har genomförts av en lång rad olika arbetsgrupper. Arbetsgrupperna som tagit fram vägledningstexter till PBL kunskapsbanken har till största delen bestått av experter från Boverket. De arbetsgrupper som främst arbetat med att ta fram utbildningar, har däremot bestått av både intern och extern kompetens. Utöver saks experter från Boverket så har experter från länsstyrelser, SKR, Lantmäteriet och kommuner aktivt deltagit i arbetet. Boverket har även anlitat konsulter med särskild kompetens inom respektive område som resursförstärkning. Boverkets egna experter har generellt haft uppdraget att kvalitetssäkra materialet.

Myndighetssamverkan PBL

Samverkan med utpekade organisationer har för strategiska frågor hantearats på ledningsnivå i den etablerade myndighetssamverkan för PBL-frågor som finns med representation från Boverket, länsstyrelserna, SKR samt Lantmäteriet.

PBL kompetens olika planer och aktiviteter har föredragits och diskuterats cirka tre gånger per år i Myndighetssamverkansgruppen.

Kvalitetsutvecklingsmöte

Kvalitetsutvecklingsmöte är benämningen på en brett sammansatt grupp med representanter från alla huvudsakliga målgrupper och denna har

bjudits in till regelbundna möten för diskussioner om kvaliteten och inriktningen på Boverkets PBL kompetens olika aktiviteter.

Två möten har hållits per år. Då med representanter från bland annat länsstyrelserna, SKR, kommuner, Lantmäteriet, Regeringskansliet, branschorganisationer och byggbolag.

Syftet med kvalitetutvecklingsmötena har varit att sammanföra olika intressenter och föra dialog kring behovet av kompetensinsatser. Vidare för att få en ”temperaturmätare” på hur målgrupperna uppfattat och uppskattat aktiviteterna. Värdet för uppdraget är också att konkret informera om tillgängliga vägledningar och utbildningar, för spridning i olika intressenters organisationer genom tongivande ”ambassadörer”.

Samverkan med Lantmäteriet

Lantmäteriet har under åren 2018–2020 haft ett regeringsuppdrag som handlar om att driva en kompetenssatsning om digitaliseringens möjligheter i plan- och byggprocessen. Boverket och Lantmäteriet har samverkat mellan sina respektive regeringsuppdrag eftersom de i stor utsträckning vänt sig till samma målgrupper. Samarbetet har bland annat gett breddad kunskap om våra respektive målgrupper, nätverk och arenor för att nå ut med våra budskap.

Prioritering av och underlag till aktiviteter

Prioritering av aktiviteter i regeringsuppdraget har gjorts med stöd av följande underlag:

- Inkomna frågor till Boverket.
- Särskilda inspel från SKR, länsstyrelserna och Lantmäteriet via deltagande i kansliet, Myndighetssamverkan PBL, kvalitetutvecklingsmöten och övriga samarbeten.
- Bevakning av regeländringar, aktuella rättsfall, remisser och utredningar.
- Önskemål som framkommer i dialogforum, till exempel nätverksträffar.
- Prioriteringarna har också byggt på bedömning av olika målgruppers nytta av insatserna och Boverkets tillgång till kompetens.

Arbetssätt

En viktig förutsättning för att kunna driva ett effektivt arbete och nå resultat är att det finns ändamålsenliga arbetssätt och relevanta resurser.

Därför redogörs här några viktiga lärdomar och erfarenheter kring hur uppdragets arbetssätt har fungerat. Slutsatserna bygger på intervjuer med medarbetare i kansli och arbetsgrupper.

Medvetet arbete med kommunikation och delaktighet

Arbetet har i praktiken genomförts av en kärntrupp inom kansliet och en flexibel organisation av arbetsgrupper som kopplats in i vissa aktiviteter och moment.

För att lyckas arbeta effektivt med en ”dragspelsorganisation” – där endast ett fåtal individer har följt uppdraget på heltid – har det varit nödvändigt att få medarbetare att enkelt och effektivt kunna gå in och ut ur uppdraget, ett arbetssätt som utvecklats och förfinats över tid. För medarbetare i kansliet har en viktig framgångsfaktor varit de korta informationsmöten som hållits varannan vecka, där alla uppdaterats om läget och om kommande aktiviteter och planer. Detta uppfattas som ett bra komplement till längre arbetsmöten. De medarbetare som inte ingått i kansliet framhåller att kansliet över tid har blivit duktigt på att lyssna på och skapa delaktighet genom att involvera andra delar av myndigheten, där experter har fått komma till tals och rådfrågats om prioriteringar och behov innan beslut tas i kansliet.

När arbetsuppgifter genomförts av särskilt tillsatta arbetsgrupper uppfattar arbetsgrupperna att de fått förtroende och mandat att ta beslut och driva arbetet självständigt, vilket har underlättat och snabbat upp processerna.

Den stora organisationen och det mångfacetterade uppdraget har dock inte alltid varit lätt att kommunicera utanför kansliet. Personer som befunnit sig i organisationens ytterkanter påpekar exempelvis att det kunde ha hjälpt dem att få mer kunskap och överblick över uppdragsorganisationen och alla parallella insatser i uppdraget. Detta hade kunnat bidra till en bättre förståelse för sammanhanget runt en enskild arbetsinsats och möjliggjort mer aktivt användande av kansliet som resurs och bollplank.

Samverkan ”på riktigt” har varit en nyckelfråga

I regeringsuppdraget utpekades ett antal samverkansparter, men den exakta formen för samverkan utformades när uppdraget startades. En betydande framgångsfaktor har varit att ge personer från samverkande organisationer både arbetstid och ansvar i kansliet. Att personer från andra organisationer varit aktiva medarbetare i kansliet har uppfattats både som effektivt och positivt för arbetsmiljön.

I de fall frågor eller hinder uppstått har medarbetarna snabbt kunnat gå tillbaka till sina respektive organisationer och söka svar och direkt återkomma med förslag på lösningar.

Då samverkansparterna har en närmare relation till uppdragets målgrupper har kanslimedarbetarna fungerat som ambassadörer och bidragit till förankring och spridning i målgrupperna. En av Boverkets medarbetare beskriver:

Med det aktiva deltagandet följer ett ansvar och ett engagemang även för personer utifrån att bidra till genomförandet av Boverkets uppdrag. I andra uppdrag har vi haft samverkansparterna mer som en referensgrupp. Då har det blivit mer som att vi tar deras tid och att de ställer krav på oss, men att vi måste lösa allt själva. I det här uppdraget har det varit mer positiv stämning och samarbete.

Genom att blanda representanter från olika organisationer och från Boverkets olika kompetensområden har det skapats en dynamisk arbetskultur. Där har medarbetarna upplevt det vara högt i tak, där en bredd av frågor har lyfts och diskuterats utifrån flera perspektiv. Detta har bidragit till kvalitet i genomförandet av uppdraget.

Lärande utvärdering och dialog med målgrupper

Uppdragsledningen klargjorde tidigt en ambition att arbeta systematiskt med målgruppsdialog och lärande utvärdering. Uppdraget har löpande inhämtat målgruppernas återkoppling genom enkäter, intervjuer och inte minst genom kvalitetsutvecklingsmöten. Resultaten från detta har använts för utvärdering av aktiviteter och insatser samt legat till grund för återkommande diskussioner om behov, förändringar och prioriteringar. Den löpande utvärderingen av aktiviteter och målgruppernas återkoppling är också integrerad i den här slutrapporten. Detta syns till exempel genom de citat och enkätresultat som redovisas kopplat till olika aktiviteter. För att visa hur insatserna har tagits emot, har målgruppernas omdömen också använts som indikatorer, för att beskriva hela regeringsuppdragets måluppfyllelse. Läs mer om detta i kapitlet Vad har uppnåtts – resultat och effekter.

Inom kansliet har det funnits en aktiv intern dialog kring resultat och mål, som naturligt har blivit mer aktiv mot slutet av uppdraget. Uppdragsledningen har uppfattat att den lärande utvärderingen har underlättat styrning och prioritering och även gett ett tydligt fokus på mottagare och användare av det som producerats inom ramen för uppdraget. Det vill säga att fokus inte bara varit **att göra** insatser utan också **hur** de görs, **hur** de tas emot och **vilka resultat** de leder till.

Utforskande processer och kunskapsuppbyggnad

Genom regeringsuppdraget har Boverket haft möjlighet att pröva ett mer uppsökande arbetssätt än vad som är vanligt förekommande inom myndigheten. Både genom pilotutbildningar och nätverksträffar har Boverkets medarbetare mött målgrupper, diskuterat PBL-frågor och inhämtat åsikter om behov och förutsättningar, på plats runt om i landet. Medarbetarna i dessa insatser uppfattar det uppsökande och närvarande arbetssättet som mycket positivt; både för målgrupperna, för dem själva och för Boverket. Ur intervjuer med medarbetare år 2019:

Boverket som inbjudare och katalysator har betytt mycket för det positiva mottagandet.

Det var jättepositivt att vara ute i landet, i till exempel Uppsala, Falun och Luleå. Att man visar sig är den största fördelen. Men det har också gett mig personligen en viktig input till mitt arbete.

Av regeringsuppdragets olika delar är de sammanhållna webbutbildningarna en del där det tydligt handlat om utforskande arbete och intern kunskapsuppbyggnad. En beskrivning av arbetssätt och metod för digitalt utbildningsmaterial finns i bilaga 5.

Digital plattform för vägledning och utbildning

Digitalisering är avgörande för att nå en nationell spridning av det material som tagits fram inom regeringsuppdraget. All vägledning och många av de utbildningar som tas fram inom ramen för PBL kompetens har därför gjorts digitalt tillgängliga på Boverkets digitala plattform PBL kunskapsbanken där PBL akademien är en del.

PBL kunskapsbanken

PBL kunskapsbanken är Boverkets webbaserade handbok med textbaserad vägledning till PBL. Den vänder sig till dem som i sin profession arbetar med PBL, både inom offentlig och privat sektor.

Vägledningen i PBL samlas under rubrikerna Om PBL, Planering, Lov & byggprocessen, Regler om byggande samt PBL akademien.

Om PBL

Under rubriken om PBL beskrivs bland annat innehållet i PBL och definitioner av betydelse för tillämpningen av lagen. Lag & rätt med utvalda rättsfall kommenterade av Boverkets jurister. Vägledningar på särskilda teman, till exempel Ekosystemtjänster i den byggda miljön.

Planering

Under rubriken Planering finns vägledning om region-, översikts- och detaljplanering.

Lov & byggprocessen

Under rubriken Lov & byggprocessen finns information om bland annat vad som kräver bygglov och processen som följer efter att ett lov har beviljats. Här finns även ett avsnitt om roller & ansvar samt om byggnadsnämndens tillsyn.

Regler om byggande

Under rubriken Regler om byggande finns vägledning till Boverkets föreskrifter med regler om byggande. Exempelvis Boverkets byggregler, BBR, och Boverkets konstruktionsregler, EKS. Här finns även vägledning om byggprodukter och motordrivna anordningar.

PBL akademien

Under rubriken PBL akademien finns Boverkets olika webbaserade utbildningar om PBL. Här finns också kortare undervisande filmklipp i den så kallade PBL play.

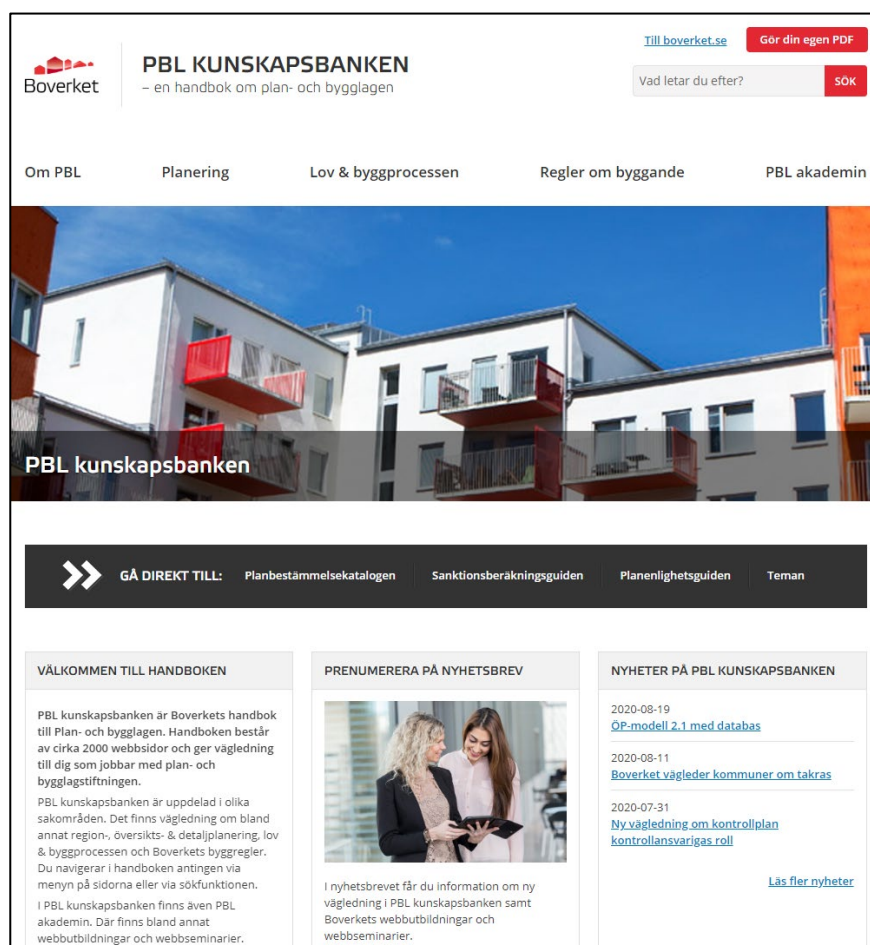

Bild 9. Startsidan för PBL kunskapsbanken (hämtad den 22 augusti 2020).

PBL akademien

Den särskilda utbildningsportalen PBL akademien har byggts upp för att samla alla digitala utbildningar som tagits fram av PBL kompetens och göra dem tillgängliga för målgrupperna. Under våren 2019 utvecklades PBL akademien för att förbättra tillgängligheten och sökbarheten. Som en del i förbättringarna flyttades PBL akademien in i PBL kunskapsbanken, där den nu går att hitta på förstasidan. På så sätt samlas all vägledning och utbildning om PBL på samma ställe vilket gör det enklare för målgrupperna att hitta.

Innehållet i PBL akademien har samlats under rubrikerna PBL webbutbildningar, PBL webbseminarier, PBL nano, PBL play och PBL workshop-material. Under åren 2018–2019 fanns även PBL poddar publicerade här.

PBL webbutbildningar

Under rubriken PBL webbutbildningar finns Boverkets utbildningar om PBL. Utbildningarna är digitalt tillgängliga kurspaket, ofta i flera lektioner, och innehåller till exempel

e-learningmoduler, övningar, föreläsningar samt kommunexempel. Det finns utbildningar som spänner över hela PBL-systemet, fördjupningsutbildningar inom olika ämnen, introduktionsutbildningar för den som är ny på jobbet samt utbildning för förtroendevalda.

PBL webbseminarier

Under rubriken PBL webbseminarier finns Boverkets webbseminarier som rör PBL-frågor samlade. Seminarierna sänds direkt ett givet datum men finns kvar på sidan i upp till två år. Sändningarna tar upp nyheter i regler och aktuella frågor samt innehåller föreläsningar med experter, reportage med exempel på praktisk tillämpning av PBL och chatt.

PBL nano

Under rubriken PBL nano finns samtliga utgivna PBL nano, som är textbaserade utbildningar med kortfattad information om tillämpningen av PBL inom aktuella ämnen. Det går även att prenumerera på PBL nano för ett månatligt utskick med en utvald fråga per utgåva.

PBL play

Under rubriken PBL play finns korta utbildningsvideor om PBL. Dels enskilda avsnitt från längre webbutbildningar, dels särskilt framtagna informationsfilmer.

PBL workshopmaterial

Under rubriken PBL workshopmaterial finns material för deltagare och mötesledare för att samverka i bostadsprojekt och workshoppar kring PBL och kulturvärden. Här finns även diskussionsfrågor till introduktionsutbildningarna Ny på jobbet. Här finns även föreläsningarna från PBL dagarna år 2020.

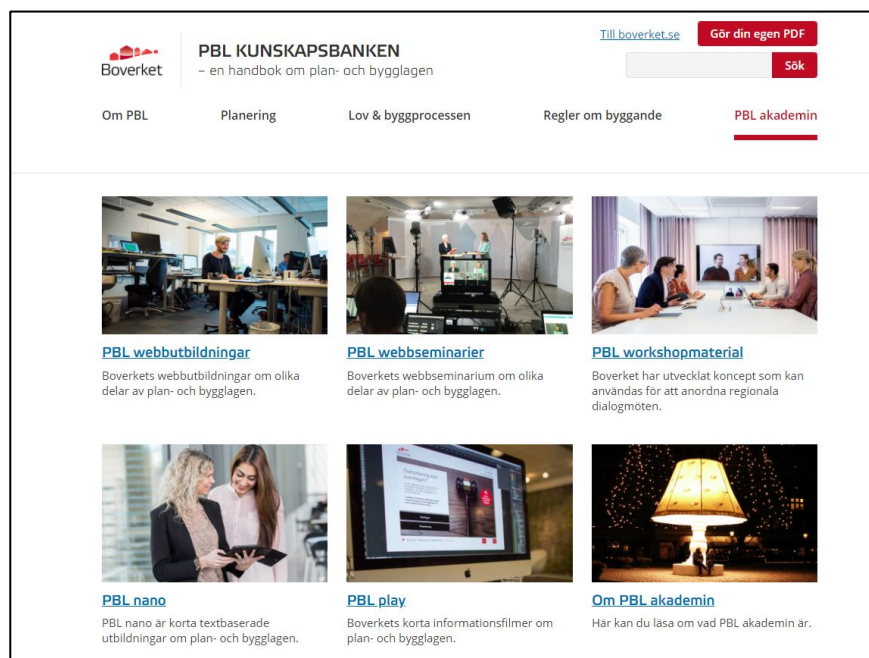

Bild 10 Startsidan för PBL akademien (hämtad den 24 november 2020).

Boverkets Learning management system

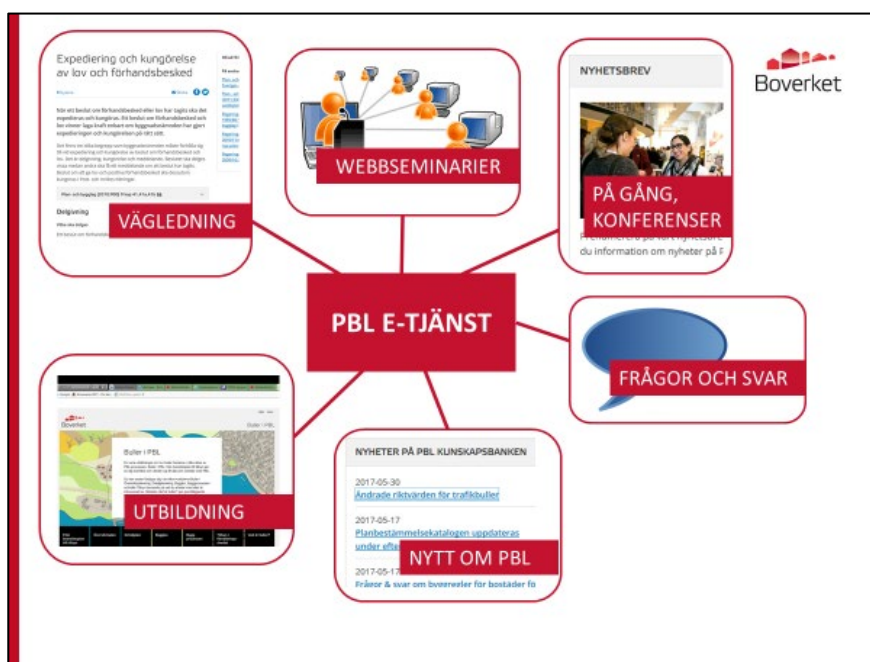
Under rubriken PBL webb utbildningar finns alla Boverkets webb utbildningar om PBL samlade i ett Learning management system (LMS). I LMS:et skapar användaren ett personligt konto med inloggning vilket gör det möjligt att få ut statistik om hur webb utbildningarna används.

Genom att skapa ett personligt konto så får användaren också en egen sida där det går att se vilka utbildningar som påbörjats och avslutats samt hitta intyg för avslutade utbildningar. Den som är inloggad i LMS:et kan också pausa en utbildning och återuppta den igen där man slutade.

Det är även möjligt att ta del av utbildningarna utan att registrera ett personligt konto.

Utveckling av digital arena (Knappen)

I uppdraget med PBL kompetens har Boverket utrett möjligheten att skapa en digital arena, en kunskapsplattform, där alla användare enkelt kan hitta all information de behöver om PBL med en knapptryckning.

Figur 11. Illustration över visionen för e-tjänsten "Knappen 2020". Illustration: Boverket.

Under åren 2017–2018 genomfördes inom ramen för PBL kompetens en förstudie i syfte att föreslå hur ett sådant digitalt kompetenshjälpmedel skulle kunna utformas. Förstudien skulle också föreslå hur det digitalt går att stödja PBL-utövaren i en vardagssituation med utgångspunkt i det aktuella problemet och den egna kompetensprofilen. Målet var att betydligt öka tillgängligheten till relevant information för utövaren. Även befintliga och kommande PBL-nätverk skulle ges utrymme och stöd i den digitala lösningen samt möjligheten att följa upp kompetensinsatserna och tillämpningen av PBL.

Förstudien visade bland annat att det finns stora fördelar med förenklad sökning och personalisering av informationen för enskilda användare.

Studien visade även att det egentliga behovet hos målgrupperna är ett större perspektiv, med samlad information om allt som rör samhällsbyggnadsprocessen snarare än enbart information som rör PBL.

PBL kunskapsbanken och PBL akademien är ett steg i riktning mot visionen om den digitala arenan "Knappen". De erfarenheter som gjorts i arbetet med förstudien förs nu delvis in i den process som pågår för utvärdering och utveckling av Boverkets digitala medier och hela Boverkets webbplats, boverket.se, det vill säga inom ett annat projekt än PBL kompetens. Utveckling av en kunskapsplattform för hela samhällsbyggnadsområdet är dock ingenting som rymms inom uppdraget PBL kompetens

eller inom Boverkets generella uppdrag. Detta är ett stort arbete som även skulle kräva samarbete mellan flera berörda myndigheter.

Snabb omställning till digital process på grund av Coronapandemin

På grund av coronapandemin som utbröt i mars 2020 ställdes allt arbete i uppdraget snabbt om till ett digitalt arbetssätt. Kansliets utgångspunkt för arbetet var att ställa om, inte ställa in. Mycket av det material som tagits fram inom ramen för uppdraget fanns redan digitalt tillgängligt på PBL kunskapsbanken och PBL akademien. Vidare fanns det redan väl upparbetade arbetssätt för att ta fram digitalt material. Därför gick omställningen relativt smidigt.

En av de åtgärder som genomfördes var att alla möten, både i kansliet och i de olika arbetsgrupperna, från och med mitten av mars 2020 genomfördes digitalt. Alla webbseminarier ställdes om så att de kunde planeras och sändas helt digitalt med produktionsbolaget i Nacka och alla deltagare framför sin egen dator i den stad de befann sig. Även deltagande i andras utbildningar kunde genomföras digitalt.

Under coronapandemin minskade arbetet med nätverk. Framför allt beroende på att många organisationer ställde in planerade nätverksmöten och konferenser där PBL kompetens skulle ha deltagit. De flesta nätverksmöten anordnade av PBL kompetens kunde dock genomföras digitalt.

Kommunikation och information

Kommunikationsinsatser har varit avgörande för att uppdraget ska få genomslag samt för att sprida kännedom om och intresse för kompetensinsatserna till alla målgrupper. Under genomförandet av uppdraget har omfattande informationskampanjer genomförts om det arbete som bedrivits samt om material i form av vägledningar, utbildningar och nätverksträffar. Även riktade kampanjer till särskilda målgrupper har genomförts.

Nyhetsbrev

PBL kompetens har regelbundet gett ut ett nyhetsbrev, PBL nyhetsbrev, med information om nya vägledningar, regeländringar, utbildningar, seminarier, kurser och annat som intresserar PBL-kollektivet. Sedan år 2017 har nyhetsbrevet publicerats en gång per månad.

PBL nyhetsbrev har år 2020 cirka 4 000 prenumeranter.

Marknadsföringskampanjer

Informationsfilmer och trailers

En reklamfilm om Planbestämmelsekatalogen har haft över 1 500 visningar och uppmärksammat målgruppen att det finns ett nytt och viktigt verktyg.

Ett tiotal kortare trailers har tagits fram för att marknadsföra webbutbildningarna för förtroendevalda och introduktionsutbildningarna ”Ny på jobbet”. Därutöver har det gjorts aptitretande trailers för PBL akademien, PBL för arkitekter, PBL och kulturvärden och ett antal filmpuffar för webbseminarier. Det har också gjorts två filmer från dialogmöten med medverkande aktörer från kommuner, länsstyrelser och den privata sektorn. I dessa betonas vikten av samverkan i plan- och byggprocesserna för inspiration till hur dialogmöten mellan olika aktörer kan leda till samhällsnytta genom plattformar för nätverk.

Direktutskick

Direktutskick med uppdatering om nya utbildningar och vägledning har löpande gjorts till deltagare vid fysiska pilotutbildningar och deras chefer. Utskick har även gått till utbildningsföretag och deltagare i PBL för länsjurister liksom till deltagare i dialogmöten, kvalitetsutvecklingsmöte och till branschorganisationer. Utskick har också gjorts till universitet och högskolors programansvariga för kurser om inslag med planering och byggande.

Spridning i sociala medier

Marknadsföringen av utbildningar, vägledningar, seminarier med mera har spridits i Boverket egna kanaler och sociala medier som Facebook, Twitter, Instagram och LinkedIn. Under åren 2017–2018 publicerades även inlägg på Boverket bloggyta.

Från och med år 2019 har marknadsföring i Boverkets egna kanaler kompletterats med ytor hos andra myndigheter, såsom SKR och länsstyrelserna. Facebooksidor som vänder sig till planarkitekter och bygglovs-handläggare har också använts.

Närvaro på konferenser

I samband med större konferenser för uppdragets målgrupper har PBL kompetens varit på plats med monter eller utställningsyta. Detta för att sprida information om utbildningar och vägledning genom att exponera filmer och utbildning på skärmar och ha experter på plats som kan svara på frågor och visa vägledning.

Profilmaterial

För att synliggöra PBL kompetens i fysiska möten med våra målgrupper i samband med olika seminarier, workshops, konferenser och andra nätverksytor så har också tryckt material tagits fram. År 2017 producerades broschyren ”Får jag bygga” i 10 000 exemplar.

År 2018 togs det fram en enkel och lättöverskådlig broschyr om alla aktiviteter i uppdraget ”Allt du inte visste om PBL”. Broschyren trycktes i cirka 3 000 exemplar. Samma år togs också en röd PBL kompetens-tygkasse fram i cirka 1 000 exemplar.

Bild 11. PBL kompetens-tygkassen har dragit blickar till sig på olika konferenser.

Särskilda informationsinsatser mot privata sektorn

Under åren 2019–2020 fokuserades det särskilt på att nå ut bredare till aktörer och målgrupper vid sidan av kommuner och länsstyrelser, det vill säga de privata aktörerna i sektorn samhällsbyggnadsbranschen.

För att få genomslag har PBL kompetens sökt exponering genom branschernas egna kanaler i branschtidningar och vissa konferenser och möten. Artiklar har publicerats i flera branschtidningar. Först ut var Byggingindustrin som publicerade artikeln ”Full koll på plan-och bygglagen” i den nätbaserade utgåvan.

Artiklar har sedan även publicerats i Fastighetstidningen; ”Boverket Bygger relationer”, i tidningen Byggtjänst; ”PBL kurs för arkitekter”, i Bygg

& Teknik; ”Byggbranschens nytta av PBL kunskapsbanken” och i tidningen Husbyggaren; ”Boverket förtydligar vägledning om kontrollplan”.

I samband med inbjudningar till dialogmöten på nio orter och konferenser har det också givits tillfälle att informera hundratal personer från privata sektorn om vägledning och utbildningar från Boverket. Samma sak gäller i de möten som har genomförts med utbildningsföretagen.

Utveckling framåt

Boverket har under det genomförda uppdraget lagt grunden för en systematisk och långsiktig kunskapshöjning på nationell nivå. De löpande utvärderingarna av aktiviteter och arbetsprocess visar att PBL kompetens har gjort en relevant insats som möter ett stort behov hos målgrupperna. I slutrapportens beskrivning av långsiktiga effekter framgår dock att effekternas omfattning beror mycket på möjligheten till fortsatt förvaltning av det som hittills byggts upp. Med en väl genomtänkt plan för förvaltning och vidareutveckling kommer insatserna fortsätta bidra till samhällsnytta även i framtiden.

Behov av utveckling efter uppdragets slut

Regeringsuppdragets kansli vill särskilt framhålla följande behov för att utveckla arbetet vidare efter år 2020.

Boverket behöver kunna uppdatera framtagna utbildningar och vägledningar vid större förändringar

PBL har under åren sedan ikraftträdandet ändrats i en takt och omfattning som ingen kunnat förvänta sig. För att digitala utbildningar och vägledningar ska kunna användas framöver, är det av största vikt att materialet uppdateras så att det alltid är aktuellt och korrekt, även vid större författningsändringar. Till exempel beslutades nyligen nya föreskrifter för detaljplanering och i närtid förväntas stora ändringar inom byggregelsystemet och bygglovssystemet.

Om Boverket kan tillhandahålla uppdaterade vägledningar och webbutbildningar med hänsyn till stora regelförändringar kommer det i stor grad att underlätta målgruppernas arbete. I annat fall är risken stor att framtagna digitala utbildningar och vägledningar behöver släckas ner och tas bort. Detta skulle, förutom att nedlagt arbete förslösas, innebära en direkt ökad risk för att målgrupperna fortsätter att tillämpa äldre regler och/eller en att icke enhetlig och rättsosäker praxis utvecklas.

Målgrupperna förväntar sig att Boverket behåller och utvecklar sin roll som utbildare inom PBL

Boverket har idag inget utpekade utbildningsuppdrag för PBL.I och med uppdraget PBL kompetens har dock Boverket etablerat sig som en trovärdig och uppskattad utbildare. Detta både för enskilda målgrupper i det privata och offentliga, men också för utbildningsföretag samt universitet och högskolor som använder Boverkets PBL-utbildningar i sin undervisning.

Förväntningarna och förhoppningarna från målgrupperna är att Boverket utvecklar rollen som PBL-utbildare. Detta då man har tillit till myndighetens kvalitetssäkrade material, vilket i sin tur bidrar till enhetlighet i tillämpningen. Boverket bör därför fortsatt tillhandahålla nya utbildningar i samband med större regeländringar, vid sidan av att upprätthålla aktualitet i de redan befintliga.

Den proaktiva kommunikationen med målgrupperna behövs samt behöver utvecklas ytterligare

Kansliet för PBL kompetens att det finns en stor risk att all proaktiv och riktad kommunikation till målgrupperna uteblir när regeringsuppdraget avslutas. Erfarenhet visar att uppsökande och proaktivt arbete har varit avgörande för att nå viktiga målgrupper med aktuell information, inte minst till aktörer i den privata sektorn.

Samhället förändras, inte minst har vi upplevt snabba förändringar under coronapandemin. Sådana omständigheter innebär att nya typer av information, möten och utbildningar krävs. Pågående digitaliseringsprocesser och överhettade ”informationsflöden” hos målgrupperna kräver ständig utveckling när det gäller att nå fram till målgrupperna och förstå deras förändrade behov.

Att initiera och driva en aktiv dialog bidrar också till lösningen på de hinder för en effektiv tillämpning av PBL som ligger i arbetskultur, vanor och ”ärvda” felaktigheter. I intervjuer nämns att chefer medvetet frångår lagar och regler, arbetssituationer där de anställda inte får eller kan avsätta tid för kompetensutveckling samt en bristande helhetssyn när det gäller byggprocesser. Dessa hinder ligger delvis utanför Boverkets uppdrag. Det är då viktigt att upprätthålla nätverk och uppmuntra dialog, för att kunna hantera de hinder som lyfts fram.

Boverket bör få möjlighet att genomföra fortsatta satsningar mot myndigheter och privata aktörer

Kansliet för PBL kompetens vill också peka ut några målgrupper där vi ser ett stort behov och efterfrågan på fortsatta insatser.

Det finns efterfrågan på utbildning och vägledning för statliga myndigheter som är involverade i PBL-processer; exempelvis Trafikverket, Naturvårdsverket, Lantmäteriet och länsstyrelserna. Mer samverkan mellan olika statliga myndigheter skulle även underlätta för målgrupperna. Det skulle också vara värdefullt att fortsätta rikta aktiviteter mot privata aktörer. Det är en stor, diversifierad målgrupp med vitt skilda förutsättningar som har varit svår att helt nå under genomfört regeringsuppdrag, men där behov finns.

En målgrupp som inte omfattats av uppdraget är universitet och högskolor med utbildningar inom bland annat samhällsplanering, fastighetsekonomi, byggteknik, arkitektur och juridik. I en kartläggning av PBL-kunskap i de akademiska grundutbildningarna²⁰ från år 2018 framgår bristande PBL-utbildning i majoriteten av de program som utgör grundutbildningar för verksamma inom sektorn. En utveckling av Boverkets utbildningsmaterial i PBL för högskolestudenter kan förväntas ge avkastning i att nytutexaminerade får en bättre och mer enhetlig grundförståelse för plan- och bygglagstiftningen.

Kansliet anser sammantaget att det är viktigt, både mot myndigheter och privata aktörer, att få möjlighet att bygga vidare på utbildning, vägledning och nätverkskoncept.

En "samhällsbyggnadsportal" behövs

PBL kompetens har under arbetet med regeringsuppdraget identifierat ett behov av en samlad, målgruppsorienterad informationsportal, för samhällets alla regler för planering, byggande och förvaltning. För att verkligen öka kompetensuppbyggnaden och underlätta för alla de olika aktörerna i samhällsbyggnadsprocessen behövs en plattform där alla berörda myndigheters regelverk och vägledningar kan tillgängliggöras. På en sådan plattform skulle målgrupperna enkelt hitta all samlad och kvalitets-säkrad myndighetsinformation som är relevant för dem i just det aktuella projektet. Boverket skulle kunna leda ett sådant arbete förutsatt att resurser tillförs långsiktigt och att arbetet även prioriteras från en rad andra berörda myndigheter.

Framtidsscenarier

Möjligheterna att fortsätta arbeta utifrån de behov som beskrivs ovan är beroende av finansiering och prioritering av resurser efter att det nuvarande uppdraget avslutats. I takt med att nytt material har tagits fram har också behovet av att förvalta och uppdatera blivit större. PBL kompetens har redan fått erfara att framtida material behöver tas bort, då uppdateringar inte kunnat göras i tillräcklig utsträckning vid till exempel regeländring. Detta bör betraktas som en risk när det gäller att nå framtida nytta av det genomförda uppdraget. I tabellen nedan görs en bedömning av möjligheterna till upprätthållande, aktualisering och vidareutveckling i tre olika scenarier, med olika grad av finansiering.

²⁰ *Plan och bygglagen i akademiska grundutbildningar. En kartläggning av PBL kunskap i de akademiska grundutbildningarna*, Sweco, kartläggning beställd av PBL kompetens som underlag för genomförandet av uppdraget, 2018.

Finansiering och resurssättning	Risker och möjligheter
Ingen fortsatt finansiering	Endast enklare förvaltning av uppbyggt material kan göras. Vid större regeländringar finns risk att stora delar av digitala utbildningar och vägledningar behöver släckas ned, då resurser för uppdatering saknas. Inga riktade kommunikationsinsatser kan göras.
Finansiering motsvarande 10 miljoner kronor per år.	Uppdateringar kan göras för att säkerställa aktuell vägledning och utbildning vid författningsändringar och förändringar i omvärlden. Enklare kommunikationsinsatser kan göras. Begränsat deltagande i nätverk.
Finansiering motsvarande den i regeringsuppdraget PBL kompetens per år.	Uppdaterad och aktuell vägledning och utbildning kan göras vid författningsändringar och förändringar i omvärlden, så målgrupperna ständigt har tillförlitligt stöd i sin yrkesutövning. Ständig påfyllnad i PBL kunskapsbanken för att fylla "hål" samt utveckla befintliga texter. Fortsätta utveckla kortare och mer lättillgängliga utbildningskoncept utifrån målgruppernas uttalade behov och efterfrågan från målgrupperna. Riktad kommunikation mot privata aktörer. Det är en stor, diversifierad målgrupp med vitt skilda förutsättningar som varit svår att nå helt, men där behov finns. Fortsätta att stärka nätverk och fler digitala nätverkskoncept. Bättre och mer samverkan mellan olika statliga myndigheter för att underlätta för målgrupperna.

Tabell 7. Bedömning av möjligheterna till upprätthållande, aktualisering och vidareutveckling i tre olika scenarier, med olika grad av finansiering.

För att optimera möjligheterna att bygga vidare på upparbetade erfarenheter är det således önskvärt att fortsätta arbetet redan under år 2021.

Detta helst utan tidsmässiga glapp eller avbrott, vilket kräver omstart och medför att kompetens och erfarenhet riskerar att tappas.

Bilaga 1 Konferenser, seminarier och fysiska utbildningar

I denna bilaga finns två listor som innehåller olika konferenser, seminarier och utbildningar som Boverkets PBL kompetens har arrangerat respektive har deltagit i när andra huvudmän har arrangerat.

Boverkets konferenser, seminarier och fysiska utbildningar

Nedan följer en lista med de fysiska konferenser, seminarier och utbildningar som PBL kompetens genomfört under åren 2017–2020. De sista tillfällena på listan, från och med maj 2020, visar även de digitala varianter som genomförts. Detta på grund av den rådande coronapandemin.

Utbildning/möte	Ort och datum
Pilotutbildning Ny på jobbet som detaljplanehandläggare 25 deltagare	Uppsala 27–28 september 2017
Pilotutbildning Ny på jobbet som detaljplanehandläggare 25 deltagare	Karlstad 4–5 oktober 2017
Dialogmöte Att arbeta i bostadsprojekt 30 deltagare	Stockholm 16 oktober 2017
Pilotutbildning Ny på jobbet som lovhandläggare 25 deltagare	Stockholm 18–19 oktober 2017
Pilotutbildning Ny på jobbet som byggnadsinspektör 25 deltagare	Stockholm 6–7 november 2017
PBL-kompetensdagar 300 deltagare	Stockholm 14–15 december 2017
Ny på jobbet som detaljplanehandläggare 31 deltagare	Stockholm 6–7 februari 2018
Ny på jobbet som detaljplanehandläggare 30 deltagare	Jönköping 14–15 februari 2018
Dialogmöte Att arbeta i bostadsprojekt 26 deltagare	Norrköping 5 mars 2018
PBL för länsjurister 24 deltagare	Göteborg 21–22 mars 2018
PBL för länsjurister 30 deltagare	Stockholm 5–6 april 2018
Ny på jobbet som lovhandläggare 27 deltagare	Stockholm 11–12 april 2018

Utbildning/möte	Ort och datum
Ny på jobbet som byggnadsinspektör 25 deltagare	Stockholm 18–19 april 2018
Ny på jobbet som byggnadsinspektör 27 deltagare	Malmö 24–25 april 2018
Seminarium PBL – hinder eller möjliggörare? 70–80 deltagare	Almedalen, Visby 5 juli 2018
Dialogmöte Knäckfrågor i bygglovs- och byggprocessen 33 deltagare	Uppsala 4 september 2018
Dialogmöte Att arbeta i bostadsprojekt 39 deltagare	Umeå 2 oktober 2018
Ny på jobbet som lovhandläggare 17 deltagare	Umeå 16–17 oktober 2018
Ny på jobbet inom PBL-administration 17 deltagare	Stockholm 23–24 oktober 2018
Dialogmöte Att arbeta i bostadsprojekt 36 deltagare	Halmstad 25 oktober 2018
Ny på jobbet som översiktsplanerare 30 deltagare	Uppsala 6–7 november 2018
PBL för länsjurister 31 deltagare	Stockholm 13–14 november 2018
Ny på jobbet inom PBL-administration 26 deltagare	Göteborg 20–21 november 2018
Ny på jobbet som översiktsplanerare 30 deltagare	Malmö 21–22 november 2018
Dialogmöte Knäckfrågor i lov- och byggprocessen 33 deltagare	Luleå 6 februari 2019
Kvalitetsutvecklingsmöte 18 deltagare	Stockholm 14 februari 2019
PBL för privatpraktiserande arkitekter 29 deltagare	Stockholm 12 mars 2019
Workshop om kontrollplan enligt PBL 10 deltagare	Stockholm 21 mars 2019
Seminarium för utbildningsföretag i PBL och byggregler 25 deltagare	Stockholm 22 mars 2019
Dialogmöte Att arbeta i bostadsprojekt 37 deltagare	Karlstad 9 april 2019
Möte kring utvecklad vägledning om kontrollplan och kontrollansvariges roll 18 deltagare	Karlskrona 14 maj 2019

Utbildning/möte	Ort och datum
Möte kring utvecklad vägledning om kontrollplan och kontrollansvariges roll 20 deltagare	Stockholm 15 maj 2019
Dialogmöte Att arbeta i bostadsprojekt 38 deltagare	Helsingborg 14 juni 2019
PBL för länsjurister 30 deltagare	Stockholm 24–25 september 2019
Dialogmöte Att arbeta i bostadsprojekt 51 deltagare	Jönköping 1 oktober 2019
Dialogmöte Att arbeta i bostadsprojekt 31 deltagare	Östersund 23 oktober 2019
Dialogmöte Knäckfrågor i lov- och byggprocessen 41 deltagare	Göteborg 22 november 2019
Seminarium för utbildningsföretag i PBL och byggregler 17 deltagare	Stockholm 16 januari 2020
Dialogmöte Knäckfrågor i lov- och byggprocessen 36 deltagare	Falun 12 februari 2020
Dialogmöte Att samverka i bostadsprojekt 42 deltagare	Kalmar 13 februari 2020
Seminarium för utbildningsföretag i PBL och byggregler 15 deltagare	Digitalt 19 maj 2020
Kvalitetsutvecklingsmöte 33 deltagare	Digitalt 25 maj 2020
Pilotkurs Tillsyn 31 deltagare	Digitalt 4–5 juni 2020
PBL för länsjurister 37 deltagare	Digitalt och Stockholm 10–11 november 2020
Seminarium för utbildningsföretag i PBL och byggregler 16 deltagare	Digitalt 17 november 2020
PBL-dagarna Ca 800 deltagare	Digitalt 25–26 november 2020

Deltagande i andra organisationers nätverksträffar

Nedan följer en lista med de fysiska konferenser, seminarier och utbildningar som PBL kompetens har deltagit i under åren 2017–2020, men som arrangerats av andra organisationer. I vissa fall har tillfällena skett i samverkan mellan Boverket och andra organisationer. De sista tillfällena på listan, från och med mars 2020, visar även de digitala varianter som förekommit. Detta på grund av den rådande coronapandemin

Utbildning/möte	Ort och datum	Arrangör/deltagare
Byggnadsinspektörernas årliga utbildningsdagar Cirka 300 deltagare	Göteborg maj 2017	Föreningen Sveriges byggnadsinspektörer (FSB)
Föreläsningar och handledning för studenter på kandidatprogrammet för fysisk planering 45 deltagare	Karlskrona februari 2017	Blekinge Tekniska Högskola (BTH)
Nätverksmöte Workshop om buller i PBL Cirka 40 deltagare	Kosta 28 april 2017	Boverket i samverkan med och Miljö- och byggsamverkan Kronoberg/Blekinge
Pilotutbildning om byggregler kök och bad 30 deltagare	Vedum maj 2017	Boverket i samarbete med Trä- och möbelföretagen
Workshop för nya handläggare vid kommunernas plan- och byggheter Cirka 30 deltagare från 13 kommuner	Västra Götaland augusti 2017	Boverket i samverkan med Byggsamverkan i Västra Götaland
Detaljplanekonferens med fokus på planbestämmelser 95 deltagare	Stockholm oktober 2017	Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)
Pilotutbildning för privatpraktiserande arkitekter 25 deltagare	Stockholm 22 november 2017	Boverket i samarbete med Sveriges Arkitekter
Samhällsbyggnadsdagar för kommunerna i Norrbotten 110 deltagare	Luleå 7–8 februari 2018	Länsstyrelsen Norrbotten
Föreläsningar och handledning för studenter på kandidatprogrammet för fysisk planering 45 deltagare	Karlskrona 27 februari och 5 mars 2018	Blekinge Tekniska Högskola
Planbestämmelser som verktyg – hur blir visionen verklighet? 78 deltagare	Malmö 6–7 mars 2018	Sveriges Kommuner och Landsting och Boverket gemensamt

Utbildning/möte	Ort och datum	Arrangör/deltagare
Workshop plantolkning Plan- och bygg länsträff Jönköpings län 30 deltagare	Eksjö 16 mars 2018	Länsstyrelsen Jönköping
Regionträff för planhandläggare i Dalarna 29 deltagare	Falun 23 mars 2018	Länsstyrelsen Dalarna
Mässa för bygg- och fastighetsbranschen Boverket monter inklusive info om vägledning och utbildning PBL/BBR Cirka 100 deltagare	Älvsjö 10–13 april 2018	Nordbygg
Kommunträff i Blekinge 33 deltagare	Karlskrona 20 april 2018	Länsstyrelsen Blekinge
Arbeta smart inom planering och byggande Cirka 100 deltagare	Stockholm 2–3 maj 2018	Geoforum och Lantmäteriet
SBA-konferens inom myndighetsutövning: smartare tillsammans, tema bygglov Cirka 80 deltagare från 7 län	Stockholm 3–4 maj 2018	Stockholm Business Alliance
Föreläsningar på informations- och utbildningsdagar FSB 2018 Cirka 400 deltagare	Sundsvall 16–18 maj 2018	Föreningen Sveriges Byggnadsinspektörer, FSB
Länsstyrelsernas plan- och bostadsdagar Cirka 40 deltagare på PBL Kompetens seminarium, Cirka 200 personer i plenum	Växjö 23–24 maj 2018	Länsstyrelserna Forum Samhällsbyggnad
FSBS:s utbildningsdagar 2018 Cirka 750 deltagare Boverket representerades med fem experter och jurister	Luleå 19–21 september 2018	Föreningen Sveriges Bygglövsgranskare och byggnadsnämndssekreterare (FSBS)

Utbildning/möte	Ort och datum	Arrangör/deltagare
Workshop för framtiden om digitalisering och kompetens för samhällsbyggnadschefer 21 mötena 2018 och 2019 Totalt cirka 600 deltagare från 170 kommuner och ett 20-tal myndigheter	Stockholm 3 oktober 2018 Västerås 4 oktober 2018 Luleå 24 oktober 2018 Arvidsjaur 25 oktober 2018 Malmö 6 november 2018 Hässleholm 7 november Växjö 8 november 2018 Karlstad 13 november 2018 Örebro 14 november 2018 Göteborg 27 november 2018 Jönköping 28 november 2018 Östersund 20 februari 2019 Falun 5 mars 2019 Uppsala 6 mars 2019 Lycksele 26 mars 2019 Göteborg 2 april 2019 Halmstad 3 april 2019 Stockholm 10 september 2019	Lantmäteriet
Föreläsningar och handledning för studenter på kandidatprogrammet för fysisk planering 40 deltagare	Karlskrona 12–13 mars 2019	Blekinge Tekniska Högskola
Position – för digitalt samhällsbyggande år 2030 Cirka 1 100 deltagare	Stockholm 19–20 mars 2019	BIM Alliance, Geoforum Sverige, Kartografiska sällskapet, Samhällsbyggarna, Sveriges Stadsbyggare
NKI nöjd kund index 220 deltagare, 80 kommuner	Stockholm 11–12 april 2019	Stockholm Business Alliance

Utbildning/möte	Ort och datum	Arrangör/deltagare
Nätverk kommunantikvarier	Stockholm 24 april 2019	Stockholms läns museum
Samverkan för överklagande ärenden; utbildning och info, länsstyrelsejurister	Stockholm 7 maj 2019	Länsstyrelserna PBL Kompetens
Utbildning och info om vägledning och utbildningar; planhandläggare.	Stockholm 10 maj 2019	Stockholms stad
Konferens Boverksmonter Cirka 500 pers.	Helsingborg 21–22 maj 2109	Föreningen Sveriges byggnadsinspektörer (FSB)
Kommundagar i Örebro län Tillgänglighet	Örebro 23 maj 2019	Länsstyrelsen Örebro
Länsstyrelsernas plan- och bostadsdagar PR för hur länsstyrelserna kan använda PBL kompetens i vägledning till kommuner 30 deltagare	Uppsala 28–29 maj 2019	Länsstyrelsen Uppsala
Årsmöte 100 deltagare	Stockholm 28–29 augusti 2019	Sveriges Planerares Riksförbund, SPR
Detaljplanekonferens 102 deltagare	Nacka 3–4 september 2019	Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)
Plandag 2019	Katrineholm 17 september 2019	Länsstyrelsen Södermanlands län
Utbildningsdagar Cirka 650 deltagare	Visby 17–19 september 2019	Föreningen Sveriges Bygglövsgranskare och Byggnadsnämndssekreterare (FSBS)
Byggnadsvårdens konvent Cirka 630 deltagare	Mariestad 25–27 september 2019	Svenska byggnadsvårdsföreningen, Riksantikvarieämbetet m.fl.
PBL-konferens	Linköping 27 september 2019	Länsstyrelsen Östergötland
Översiktsplanekonferens	Jönköping 27 september 2019	Länsstyrelsen Jönköping
Samhällsbyggnadsdagarna Boverksmonter samt seminarium Cirka 500 deltagare, 40–50 st. på seminariet	Stockholm 1–2 oktober 2019	Samhällsbyggarna
Kommunträff	Lycksele 10 oktober 2019	Region Västerbotten

Utbildning/möte	Ort och datum	Arrangör/deltagare
KARF-dagen Cirka 40 deltagare	Stockholm 14 oktober 2019	Kontrollansvarigas riksförbund (KARF)
Inomhusmiljö	Stockholm 22–23 oktober 2019	Teknologiskt institut och Swesiaq
Kulturmiljödag Ca 200 deltagare	Växjö 24 oktober 2019	Länsstyrelsen Kro- noberg
Kommunträff	Sölvesborg 25 oktober 2019	Länsstyrelsen Blek- inge
Kommunträff Cirka 40 deltagare	Gävle 30 oktober 2019	Länsstyrelsen Gäv- leborg
Kommunträff Göteborg Cirka 60 deltagare	Göteborg 5 november 2019	Länsstyrelsen Västra Götaland
Tematräff	Uppsala 7 november 2019	Länsstyrelsen Upp- sala
Planträff	Falun 8 november 2019	Länsstyrelsen Da- larna
Träningsläger Arkitektur & gestaltning för länsstyrelsen Cirka 50 deltagare	Stockholm 13–14 november 2019	Länsstyrelserna och Boverkets arkitek- turuppdrag
Planchefsträff	Stockholm 15 november 2019	Länsstyrelsen Stockholm
Bygg ett hållbart samhälle med plats för alla Cirka 280 deltagare	Stockholm 21 november 2019	Boverket
Kommunträff	Växjö 22 november 2019	Länsstyrelsen Kro- noberg
Kommunträff Cirka 50 deltagare	Stockholm 5 december 2019	Länsstyrelsen Stockholm
Fastighetsrätt för samhällsbyggare Cirka 10 deltagare	Stockholm 11 december 2019	Juridiskt nätverk, Sverige JUC
Ny lagstiftning för en utvecklad översiktsplanering	Stockholm 19 februari 2020	Sveriges Kommu- ner och Regioner (SKR)
KA-dagarna 2020 mötesplats för kontrollansvariga	Göteborg 5 mars 2020 Stockholm 12 mars 2020	Byggtbildarna
Stadsbyggnadsdagarna	Borås 11–13 mars 2020	Föreningen Sveri- ges Stadsbyggare
Föreläsningar och handledning för studenter på kandidatprogrammet för fysisk planering 43 deltagare	Karlskrona 12–13 mars 2020	Blekinge Tekniska Högskola

Utbildning/möte	Ort och datum	Arrangör/deltagare
Presidiedagar för miljö-, plan- och byggnämnder	Stockholm/ Digitalt 23–24 mars 2020	Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
Föreläsningar och handledning för studenter på distanskursen Detaljplanering grundkurs, 82 deltagare på föreläsning.	Digital föreläsning 10 september 2020 Digital handledning 22 oktober och 5 november 2020	Blekinge Tekniska Högskola
Föreläsningar för civilingenjörs- och fastighetsutvecklings-studenter, 140 deltagare	Stockholm 30 oktober och 6 november	Kungliga Tekniska Högskolan
Bygglovschefskonferens Cirka 230 deltagare	Digitalt 24–25 september 2020	Sveriges Kommuner och Regioner
Föreläsning för studenter på Lantmäteriprogrammet 17 deltagare	Digitalt 30 september 2020	Uppsala universitet
Detaljplanekonferens Cirka 127 deltagare	Digitalt 15–16 oktober 2020	Sveriges Kommuner och Regioner
Kulturmiljödagen	Digitalt 22 oktober 2020	Länsstyrelsen Kronobergs län

Bilaga 2. Aktiviteter för att nå ”övriga berörda aktörer”

Inledning

Uppdraget att genomföra kompetensinsatser kring plan- och bygglagen, PBL har följande sammanfattande beskrivning:

Uppdraget består av följande delar: PBL-utbildning för anställda i kommuner och på länsstyrelser samt övriga berörda aktörer, vidareutveckling av nätverk för PBL-experten samt utveckling av ytterligare vägledningar om hur PBL-systemet bör tillämpas.

I denna bilaga beskrivs vilka aktiviteter som utförts för att nå ”övriga berörda aktörer” och hur nätverk och vägledningar särskilt riktats till dessa.

Samhällsbyggnadssektorn – en bred sektor med många aktörer

I begreppet samhällsbyggnadssektorn brukar inräknas alla de företag, myndigheter och organisationer som arbetar med planering, byggande och förvaltning av den byggda miljön. Sektorn omfattar organisationer som tillsammans har cirka en halv miljon anställda. Borträknat statliga och kommunala myndigheter samt andra kravställande och övervakande organ brukar de aktörer som beställer, projekterar, bygger, äger och/eller förvaltar byggnader och anläggningar benämnas samhällsbyggnadsbranschen. Samhällsbyggnadsbranschen är i sig en heterogen grupp, med en mängd olika delbranscher och företag. Någon exakt definition finns dock inte, varken avseende den övergripande samhällsbyggnadssektorn eller den något mindre samhällsbyggnadsbranschen.

I tidigare regeringsuppdrag har Boverket haft kommuner och länsstyrelser som sina målgrupper för utbildningsinsatser om PBL. I det nu avslutade uppdraget har regeringen lagt till kategorin ”övriga berörda aktörer” som målgrupp. Denna har definierats som alla de företag som har verksamhet som i en eller annan omfattning styrs eller påverkas av PBL. Detta innebär att tiotusentals företag, med hundratusentals medarbetare, utgör målgruppen. För att kunna utföra uppdraget har avgränsningar och prioriteringar gjorts, både avseende målgrupp och budskap. PBL, PBF, Boverkets föreskrifter – till exempel Boverkets byggregler, BBR, och Boverkets konstruktionsregler, EKS – är omfattande och spänner över ett brett fält. Knappast någon i målgruppen behöver information och kunskap om alla delar av dessa bestämmelser, men många behöver något.

Boverket har fokuserat på att nå ut till de aktörer som bedömts ha störst nytta av ökad kunskap, utifrån regeringsuppdragets övergripande inriktning, att ”främja en mer enhetlig och effektiv tillämpning av plan- och bygglagen”.

De huvudgrupper inom samhällsbyggnadsbranschen som Boverkets aktiviteter i detta uppdrag har riktats mot är byggherrar och bostadsutvecklare, fastighetsbolag, arkitekt- och teknikkonsultbolag, byggföretag samt kontrollansvariga. Generellt kan sägas att de stora företagen (som dock inte svarar för den dominerande delen av byggandet) ofta har egen specialistkompetens och egna interna utbildningar, bland annat om hur PBL påverkar den egna verksamheten. För PBL kompetens har det därför varit viktigare att försöka nå de stora grupperna små och medelstora företag. En utmaning i arbetet att nå dessa är att varje företag ofta bara driver några enstaka projekt och därför är mest mottagligt för att öka sin kunskap inom just den del av processen som man för tillfället står inför. Olika skeden av processen har olika frågeställningar och kräver olika typer av kunskap. Eftersom ett byggprojekt, från idé till inflyttning, ofta sträcker sig över fem–tio år, måste kompetensutvecklingsinsatser också sträcka sig över minst lika lång tid. Detta för att det ska vara möjligt att nå ut med relevant kunskap vid rätt tidpunkt till alla berörda.

En fördjupad beskrivning över samhällsbyggnadsbranschen återfinns under särskilt avsnitt sist i denna bilaga.

Målgruppens utgångsläge

En vanlig uppfattning hos många byggherrar och bostadsutvecklare samt fastighetsägare är att det är ett stort problem att olika kommuner gör olika tolkningar av PBL-systemet och när detta ska tillämpas. Sedan år 2015 innehåller PBL en begränsning av kommunens möjligheter att både generellt och i enskilda fall ställa egna krav, så kallade ”särkrav”, på byggnadsverks tekniska egenskaper. Aktörer i samhällsbyggnadsbranschen hävdar ofta att, även om möjligheterna för kommunen att ställa egna krav är begränsade, så förekommer ”särtolkningar” i stor utsträckning. Detta bekräftas också av undersökningar²¹ som Boverket i andra sammanhang än detta regeringsuppdrag har utfört bland byggherrar och

²¹ Inom Boverkets uppdrag Översyn av Boverkets byggregler gjordes en undersökning om fastighetsbolagens syn på BBR. <https://www.boverket.se/sv/byggande/uppdrag/avslutade-uppdrag/oversyn-av-boverkets-byggregler/fastighetsbolagens-syn-pa-bbr/> (hämtad den 24 november).

fastighetsägare. Avsaknaden av enhetliga och därmed förutsägbara tolkningar anses hindra ett standardiserat och effektivt byggande.

Övergripande har utgångsläget hos många också varit att information om PBL tidigare har varit svårtillgänglig och svåröverskådlig. Det finns också en insikt om att mer kunskap om PBL behövs i branschen. En projektledare på ett byggbolag säger:

Vi borde lära oss PBL. Då kan vi argumentera på rätt sätt eller annars släppa frågan.

Målsättningen i uppdraget har varit att branschen i högre utsträckning ska använda PBL kunskapsbanken så att alla parter använder samma källa till information, vilket i sin tur underlättar dialogen.

Insatser för att nå ut till samhällsbyggnadsbranschen

Med kännedom om branschens storlek och struktur klarlades tidigt att det bästa sättet att nå ut brett till samhällsbyggnadsbranschen är att agera genom de informationskanaler som branschens aktörer redan använder. Att bygga upp helt nya kontaktnät och skapa helt egna kontaktnät hade varit en omöjlig uppgift inom de tidsmässiga och ekonomiska ramar som stod till buds. Möjligheterna att nå önskade resultat bedömdes också väsentligt större om företagen och deras medarbetare kunde få information och kunskap genom kanaler som de redan hade förtroende för.

Principerna för att utnyttja befintliga informationskanaler har varit följande fyra områden:

1. Mediakontakter och branschorganisationer
2. Medverkan i konferenser och seminarier
3. Utbildningsföretag som genväg att nå ut till många
4. Speciella webbutbildningar för målgrupper i privata sektorn

Mediakontakter och branschorganisationer

Inom samhällsbyggnadsbranschen finns ett stort antal facktidningar och flera av dessa ger också ut digitala nyhetsbrev. Dessa är en naturlig informationskanal för att nå ut till aktörerna i branschen. Boverket har arbetat såväl med att tipsa redaktioner om uppslag till artiklar som med tillhandahållande av färdiga artiklar för publicering. Arbetet har resulterat i att artiklar publicerats bland annat i tidningarna Arkitekten, Byggindustrin, Byggvärlden, Fastighetsnytt, Fastighetstidningen, Bygg & Teknik, Husbyggaren, Samhällsbyggaren och Byggkoll, i såväl pappersutgåvor som digitala utgåvor. Flera av dessa har haft djuplodande reportage eller

hela uppslag i tidningen. I flera fall – exempelvis hos Byggekoll, som ges ut av samhällsbyggnadsbranschens bolag Svensk Byggtjänst – finns återkommande uppdateringar om PBL kompetens i så gott som varje nummer.

Branschorganisationerna för de olika delbranscherna spelar en viktig roll för sina medlemmar. Vi har utnyttjat kontakter hos branschorganisationerna för att nå ut till företagen, genom medlemstidningar, egna utbildningsorganisationer och för att nå ut med inbjudningar till seminarier och konferenser.

Den allmänna informationsspridningen genom fackpress och branschorganisationer har med säkerhet medfört en ökad kännedom om Boverkets insatser och bidragit till den kraftiga ökningen av antalet besök på PBL kunskapsbanken och det ökande antalet prenumerationer på PBL kompetens nyhetsbrev.

Medverkan i konferenser och seminarier

Förutom att Boverket har bjudit in samhällsbyggnadsbranschens aktörer till sina egna aktiviteter (till exempel PBL-dagar i Malmö år 2018 och digitala PBL-dagar i november 2020) har experter från Boverket medverkat i konferenser som arrangerats av branschaktörer. Bland dessa kan nämnas de större konferenserna Position 2030 i mars 2019 (1 100 deltagare) och Samhällsbyggnadsdagarna i oktober 2019 (700 deltagare). Experter från Boverket medverkar regelbundet också i andra konferenser; såväl lokalt, regionalt som nationellt.

Utbildningsföretag som genväg att nå ut till många

Utbildningar för företag och organisationer inom samhällsbyggandet erbjuds bland annat av ett 30-tal väl etablerade företag. I ett inledningskede utreddes möjligheterna att genom offentlig upphandling teckna avtal med något eller några av dessa, för att de på Boverkets uppdrag skulle utveckla kurser inom PBL-området, särskilt inriktade på samhällsbyggnadsbranschens aktörer. För att undersöka intresset sändes en offentlig inbjudan ut till en ”Request for information”, en metod inom upphandlingslagstiftningen att skaffa sig information. Fem företag uppmärksammade inbjudan och lämnade sina synpunkter på en eventuell upphandling. Dessa företag bjöds också in till intervjuer. I samband med detta, och genom inhämtande av information om övriga kända utbildningsföretag, konstaterades dock att inget företag på marknaden spänner över hela PBL-området. Vissa är helt inriktade på tidiga skeden i samhällsbyggnadsprocessen, andra på andra skeden. Den geografiska spridningen av verksamheten och respektive företags huvudmålgrupper varierar också

stort. Det var därmed omöjligt att hitta något eller några företag som kunde täcka in hela det kunskapsområde som PBL kompetens ville nå ut med, varför tanken på upphandling övergavs. Efter genomförd utredning bestämdes därför att kontakterna med utbildningsföretag i stället skulle utföras genom regelbundna seminarier, med syfte att få dem att i ökad utsträckning nyttja det utbildningsmaterial som Boverket tar fram inom PBL kompetens. Ett annat syfte med seminarierna var att de skulle ge bra möjligheter för Boverket att få in synpunkter och förbättringsförslag på arbetet med PBL kompetens.

Under åren 2018–2020 har fyra seminarier med utbildningsföretag genomförts. Till seminarierna har cirka 30 företag varit inbjudna, varav cirka 20 har varit med på något eller flera seminarier. Anteckningar från seminarierna har sänts ut också till företag som inte kunnat delta.

Seminarierna har främst bestått av allmän information om PBL kompetens-uppdraget, presentation av nyheter på PBL kunskapsbanken och en bred diskussion om utbildningsföretagens möjligheter att fritt utnyttja Boverkets utbildningsmaterial. Förslag på filmer, webbutbildningar och vägledningar har lyfts fram. Vidare har Boverket, på utbildningsföretagens förslag, tagit fram en del material; till exempel korta filmklipp, som kan användas i utbildningsföretagens egna kurser. Eftersom de närvarande utbildningsföretagen konkurrerar med varandra har det vid seminarierna också getts möjlighet till individuella möten med representanter för Boverket, för de företag som haft någon idé som man inte velat delge sina konkurrenter.

Seminarierna med utbildningsföretagen har varit mycket uppskattade. Möten har därför, på företagens direkta önskemål, genomförts med tätare intervall än vad Boverket ursprungligen planerat.

Från utbildningsföretagens sida har givetvis framförts synpunkten att Boverket genom att ordna egna webbutbildningar rycker undan en del av företagets marknad. En övergripande synpunkt från de flesta företag är dock att Boverkets material är till stor nytta i utbildningarna. Kombinationsmöjligheter kan också ge ett bättre resultat och möjligheter att nå fler. En traditionellt genomförd kurs med fysisk närvaro i två dagar kan planeras om, med krav på att kursdeltagarna ökar sina förkunskaper genom att genomgå Boverkets webbutbildning. Samma kursmål kan då uppnås genom endast en dags fysisk närvaro för kursdeltagarna. Möjligheten att träffas och diskutera aktuella frågeställningar med kollegor är ofta en viktig del i utbildningen och en förutsättning för att nå bra resultat, men denna del kan koncentreras till en dag. Med detta upplägg minskas

deltagarnas kostnader och sannolikt kan då fler deltagare ha råd att ta del av utbildningen.

Under de månader under år 2020 som varit påverkade av coronapandemin har många företag utvecklat nya metoder att erbjuda digitala möten, konferenser och utbildningar. Boverkets digitala vägledningar och webb-utbildningar har underlättat stort i detta sammanhang.

Genom de breda och öppna kontakterna med utbildningsföretagen har Boverket fått indirekta kontakter med tusentals kursdeltagare, som nu tar del av Boverkets utbud på kompetensutvecklingsområdet. Att på egen hand nå ut till dessa hade varit mycket resurskrävande och hade inte kunnat ge samma resultat.

Speciella webbutbildningar för målgrupper i privata sektorn

Hela utbudet av vägledningar och webbutbildningar inom PBL kunskapsbanken används och är enligt genomförda undersökningar till stor nytta för såväl myndighetspersoner inom kommuner och länsstyrelser som de aktörer som i olika roller genomför byggprojekt. Det har inom regeringsuppdragets ramar inte varit möjligt att ta fram speciellt riktade kurser för alla olika delmålgrupper. Medan beskrivs tre exempel på utbildningar för utvalda grupper:

- PBL för privatpraktiserande arkitekter

Efter provutbildningar med fysiskt deltagande har under våren 2020 en webbaserad utbildning lanserats. Den ger bra förutsättningar för arkitekter (och andra konsulter) att tillämpa PBL på ett korrekt sätt i sin verksamhet.

- Byggregler i kök och bad

Kök och bad är ofta de byggnads- och installationstekniskt mest komplicerade enheterna i en bostad. Konsekvenserna av felaktigt projekterat eller utfört arbete kan vara stora, i form av fukt- och/eller vattenskador, som årligen orsakar stora reparations- och ombyggnadskostnader. Boverkets webbutbildningar inom kök och bad riktar sig till de som ska planera, projektera, bygga och installera i kök och badutrymmen.

- Riktade utbildningar inom hygien, hälsa och miljö

Kapitel 6 Hygien, hälsa och miljö, Boverkets byggregler innehåller en rad krav som är väsentliga för en byggnads funktion. Behovet av kunskap inom området är stort, varför sju olika utbildningar har tagits fram. Dessa har i huvudsak riktats till kommunala byggnadsinspektörer, men har varit

till stor nytta även för yrkesverksamma inom till exempel konsult-, bygg- och installationsföretag.

Seminarier och workshoppar för att öka förståelse och bygga nätverk

Ovan nämnda aktiviteter med kontakter med medier, branschorganisationer, utbildningsföretag och konferenser har gett ett bra utfall på bredden. Boverket har kunnat nå många med allmän information och fått allt fler att själva söka information och kunskap.

Det har också varit angeläget att få till stånd djupare kontakter mellan aktörerna och därmed få ökad förståelse för aktörernas olika roller. Vidare för att samtidigt kunna bygga nätverk, där PBL-frågorna diskuteras vidare även efter regeringsuppdragets slut.

Seminarier och workshoppar har genomförts med två olika huvudinriktningar, som beskrivs nedan:

- ”Att samverka i bostadsprojekt”

För att diskutera hanteringen av bostadsprojekt i tidiga skeden – innefattande detaljplaneskedet, kommunala markanvisningar och tecknande av exploateringsavtal – har ett antal lokala dialogmöten genomförts. Boverket har stått som inbjudare, tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Det är experter från Boverket, SKR, Kungliga Tekniska högskolan samt privata byggherrar som har lett seminarierna. Till dessa seminarium har företrädare för kommuner (såväl planavdelningar som mark- och exploateringskontor), länsstyrelser, byggherrar/bostadsutvecklare/fastighetsbolag, arkitekter och tekniska konsulter bjudits in. Genom diskussioner i blandade grupper runt förberedda expertinlägg har vanligt förekommande frågeställningar kunnat belysas från olika perspektiv. Ofta har också respekten för varandras roller och förutsättningar ökats. Genom att samla lokala företrädare för olika delar av byggprocessen har kontakter skapats, som kan leda till fortsatt nätverksbyggande inom det lokala samhällsbyggandet.

Dialogmötena ”Att samverka i bostadsprojekt” har genomförts vid totalt nio tillfällen över hela landet, från Halmstad i syd till Umeå i norr. Totalt har cirka 350 personer deltagit i seminarierna.

Under år 2020 har ett digitalt material tagits fram, som ska möjliggöra fortsatt genomförande av liknande regionala och lokala seminarier.

- ”Knäckfrågor i lov- och byggprocessen”

För de senare skedena bygglov och själva byggprocessen har ett antal lokala workshoppar genomförts med medverkan av experter inom olika sakområden från Boverket. Inbjudna har varit representanter från byggnadsnämnder (såväl politiker som tjänstemän), länsstyrelse och byggherrar/bostadsutvecklare/fastighetsbolag och byggföretag. Efter korta genomgångar från Boverkets experter – inom områden som till exempel brandskydd, buller, energi, konstruktion, tillgänglighet och kontroll – har vanliga frågeställningar diskuterats i mindre grupper, där representanter för olika aktörer funnits i varje grupp. Liksom för ”Att samverka i bostadsprojekt” har respekten för olika aktörers roller och förutsättningar ökat och grunden har lagts för fortsatt nätverksbyggande mellan de personer som deltagit.

Dialogmöten ”Knäckfrågor i lov- och byggprocessen” har genomförts vid totalt fyra tillfällen, från Göteborg i syd till Luleå i norr. Totalt har cirka 200 personer deltagit i arrangemangen.

Resultat – en faktor som ska mätas över lång tid

Under en så kort tid som fyra år är det omöjligt att med säkerhet veta om satsningarna på att nå ut till ”övriga berörda aktörer” har gett bestående resultat i form av regeringsuppdragets övergripande syfte – en enhetlig och mer effektiv tillämpning av plan- och bygglagen. Man kan dock se att antalet besök på PBL kunskapsbanken och antalet genomgångna utbildningar har ökat kraftigt samt att representanter för samhällsbyggnadsbranschen står för en stor del av ökningen. Intresset för frågorna – exempelvis i form av prenumerationer på PBL kompetens nyhetsbrev, deltagande i seminarier/dialogmöten och konferenser – har också varit stort och ökande. Detta indikerar att allt fler ökar sin kunskap inom området, vilket med säkerhet verkar i önskad riktning. Samhällsbyggnadsprocesserna är dock långsiktiga och intresset för att ta till sig kunskap brukar vara starkt kopplat till de behov som aktörerna känner just för tillfället. Den aktör som just är mitt inne i själva byggandet av ett projekt kan ha flera år framför sig innan den ställs inför en detaljplanefråga, varför fokus just då inte ligger på kunskap om detaljplaner. På samma sätt kan den som just påbörjat en detaljplaneprocess för tillfället ha mindre intresse av kontrollsystemet i PBL, men behoven kan komma om några år. För att fånga upp samhällsbyggnadsbranschens aktörer över tid är det därför angeläget att informationen i PBL kunskapsbanken hålls uppdaterad och att webbutbildningar fortsatt kommer att vara tillgängliga. De nätverk som byggts upp mellan olika typer av aktörer – bland annat genom de under regeringsuppdraget genomförda seminarierna – har stort värde och bör underhållas och breddas.

Tydliga vägledningar till kommuner och länsstyrelser är även till nytta för aktörerna inom samhällsbyggnadsbranschen. Om exempelvis bygglovsgranskare och byggnadsinspektörer använder Boverkets vägledningar och dessa ger så entydiga direktiv som möjligt, minskar risken för att byggherrar upplever att olika kommuner tolkar PBL-systemet på olika sätt. ”Särtolkningar” är som nämnts ovan ett problem som ofta uppmärksammas av byggherrar. Enhetlig tolkning av PBL-systemets regelverk är en viktig förutsättning för ett effektivt byggande.

Samhällsbyggnadsbranschen – branschstruktur och branschföreningar, en fördjupad beskrivning

Samhällsbyggnadssektorn har en stor mängd aktörer och en stor mängd människor engagerade. Kommittén för modernare byggregler har definierat samhällsbyggnadsbranschen som ett samlingsbegrepp för företag (offentliga och privata) som agerar i branschen. Det vill säga byggherrar, fastighetsägare, arkitekt- och teknikkonsultföretag, byggmaterialtillverkare, bygg- och installationsföretag med flera. Offentliga verksamheter som har en myndighetsroll innefattas inte i samhällsbyggnadsbranschen, men dock i samhällsbyggnadssektorn.

Samhällsbyggnadssektorn som helhet sysselsätter storleksordningen en halv miljon människor, merparten i samhällsbyggnadsbranschen. Det finns en väl etablerad bild att samhällsbyggnadsbranschen styrs av ett fåtal aktörer. Denna bild kan ifrågasättas. Förutom i ett fåtal mycket stora projekt – som kräver både tekniska, personella och finansiella resurser – är det små eller medelstora lokala aktörer som dominerar byggandet. För att nå ut med kompetensinsatser på bredden är det därför viktigt att nå de många små och medelstora företagen.

Samhällsbyggnadsbranschen kan delas upp i olika huvudgrupper, vilka beskrivs nedan.

Fastighetsägare/byggherrar

Fastighetsägarna Sverige samlar cirka 17 000 medlemmar, från stora företag med fastighetsinnehav värt många miljarder kronor, till privatpersoner med någon enstaka hyresfastighet. Som ägare av fastigheter är de flesta företagen mer eller mindre regelbundet också byggherrar. Fastighetsägarna Sverige är samlingsorganisation för fyra regionala fastighetsföreningar, som i sin tur ofta är uppdelade i lokala avdelningar. Fastighetsägarna har traditionellt enbart samlat privata företag, men på senare år har ett antal kommunala bostadsbolag liksom större statliga aktörer gått med som medlemmar.

De kommunala bostadsbolagen samarbetar inom Sveriges Allmännytt (tidigare SABO) som har cirka 300 bostadsbyggande och bostadsförvaltande företag som medlemmar. På senare tid har man även tagit in en del privata fastighetsbolag som associerade medlemmar, på samma sätt som Fastighetsägarna har tagit in kommunala bolag som medlemmar.

SKR, har gemensamt utvecklingsstöd för kommunala byggherrar, avseende såväl publika lokaler som skolor, sjukhus med flera, men i viss utsträckning även för bostäder.

Byggherrarna samlar cirka 110 företag som är aktiva byggherrar, allt från stora statliga verk som Trafikverket och Fortifikationsverket till en del kommunala bostadsbolag. Industrieföretag med stora anläggningar och stora bygginvesteringar är också medlemmar.

Byggföretag

I Sverige finns cirka 100 000 registrerade byggföretag, många säkert utan anställda och kanske inte aktiva. Men det finns närmare 6 000 företag med fler än 10 anställda. Byggföretagen, bransch- och arbetsgivarorganisation inom området, har cirka 3 600 av dessa som medlemmar.

Byggmarknaden är mycket fragmenterad. De fyra stora välkända byggföretagen (JM, Peab, NCC, Skanska), som av både politiker och journalister brukar betraktas som dominerande aktörer, hade tillsammans en svensk omsättning år 2018 på cirka 130 miljarder kronor. På en årlig investeringsvolym av cirka 500 miljarder kronor i det svenska hus- och anläggningsbyggandet innebär det en sammanlagd marknadsandel av cirka 25 procent, långt mindre än vad den allmänna uppfattningen om dominerande aktörer är. På stora komplicerade projekt är de stora företagen hårt konkurrensutsatta av internationella aktörer, främst inom anläggningsområdet. På små och medelstora projekt är de stora företagen hårt konkurrensutsatta av starka lokala aktörer. Det finns minst några hundra byggföretag i Sverige som omsätter hundra miljoner kronor per år eller mer. Med en sådan omsättningsvolym kan man bli en stor aktör på sin lokala marknad, de flesta arbetar lokalt.

Många av byggföretagen, både stora och medelstora, agerar också som byggherrar när man köper mark och utvecklar bostäder. Ofta, men inte alltid, utförs själva byggandet som totalentreprenader åt den egna byggherreorganisationen eller den bostadsrättsförening som bildats för ändamålet.

Inom Byggföretagen finns 19 specialföreningar, som samlar mer specialiserade företag, inom exempelvis putsning, håltagning, ställningsbyggande, grundläggning och andra specialområden.

Installationsföretag

Mängden installationsföretag (el och VVS) är sannolikt av samma storleksordning som mängden byggföretag, det vill säga närmare 100 000. Bransch- och arbetsgivarorganisationen Installatörsföretagen har cirka 3 700 medlemsföretag. De större installationsföretagen, som Assemblin, Bravida och Caverion, har oftast ett brett tjänstesortiment med såväl el, som vs (värme och sanitet) och v (ventilation) på programmet, medan merparten små och medelstora företag ofta är specialiserade på antingen el eller vs.

Ventilation utförs traditionellt ofta av plåtslageriföretag, som i sin tur är anslutna till Plåt & Ventföretagen som är egen bransch- och arbetsgivarorganisation. Installatörsföretagen och Plåt & Ventföretagen har inlett ett samarbete, med bland annat ett gemensamt utskott för ventilationsfrågorna.

Svensk Ventilation är en branschförening som samlar tillverkare, installatörer, serviceföretag, återförsäljare och konsulter inom ventilationsområdet. Svensk Ventilation driver ofta frågor som rör bra inomhusklimat.

Övriga entreprenörer

Bland övriga organisationer, som inte inryms i ovanstående grupperingar, kan nämnas Måleriföretagen i Sverige och Glasbranschföreningen.

Byggmaterialtillverkare och byggmaterialhandlarna

Tillverkare av byggmaterial är organiserade genom Byggmaterialindustrierna, som också har ett antal specialföreningar som medlemmar. Enkelt kan man säga att de större tillverkarna (Cementa, Saint-Gobain med flera) är direktmedlemmar, medan många andra företag är representerade genom sin egen specialförening (Svensk Betong, TMF Trä och Möbelföretagen, Svensk Ventilation, Skogsindustrierna, Svenskt Trä och många fler). Byggmaterialföretagen organiserar cirka 1 000 medlemsföretag som sammanlagt omsätter cirka 170 miljarder kronor per år, det vill säga cirka en tredjedel av de samlade årliga bygginvesteringarna.

Byggmaterialhandlarna organiserar de cirka 10 stora byggmaterialkedjorna och ett 50-tal fristående byggmaterialhandlare. Tillsammans omsätter medlemsföretagen cirka 90 miljarder kronor årligen.

Arkitekt- och teknikkonsultföretag

Genom Innovationsföretagen samlas cirka 750 medlemsföretag med sammanlagt cirka 39 000 anställda. Branschen har i Sverige cirka 11 000 företag med totalt cirka 72 000 medarbetare, det vill säga många företag är små eller mycket små. Företag har tidigare varit antingen arkitektföretag eller teknikkonsultföretag. Sedan tiotalet år är trenden dock tydlig, att de stora företagen blir bådadera. Några av företagen är stora och har en stor verksamhet utanför Sverige (till exempel Sweco, AFRY, White och Tyréns) medan några av aktörerna på den svenska marknaden är utlandsägda (till exempel WSP, Cowi, Norconsult och Ramboll).

Branschövergripande organisationer

IQ Samhällsbyggnad, bildades cirka år 2010 genom en sammanslagning av Rådet för Byggkvalitet (BQR) och Byggsektorns Innovationscentrum (BIC). IQ Samhällsbyggnad arbetar främst med initiering och ledning av forsknings- och utvecklingsprogram samt har medlemmar från alla ovan nämnda delbranscher.

BIM Alliance, Geoforum och BEAst arbetar alla inom digitaliseringsområdet, men med lite olika inriktning. Digitalisering på ett strukturerat sätt är en viktig förutsättning för ett effektivare och säkrare arbete.

Sweden Green Building Council bildades omkring år 2010 och driver frågor om certifiering/märkning av byggnader och stadsdelar genom systemen Miljöbyggnad, BREEAM, LEED, Citylab och Greenbuilding.

Svensk Byggtjänst AB är ett övergripande informations- och utbildningsföretag som ägs av ett 30-tal organisationer och företag, många av de ovan nämnda.

Utöver ovan nämnda organisationer finns ytterligare en hel del, ofta med smal specialisering.

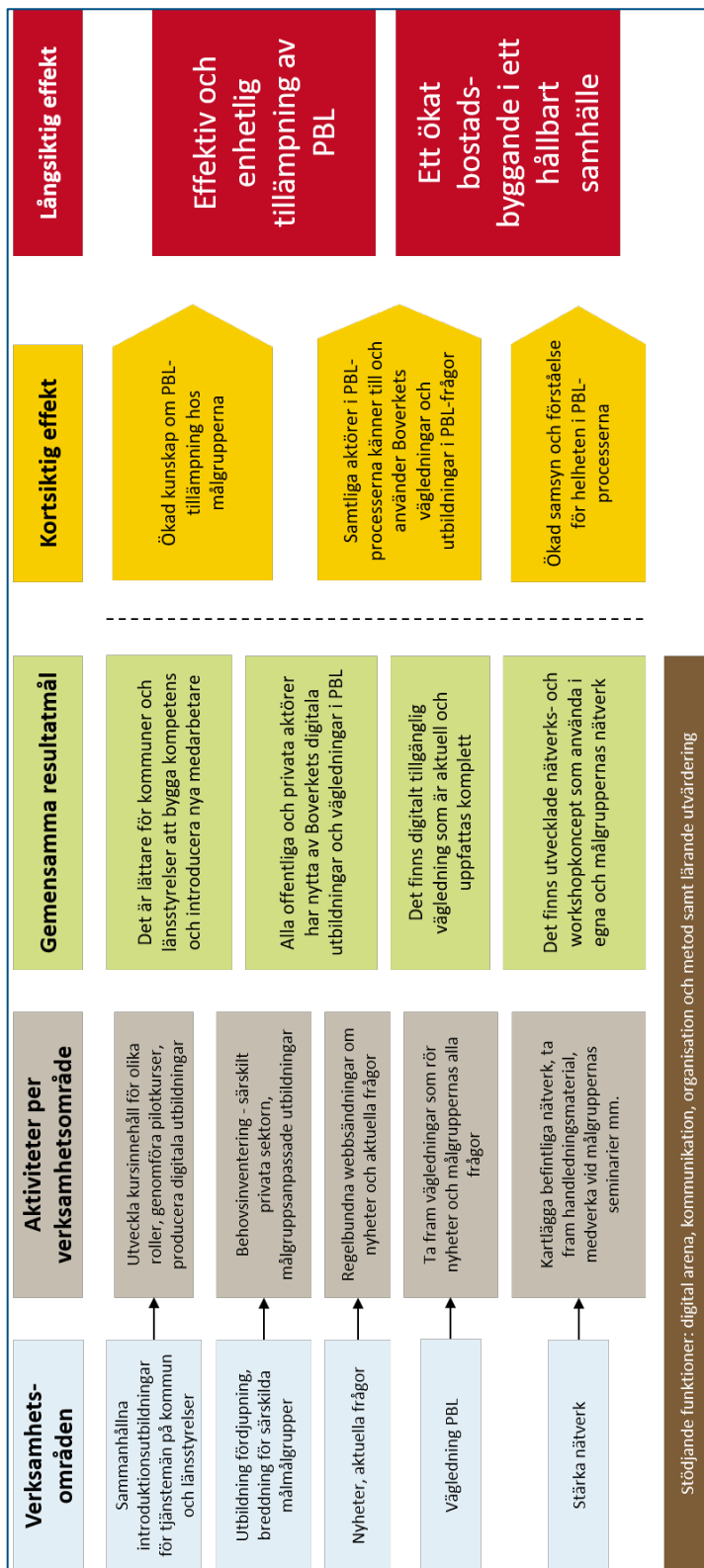
Individorganisationer

Inom samhällsbyggnadsområdet finns ett antal aktiva individorganisationer som kan ha stor betydelse i sammanhanget. Dessa är exempelvis följande:

- Sveriges Arkitekter – cirka 13 000 medlemmar – fackförening som också driver branschfrågor i stor utsträckning.
- Samhällsbyggarna – cirka 4000 medlemmar – ett övergripande professionellt nätverk för studerande och yrkesverksamma inom samhällsbyggnadsbranschen.

- Energi- och miljötekniska föreningen EMTF – cirka 7 000 medlemmar – som arbetar för god inomhusmiljö och energieffektiva byggnader.
- Sveriges Byggingenjörers Riksförbund, SBR – cirka 2800 medlemmar – som arbetar med kompetens- och kvalitetsutveckling.
- Kontrollansvarigas förening, KARF – drygt 200 personer – som är kontrollansvariga enligt PBL och certifierade som sådana.

Bilaga 3 Målmatris för PBL kompetens

Bilaga 4 Steg-för-steg till digital utbildning

Inledning

Följande bilaga är en steg-för-steg-manual för framtagandet av en digital utbildning med flera lektioner liknande en distanskurs. Manualen bygger på erfarenheter från Boverkets regeringsuppdrag PBL kompetens, där ett flertal omfattande webbkurser togs fram. Exempelvis ”Ny på jobbet som detaljplanehandläggare” och andra sammanhängande utbildningar.

Manualen utgår ifrån en arbetsprocess som innehåller tolv olika arbetsmoment enligt illustrationen nedan.

Figur 12. Illustration av arbetsprocessen för att ta fram digitala utbildningar. Illustration Boverket.

1. Beställning av projekt och utse projektledare

I det första skedet behöver beställaren formulera syfte och bakgrund till projektet samt vilka krav som ska uppfyllas. Den utsedda projektledaren

behöver en tydlig roll och tydligt mandat gentemot beställaren. Projektledaren tar fram en detaljerad projektplan samt budget som ska godkännas och får ett tydligt budget- och resultatansvar för att kunna ta snabba beslut.

Redan här behöver man en klar bild om tillgänglig intern kompetens och digital produktionskapacitet eller behov av externa leverantörer. Finns avtal på nödvändiga tjänster eller krävs upphandling inom något område? Förståelse för tillgänglighetskrav och Boverkets grafiska profil och andra särskilda krav måste vara kända för alla inblandade i tidigt skede.

2. Forma arbetsgrupp

Bredd av kompetenser

Arbetsgruppen som ska utforma sakinnehållet bör ha en bredd utifrån olika kompetenser och organisationer, exempelvis akademiker, praktiker och experter från Boverket. Det är en fördel om en enskild individ har flera perspektiv, till exempel både jurist och representant för länsstyrelserna. Arbetsgruppen bör ha kännedom om både målgruppens behov och ämnet. Samtidigt kan gruppen inte vara för stor och kan anpassas till projektet – är utbildningen en precisering av ämne eller avgränsad kan arbetsgruppen vara mindre. Som exempel bestod arbetsgruppen för den omfattande utbildningen ”Ny på jobbet som detaljplanehandläggare” av en planarkitekt och en lantmätare från Boverket med gedigna erfarenheter av vägledning, en jurist från en länsstyrelse och två planarkitekter från två kommuner, varav en med erfarenhet från länsstyrelse. Arbetsgruppen hade även med konsultstöd från en planarkitekt och en bygglovsarkitekt med stor erfarenhet av PBL-tillämpning och utredningar.

Rekrytering till arbetsgrupp

En framgångsfaktor är att arbetsgruppen förblir intakt, att personalomsättning undviks, och att samtliga i arbetsgruppen har tillräckligt med tillgänglig tid, pedagogisk förmåga och sakkunskap inom det utbildningen avser. För att säkerställa detta bör rekrytering genomföras formellt i dialog med exempelvis SKR, länsstyrelsernas samverkansgrupper och via deltagarnas chefer. I detta skede bör man även ta beslut om en styrgrupp eller referensgrupp ska tillsättas. Detta kan vara ett bra komplement till en mindre arbetsgrupp som jobbar koncentrerat med utbildningen. Referensgrupper med kommun och länsstyrelse för olika avsnitt bör vara aktiva i (digitala) möten med genomgångar och inte bara utskick av dokument för påseende.

För extern kompetens behöver det finnas en tydlighet i vad de ska bidra med och i vilket skede. Vidare bör arbetsgruppen även ta fram en riskanalys för att skapa beredskap vid oförutsedda händelser. Tidsplanen måste vara realistisk och vår erfarenhet är att det är bättre att arbeta koncentrerat under en kortare period jämfört med utspritt under en längre period.

3. Lärandemål, kursplan och lektionsplaner

Tidiga skeden kritiska även för dessa projekt

En gedigen uppstart för arbetsgruppen där man kommer överens om tidsplan för olika moment, möten och ansvar. I detta skede tar arbetsgruppen fram lärandemål, kursplan och lektionsplaner för utbildningen och det kan behövas tid och utrymme för alla att förstå sin roll, få en gemensam och realistisk målbild och en samsyn om vad som är viktigast att ha med i kursen. Två dagars workshop med tid att prata om olika erfarenheter, idéer och egna förväntningar kan vara en viktig och lönsam investering för en ”ny” grupp. Kortare tid lämpar sig för vissa – men huvudsaken att mål och planer är kända och accepterade innan man går vidare i arbetet för att alla ska dra åt rätt håll. Gör en riskanalys: vad gör vi om nyckelperson X blir sjuk eller byter jobb?

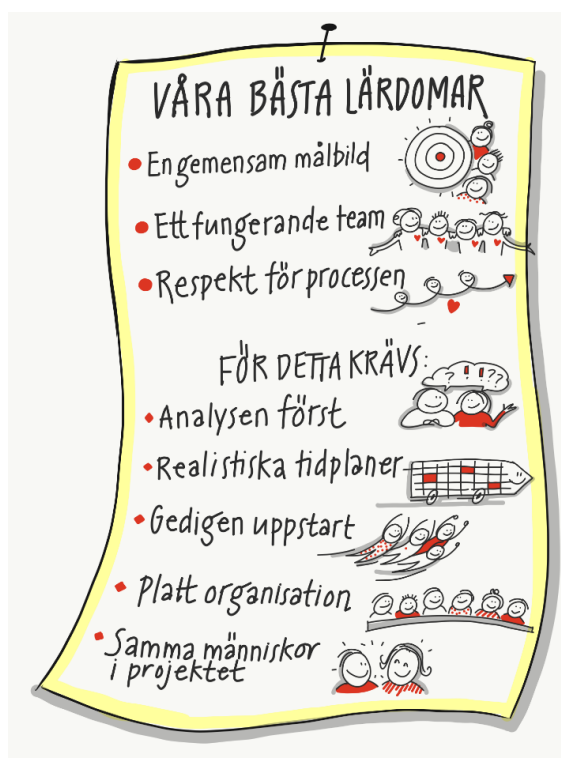

Bild 12. Illustration från utvärdering av arbete med webbutbildningar år 2016. Illustration Karin Grönberg.

Visualisera slutprodukten

En målbild av slutprodukten hjälper att styra upp arbetet och de kreativa idéerna. Till exempel att det ska bli åtta lektioner om 30 minuter med en jämn mix av e-learning, föreläsningar och reportage. Det färdiga resultatet kommer förmodligen att se något annorlunda ut men målbilden styr upp vilken spelplan man har, hjälper till att sälla. När man har fysiska pilotkurser är det bra om man parallellt skissar på hur den färdiga produkten skulle kunna utformas (till exempel om det ska vara en e-learning eller ett reportage). Det snabbar upp ”översättningen” till digitalt format

Lärandemål och ansvarsfördelning

Formulera övergripande konkreta lärandemål för utbildningen. De ska sedan brytas ned lektion för lektion och avsnitt för avsnitt. ”Efter denna lektion sak deltagarna veta/kunna...”. Exempel från kursen Byggnadsnämndens tillsyn enligt PBL:

Lektion 4. Byggsanktionsavgifter. Lärandemål

Efter genomgången lektion ska kursdeltagaren

- Veta vad byggsanktionsavgifter är och varför de ska användas
- Förstå systemet med byggsanktionsavgifterna
- Veta varför det är viktigt att kommunicera anspråket på byggsanktionsavgift

Vid utformningen av kurs- och lektionsplaner behöver man en tydlig ansvarsfördelning och en tydlig kommunikation om detta. Fördela ansvar i gruppen så att varje lektion har en huvudansvarig även om flera är inblandade, annars riskerar man att något hamnar mellan stolarna.

Ta med producenten

Det är värdefullt att i tidigt skede involvera leverantörer av digital produktion, dels för att få förklarat hur slutprodukterna ser ut och hur de kommer produceras, dels för att leverantörerna ska bidra med pedagogisk kompetens.

4. Pilotkurs

Varför pilotkurs?

Först och främst bör arbetsgruppen komma överens om ämnet och omfattningen motiverar en pilotkurs. Ju bredare område desto viktigare att testa att innehållet är rätt prioriterat eftersom man inte kan ta med allt. Syftet med en fysisk pilotkurs med representanter från målgruppen är alltså att testköra lektionerna för att dels utvärdera vad deltagarna uppfattade som för mycket eller för lite, dels att fånga upp nya frågor som bör tas med i den färdiga utbildningen. För serien av kurser ”Ny på jobbet...” genomfördes minst två piloter med cirka 30 relativt nyanställda handläggare från blandade kommuner och länsstyrelser, dvs. från målgruppen.

Kurserna genomfördes under två heldagar. Kort tid för att behandla ett så stort ämne men det tvingar till prioriteringar i kursplanen. Tillräckligt lång tid för att lärprocess inklusive reflektioner och diskussioner ska få utrymme. Deltagarna fick anmäla sig med uppgift om närmaste chef för att vi skulle kunna informera och även be om utvärdering i efterhand.

Utbildningen är en helhet, inte separata boxar

Under pilotkurserna ska alla i arbetsgruppen och som ska delta i slutliga produktionen vara med hela tiden för en gemensam helhetsbild. Även producenterna av den digitala kursen har nytta av att vara med och bra om de kan filma allting som ”anteckningar” från dagarna.

Fokus på deltagarna – och på digitala kursen

Förberedelsen av pilotkurserna blir en tydlig milstolpe och kräver sitt fokus. Samtidigt har man en parallell plan för hur den digitala lektionen ska se ut, eller hur man tror den ska se ut. Under själva kursdagarna är det såklart viktigast att ha deltagarna i fokus och det kan hända att man får skippa något tänkt avsnitt på grund av oförutsedda händelser och frågor. Det kan också hända att den ursprungliga planen för digital lektion omvärderas – inget är hugget i sten (ännu). Pilotkursen har därmed dubbelt syfte – både att närvarande deltagare ska få lära sig så mycket som möjligt och att arbetsgruppen kan utveckla innehållet inför den digitala produktionen.

Pilotkursen bör involvera mycket tid för frågor och diskussioner. Gärna avstämningar efter varje lektion för att utvärdera vad deltagarna lärt sig och vad man vill ha mer respektive mindre av och vilka kvarstående frågor som dyker upp.

5. Utvärdering och anpassningar

Ta vara på erfarenhet även om det gör ont

Kursledarna gör en egen utvärdering efter dagarna, deltagarna har gett feedback under kursens gång (kanske också i slutet av dagarna) och man kan skicka ytterligare enkät till chefer i efterhand. Men hur ta hand om återkopplingen och inte fastna i det man tänkt sig från början? Gott om tid behöver avsättas för detta moment och så snart som möjligt efter piloten eftersom viktiga anpassningar snabbt glöms bort. I utvärderingen bör man fråga sig vad som kan minskas ner på eller tas bort, vad som ska ha mer utrymme och vad som ska läggas till och om ordningen på lektionerna behöver justeras.

Tidigare projektledare beskriver hur man tog tillvara på synpunkter och förändrade innehållet:

Vi gjorde en Excelfil med de olika lektionerna och deras innehåll i punktform. Vid varje lektion gjorde vi en kolumn med ”Mer av” och en med ”Mindre av” sen gick vi igenom alla enkäter och fyllde i deltagarnas synpunkter. Vi bokade ett möte med hela arbetsgruppen då vi gick igenom dokumentet och tog ställning till de olika synpunkterna, vad vi skulle förändra och började fundera på hur. Vi gjorde en ny kolumn vid varje lektion där vi skrev upp vad vi behövde förändra, förslag på nya övningar mm. Vi gjorde detta när vi hade utbildningarna ganska färskt i minnet vilket jag tror kan vara bra. Det innebar att vi hade rätt bra koll på deltagarnas synpunkter, vilka frågor som kommit under utbildningarna och våra egna upplevelser av vad som behövde stivas om och om var vi behövde sänka nivån något osv.

Vi har olika ansvarsområden i utbildningen så efter mötet ansvarade vi var och en för att uppdatera våra egna delar utifrån det vi kommit fram till. En stor del för oss handlade om att hitta på övningar så vi sågs vid ytterligare något tillfälle och arbetade med vilka övningar vi skulle ha.

Under utvärderingen kan man upptäcka att vissa delar tog för stor plats, andra för liten och att det förekom upprepningar. Typiska frågor och missförstånd under piloterna kan ge uppslag till nya avsnitt eller förtydliganden.

6. Grovmanus

Grovmanus är planeringen för hur varje moment i en lektion ska produceras digitalt. Vad det ska handla om och i vilket format: föreläsning, e-learning, quiz, paneldiskussion, reportage osv. Dessutom ungefär hur långt varje avsnitt ska vara. Grovmanus ”ägs” av en projektledare hos producent, till exempel manusförfattaren. Från lektionsplaner och körschemat från pilotkurs ska innehållet presenteras i en ny form.

7. Tydlighet, flexibilitet och vad som ska/får regleras QUIZ (2 min)	• En-två frågor på föregående avsnitt	
8. Digitalisering, gränser och bestämmelser FILMAD FÖRELÄSNING (10 min)	• Planbestämmelser ska kunna digitaliseras • Gränser och gränshierarki • Användningsbestämmelser • Egenskapsbestämmelser • Administrativa bestämmelser	Film 50:37-1:04:00 PPT 25-29 Ta bort irrelevanta åskådarfrågor
9. Sammanfattning PDF		PPT 1-29
10. Utvärdering ENKÄT/ UTVÄRDERING (1 min)	Standardiserade frågor för att möjliggöra enkel statistik: 11. Var innehållet relevant för dig? ○ Om nej, varför inte? 12. Var det enkelt att förstå? ○ Om nej, vad var svårt? 13. Förslag på förbättringar?	

Figur 13. Utdrag ur grovmanus Ny på jobbet som detaljplanehandläggare.

Varje produktion har sin budget och sin smärtgräns i tid och det är grovmanus som ska hålla reda på att man stannar inom ramarna. Ett grovmanus ska vara förankrat och analyserat så att ändringar kan undvikas (även om justeringar oftast behöver göras i någon mån). Nya idéer kommer alltid från olika håll under arbetets gång – och har man tid och pengar kan det var värt att ändra men annars inte.

Lektion	Föreläsning (antal / tid)	Paneldiskussion	E-learning	Case	Quiz	Sammanfattning	Filmklipp	Utvärdering	TOTALT
7	24	28	-	-	4	-	-	1	57
8	10	8	25	-	2	-	-	1	46
9	34	30	-	-	8	-	-	1	73
10	17	5	10	-	2	-	-	1	35
11	2	8	-	-	-	-	-	1	11
TOTALT	87	79	35		16	-		5	3 tim 42 min

Figur 14. Summering produktion i olika format lektion 7–11 i Ny på jobbet som detaljplanehandläggare.

Genomarbetat och godkänt grovmanus innan nästa steg

För att skapa en samsyn mellan arbetsgrupp och producent är det viktigt att beskriva vad ett grovmanus är och vad som skiljer det från detaljmanus så att alla har samma förståelse. Arbetsgruppen (och producenten) kanske haft idéer redan i tidigare skede men här behöver producenten göra en hållbar planering och arbetsgruppen sätta sig in i förslaget och ge ett godkännande. Projektledare godkänner kopplat till en offert eller budget.

För att få förståelse för hur en e-learning kommer att se ut bör man redan nu involvera en illustratör. En avstämning behöver göras mot PBL kunskapsbanken och att krav på grafik och tillgänglighet kommer att uppfyllas.

7. Detaljmanus e-learning och manus filminspelning

Detaljmanus för produktion av e-learning

För e-learning behövs ett ordagrant detaljmanus för texter (och speaker). För allt annat än textplattor krävs även anvisningar för om saker ska klickas fram, stå i en box osv. Detta gäller i allra högsta grad olika quiz. Dels ska texten vara rätt, dels ska den hamna rätt. Manusförfattaren hos producenten gör utformning av sidan och en grafiker gör illustrationer eller bildval i frekvent dialog med arbetsgruppen. I rollen manusförfattare ingår både att skriva eller att redigera texter och den pedagogiska utformningen av sidorna. Själva texten bör erfarenhetsmässigt alltid skrivas av Boverket (expert) och inte av produktionsbolagets manusförfattare. Faktagranskningen behöver följa med ansvaret för ett avsnitt så att varje

expert tar ansvar för att konsultera annan expert eller jurist vid tveksamheter. Teoretiskt kan en tvistefråga behöva föredras för relevant enhetschef eller rättschef ("kan vi säga detta?") innan man går vidare. Kvalitetssäkringen behöver alltså vara ett löpande delansvar för arbetsgruppen så att inte stora ändringar behöver göras i sent skede.

En pedagog eller manusförfattare kan ibland göra underverk med en "tung" text för att tittaren eller deltagaren kan ta till sig innehållet. Sluttexten ska uppfattas mer som en föreläsning än skriven text. Behöver deltagaren exakta formuleringar måste denne ändå gå till PBL kunskapsbanken eller författningstexten. Ett tips är att manusförfattare och expert inledningsvis har en workshop om pedagogisk kvalitet på en saklig text. Detsamma att expert sitter med och ger anvisningar till bildansvarig för att kreativ grafik, illustrationer och fotografier inte ska förvränga trovärdighet eller fakta. En lärdom är att experten behöver förstå tekniska förutsättningar för olika quiz och nivåer av text så att man formulerar frågor och alternativ så att det fungerar att bygga i programmet.

Förbereda filmad föreläsning: manus eller stolpar

Manus för filmade föreläsningar och paneler utformas av experten själv men även här måste den pedagogiska kvaliteten garanteras till exempel med hjälp av samordning med andra föreläsare och (i senare skede) övning och genrep. För en del passar det bäst att göra ett ordagrant manus medan andra föredrar att memorera huvudpunkterna i föreläsningen och skriva ner nyckelord. Skriv koncentrerat, stryk abstraktioner och skriv tal-språk från början. Producenten tar också fram ett gemensamt manus som innehåller allas "prat" (nyckelord och övergångar) så att man kan följa varandra, inte minst en eventuell moderator och producenten. Föreläsning eller diskussionspanel kanske ska ha bildstöd i filmen – till exempel punktlista eller illustration – och tips är att vara tydlig i underlaget till produktionsbolaget om vad och var.

Om det ska göras reportage med externa parter bör sakkunnig och jurist granska manus/huvudpunkter innan inspelning. Viktigt att en sakkunnig är med vid inspelning som bollplank och stöd och kvalitetskontrollant.

- Efter att filmer och e-learning är producerade, uppdateras detaljmanus för att stämma överens med sista versionen av utbildningen? Nej. Det innebär att framtida ändringar inte kommer med i manus utan förvaltning av utbildningen krävs att man tittar på textfiler eller speaker-manus eller på utbildningen i sig.

8. Produktion och filminspelning

Produktion av e-learning har i vårt uppdrag genomförts av extern leverantör och där har arbetsgruppen ingen roll.

Satsa på förberedelser och övning inför filminspelning

Produktion av filmade inslag kräver god förberedelse. Produktionsledaren har ansvar för planering men alla måste hjälpa till. Avsätt mycket tid för egna och gemensamma förberedelser av manus, för genrep och omtag under själva inspelningen. Genrep en vecka och inspelning veckan därpå tillåter lämpliga korrigeringar. Ett för-genrep där föreläsarna tränar med varandra rekommenderas varmt. En produktionsledare som chefar under genrep och inspelningsdagarna är avgörande när många är inblandade. I våra tidiga projekt var alla föreläsare på plats alla inspelningsdagar men senare utvecklade produktionsledaren ett detaljerat schema för var och en, vilket besparade föreläsarna tid och energi och gav filmteamet arbetsro.

Inspelningsvecka NPJ V.21

Studio, Filmbolaget

Kameragatan 7, 123 45 Filmstaden

DAG 1, Måndag 20 maj 2019

Studio

Tid	Vem	Block
08:30-16:40	XX	L 1, 2, 3, 6, 8, 10
08:30-16:40	YY	L1:3, 1:5, 1:7, 2:6, 3:6, 6:9, 8:3, 8:7, 10:3, 10:9
08:30-12:20	ZZ	L 1:3, 1:5, 1:7, 2:2, 3:6
10:30-16:40	XX	2:2, 2:6, 6:7, 6:9, 8:3, 8:7, 10:3, 10:9
12:50-14:10	ZZ	6:7, 2:4

DAG 2, Tisdag 21 maj 2019

Studio

Tid	Vem	Block
09:00-10:00	XX	8:5
10:00-11:00	XX	7:4
13:00-14:00	YY	5:11
14:00-16:00	ZZ	5:6, 5:5

DAG 3, Torsdag 23 maj 2019

10:00-12:00	XX	5:5
13:00-15:00	ZZ	4:7, 9:4

DAG 4, Fredag 24 maj 2019

Studio	Tid	Vem	Block
	08:30-17:00	XX	L 4, 5, 7, 9
	08:30-17:00	YY	4:2, 4:9, 5:7, 5:13, 7:2, 7:7, 9:2, 9:9,
	15:20-17:00	ZZ	L 7:2, 7:7, 9:9
	08:30-9:20	ZZ	4:2, 4:9
	09:20-12:20	XX	5:2, 5:4, 5:7, 5:10, 5:13
	9:20-10:10, 16:10-16:40	YY	5:2, 5:4, 9:2
	11:00-14:30	YY	5:10, 5:8, 10:4
	14:30-15:20	XX	7:5
	14:30-15:20	YY	7:5

Figur 15. Exempel på schema för filminspelning föreläsningar och paneler till Ny på jobbet utbildning.

Kvalitet och kostnad för filmning ska ju vara beslutad i tidigare skede men för Ny på jobbet... var kravet en ytterst god kvalitet på bild och ljud med anledning av att omfattningen på kurserna förutsatte att de skulle vara tilltalande och utan störningsmoment. Förutom en bra studio innebar det krav på professionell filmkvalitet och redigering.

Bild 13. Föreläsarna förbereder sig vid inspelning av Ny på jobbet inom PBL-administration.

Fördelar med programledare

En professionell programledare har medverkat i produktionerna ”Ny på jobbet...” och det har inneburit dels att lektionerna blivit mer intressanta och pedagogiska och lättare att lyssna till. Dels att programledaren skapat trygghet för föreläsarna och hjälpt dem att få fram viktiga budskap. Man

får göra en bedömning om utbildningens omfattning och de medverkandes antal och rutin motiverar en särskild programledare.

Inför produktionen behöver man även bemanna med andra än de som medverkar i filmningen för att ordna med mat, fika, bokningar, transport och boende för alla inblandade.

9. Granskning och kvalitetssäkring

E-learning granskas på flera sätt

Granskning av e-learning innebär att man går igenom den fil som producenten producerat utifrån ett godkänt detaljmanus. Som ett första steg i granskning och kvalitetssäkring ska helst producenten noggrant granska funktionalitet och slarvfel innan det går vidare till arbetsgruppen. Detta gäller exempelvis att alla länkar fungerar, att texter och svar hamnar rätt när man klickar, språkgranskning, stavfel och skiljetecken. Detta bör antingen vara reglerat i överenskommelsen med extern leverantör eller att man har administrativa resurser för en första granskning innan experter och jurister tar vid. Vi trycker på detta eftersom det blir mycket ineffektivt och skapar motsägelser om olika experter ska ägna sig åt att föreslå ändringar som inte handlar om sakfel.

Kvalitetskontroll, inte sena ändringar

Vi rekommenderar en eller två kvalitetsgranskare som har huvudansvar och som kan delegera vidare ansvar för olika avsnitt, till exempel till den person som ansvarat för den aktuella lektionen eller särskild expert vid behov. Observera att granskningen ska göras mot detaljmanus! Här avstyrks å det bestämdaste att nya ändringar och idéer föreslås eller krävs. Det fördröjer och sinkar produktionen. Nya ändringar leder till nya ”fel” och undvik att peta i småsaker som varken påverkar förståelsen eller trovärdigheten.

Genomgång filmade inslag

Granskning av filmade inslag görs efter att filmproducent gjort en första klippning och här kommer man åt eventuella felsägningar, onödigheter eller upprepningar. I nästa steg kan redigeraren laga ”fula” bildrutor med klippbilder och grafik. Här kontrolleras också om bildstöd, till exempel punktlistor, ligger på rätt ställe.

Innan publicering gör man som sista moment dels speakerinspelning, dels textning. Om resurs finns hos administrativ personal behöver inte arbetsgruppen medverka till kontroll av det.

10. Marknadsföring

Börja tidigt

Informationsplaneringen bör vara med i den ursprungliga planen. I god tid ta kontakt med kommunikationsavdelningen på Boverket för deras planering. Informera internt och motivera till spridning i relevanta nätverk. Informera målgrupperna även i förväg om vad som är på gång. Var ska utbildningen publiceras? Vilka kanaler finns att sprida via förutom egna nyhetsbrev och sociala media? Till exempel via SKR, kontaktytor på länsstyrelserna, branschorganisationer och -tidningar, yrkesnätverk. Relevans för utvalda yrkes- och högskoleutbildningar? En kort trailer eller reklamfilm kan planeras och färdigställas i samband med filminspelningen. Upprepa infokampanjer och reklam - nyanställda och nya målgrupper tillkommer kontinuerligt.

11. Utvärdering

Lärande utvärdering?

Slutligen ska utbildningen utvärderas på lämpligt sätt. Detta kan exempelvis ske genom frivilliga enkäter som ligger sist i utbildningen. Enkäterna kan ge svar på i vilken grad utbildningen är relevant och till nytta för deltagaren samtidigt som deltagarna kan lämna kommentarer som fångar upp upptäckta buggar och uppslag till förbättring. Det kan även vara av intresse att deltagarna får lämna uppgifter om yrkesroll, och erfarenhet av ämnet i enkäten. Att utveckla en systematik för återföring av utvärderingar är ofta en utmaning men några tips är att projektledaren automatiskt får kopia på alla ifyllda enkäter och att ha rutiner för att regelbundet rapportera om resultaten till beställaren. Samt att analysera utvärderingar inför nya produktioner och större ändringar.

12. Förvaltning

Utbildningen behöver förvaltas och uppdateras för att upprätthålla användbarhet och även förtroende för myndigheten. Det måste därmed finnas budget och tid avsatt för förvaltning. För det första behöver en person, funktion eller enhet inom myndigheten utses som ansvarig för att förvalta utbildningen. För att uppdateringar ska verkställas genom alla led måste förvaltaren veta vem man ska kontakta när ändringar behöver göras och att det finns en tydlig process med tydliga roller.

Idealiskt är att utforma utbildningen med korta avsnitt som produceras i format som är enkla att uppdatera med verktyg och kompetens att utföra det internt. Förutom budget för detta krävs budget för tid av saks experter

och jurister. Om externa leverantörer krävs för att producera nya avsnitt eller föra in ändringar tillkommer externa kostnader. Rutiner för ändringsprocesser behövs för att kunna prioritera, samordna och verkställa uppdateringar så att aktualitet säkerställs.

I förvaltningen av utbildningen kan man ta lärdom av fritextsvar från deltagarenkäterna. Det kan vara förbättringsförslag eller om det framkommer att kursdeltagarna ej förstått vissa avsnitt. I de fallen bör avsnittet eller avsnitten tydliggöras men utbildningen behöver framförallt uppdateras vid regeländringar som påverkar innehållet.

Lagom är dock bäst. Man kan utgå från att tittarna (deltagarna) förstår att om en utbildning är producerad år 2019 så talas det konsekvent om ”SKL” och inte ”SKR”. Av detta skäl är det väsentligt att på utbildningens startsida skriva ut när den är publicerad och när senaste uppdatering är gjord. Man kan tänka sig en mer detaljerad lista över alla ändringar som görs vartefter och att publicera den vid utbildningen (men inget vi har gjort).

Utvärdering av arbetet

Ett projekt kanske har pågått under ett par år och hela arbetsgruppen har nytta och glädje av ett ordentligt avslut. Vad har gett oss framgång? Vad skulle vi velat göra annorlunda? Vad har vi lärt oss? ”Det jobbigaste men det roligaste jag jobbat med på många år” uttryckte en kollega. Lycka till!

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se